Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot

Cynllun Datblygu Lleol 2011 - 2026

Yr Amgylchedd Hanesyddol

Canllawiau Cynllunio Atodol

Atodlen Adeiladau o Bwysigrwdd Lleol

(Ebrill 2019)

www.npt.gov.uk/ldp

Neath Port Talbot
Castell-nedd Port Talbot
County Borough Council Cyngor Bwrdeistref Sirol

Atodlen Adeiladau o Bwysigrwdd Lleol **1**

Cwm Afan **2**

Y Cymer 2

Glyncorrwg 12

Gwynfi 18

Pelena 28

Dyffryn Aman **34**

Gwaun-cae-Gurwen 34

Brynaman Isaf 44

Cwm Dulais **56**

Y Creunant 56

Onllwyn 66

Blaendulais 70

Castell-nedd **78**

Aberdulais 78

Dwyrain Llansawel 88

Gorllewin Llansawel 118

Gogledd Bryncoch 122

De Bryncoch 124

Llangatwg 128

Canol Coedffranc 134

Gogledd Coedffranc 142

Gorllewin Coedffranc 148

Dyffryn 160

Dwyrain Castell-nedd 170

Gogledd Castell-nedd 186

De Castell-nedd 218

Tonna 224

Cwm Nedd **226**
- Blaengwrach 226
- Glyn-nedd 234
- Resolfen 250

Pontardawe **262**
- Yr Alltwen 262
- Pontardawe 274
- Rhos 320
- Trebannws 326

Port Talbot **332**
- Aberafan 332
- Baglan 342
- Bryn a Cwmafan 348
- Margam 368
- Port Talbot 370
- Gorllewin Sandfields 410
- Taibach 414

Cwm Tawe **430**
- Cwmllynfell 430
- Godre'r Graig 436
- Ystalyfera 438

Atodlen Adeiladau o Bwysigrwdd Lleol

Y Cymer

Ward: Y Cymer	Anheddiad: Y Cymer	Enw'r Adeilad: Canolfan yr Henoed Brynsiriol	
Cyf: CYM002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E286044 B196120
Cyfeiriad: Ar gornel Heol yr Orsaf a Stryd Margam			

Cynllun o Leoliad y Safle

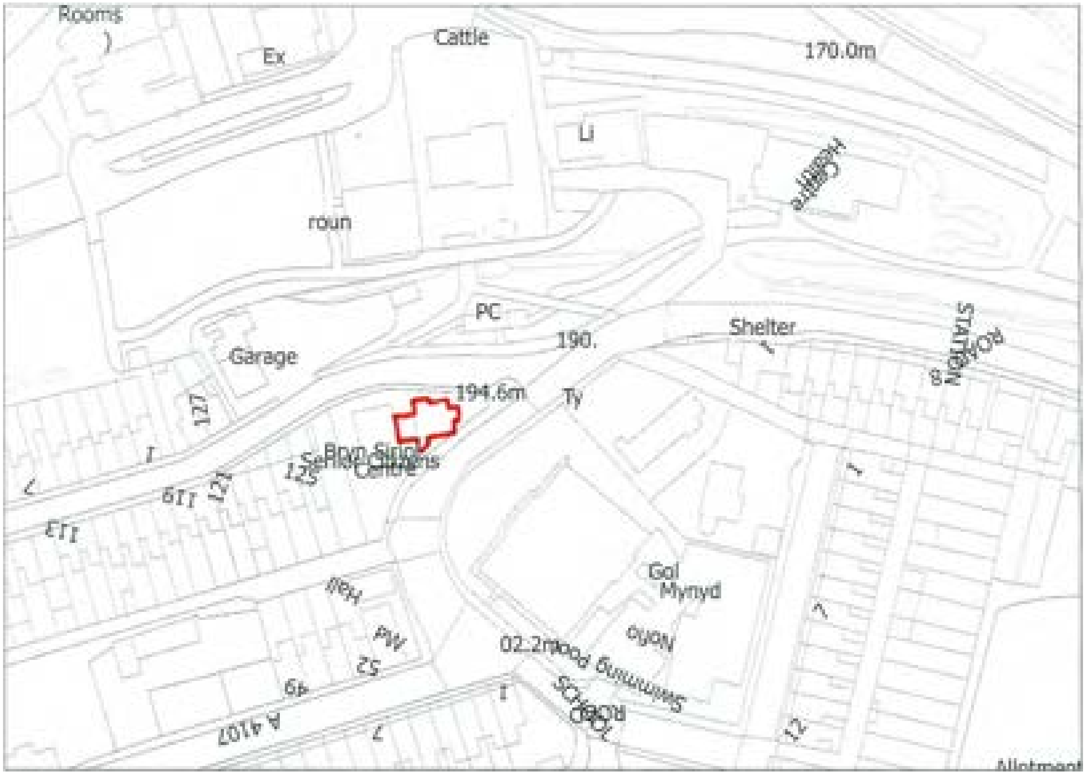

Disgrifiad:

Adeilad cyhoeddus amlwg ar safle canolog a ddefnyddiwyd yn fwyaf diweddar fel canolfan ddydd i'r henoed. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda manylion ac addurniadau cerrig nadd. Mae ganddo bortsh/balconi amlwg a thŵr cloc sy'n dirnod.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

JCyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad diddorol a llawn cymeriad sy'n dirnod pwysig ar gyffordd amlwg yn yr anheddiad.

Nodiadau:

Ward: Y Cymer	Anheddiad: Y Cymer	Enw’r Adeilad: Banc HSBC gynt	
Cyf: CYM003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E286222 N196103
Cyfeiriad: Heol yr Orsaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

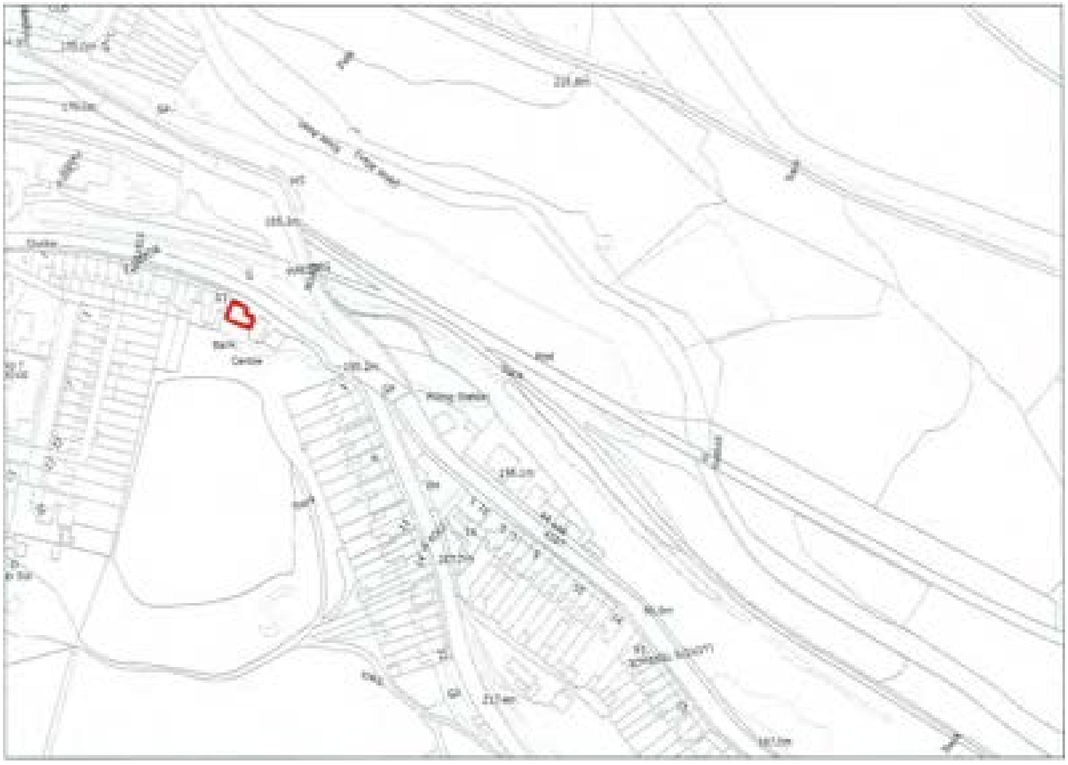

Disgrifiad

Adeilad unllawr bach a arferai fod yn fanc, gyda blaen crwm hynod o waith cerrig sy'n cynnwys tair ffenestr fawr a phortsh mynediad sylweddol. Mae ganddo do llechi ar ffurf pyramid y tu ôl i barapet cerrig.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad hynod a llawn cymeriad a arferai fod yn fanc yng nghanol yr anheddiad. Mae'n cael/wedi ei addasu at ddefnydd preswyl.

Nodiadau

<table>
<tr><td>Ward:

Y Cymer</td><td>Anheddiad:

Y Cymer</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Tŷ Sant John</td></tr>
<tr><td>Cyf: CYM004</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E286117 N196118</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Ar gornel Heol yr Orsaf a Heol yr Ysgol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad eglwys yn y dull gothig traddodiadol sydd bellach wedi'i droi'n breswylfa. Mae'n adeilad o waith cerrig garw gyda cherrig lliw hufen o amgylch y ffenestri a'r drysau o dan do llechi, sydd bellach yn cynnwys ffenestri to. Mae ganddo bortsh mynediad amlwg a chlochdy.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad eglwys traddodiadol ar dir sy'n uwch na lefel y ffordd fawr mewn lleoliad canolog. Mae'n dyddio o ddiwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg.

Nodiadau: Coflein: wedi'i gynnwys – rhan o Arolwg Eglwysi Hanesyddol Cadw (Gogledd-orllewin Morgannwg)

<table>
<tr><td>Ward:

Y Cymer</td><td>Anheddiad:

Y Cymer</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Yr orsaf reilffordd gynt</td></tr>
<tr><td>Cyf: CYM005</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E285971 N196194</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Ystafelloedd Lluniaeth, y Cymer</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

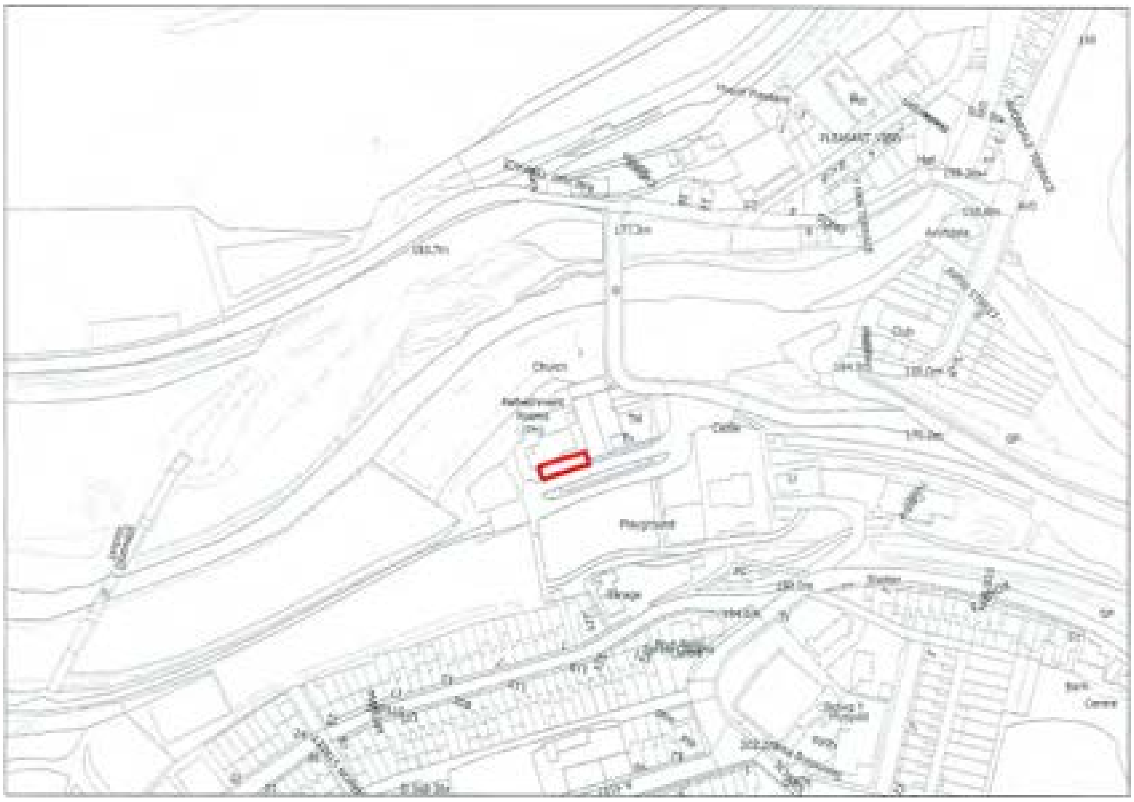

Disgrifiad

Adeilad yr orsaf reilffordd gynt a'i phlatfform a ddefnyddir bellach i werthu bwyd a diod. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda brics lliw hufen o amgylch y drws a'r ffenestri, ac mae ganddo do llechi.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad gorsaf reilffordd traddodiadol sydd wedi'i weddnewid. Mae'n enghraifft brin sydd wedi goroesi ac yn ein hatgoffa am hanes lleol a diwydiant yr ardal.

Nodiadau

Ward: Y Cymer	Anheddiad: Y Cymer	Enw'r Adeilad: Capel Unedig Rhydd y Methodistiaid	
Cyf: CYM006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E286036 N196068
Cyfeiriad: Heol Brytwn			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel bach traddodiadol mewn safle amlwg ar gornel y stryd. Mae ganddo orffeniad rendr gwyn a tho llechi, gyda ffenestri bwa ar y wedd flaen a brics addurniadol o gwmpas agoriadau'r ffenestri a'r drws.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel bach amlwg ar gornel y brif ffordd yng nghanol yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i adeiladu cyn 1918

Glyncorrwg

Ward: Glyncorrwg	Anheddiad: Glyncorrwg	Enw’r Adeilad: Bethel House	
Cyf: GLC002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E287637 N199202
Cyfeiriad: Ar gornel Commercial Street a Stryd Melyn			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad mawr a arferai fod yn gapel gyda ffasâd o waith cerrig garw a nodweddion cerrig llyfn, gan gynnwys bandiau, amgylchyniadau'r drws a'r ffenestri, y conglfeini a phorth y brif fynedfa. Ffenestri pen crwn sydd bellach â gwydrau newydd yn lle'r hen rai.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad capel mawr, sydd wedi'i addasu at ddibenion preswyl. Mae ei grynswth sylweddol yn ei wneud yn adeilad mawreddog, a nodwedd amlycaf y stryd sydd yng nghanol yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Bethel, Capel y Bedyddwyr, yn 1885, a'i addasu/ailadeiladu yn 1890 ac eto yn 1905. Mae'n adeilad o waith cerrig a godwyd yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen. Roedd y capel yn wag erbyn 2006.

<table>
<tr><td>Ward: Glyncorrwg</td><td>Anheddiad: Glyncorrwg</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys ac Ysgoldy Unedig y Methodistiaid</td></tr>
<tr><td>Cyf: GLC003</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E287711 N199124</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol y Bryn</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad - Eglwys wag ynghyd ag ysgoldy/neuadd. Adeilad o waith cerrig gyda ffenestri cywrain sydd hefyd o waith cerrig. Dyddiedig 1913. Mae gwaith cerrig tebyg ar yr ysgoldy/neuadd y drws nesaf. Waliau, stepiau a rheiliau cyfatebol (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad eglwys mawreddog o waith cerrig gydag ysgoldy neu neuadd y drws nesaf iddo. Nodweddion diddorol

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Unedig Rhydd y Methodistiaid yn 1913, gan y pensaer T Gibb o Bort Talbot, yn y dull Gothig gyda mynedfa yn y talcen. Nodwedd amlycaf y ffasâd yw'r ffenestr fawr addurnedig gyda rhwyllwaith cerrig a ffenestri gwydr plwm gyda motifau Art Nouveau. O dan y ffenestr hon, mae dau ddrws yn y canol.

Capel Beibl Cristnogol gerllaw: Capel a adeiladwyd yn 1888 yn y dull pen crwn syml, gyda mynedfa yn y talcen. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda bandiau brics melyn. Statws: Gwag

Ward: Glyncorrwg	Anheddiad: Glyncorrwg	Enw'r Adeilad: Eglwys Sant Ioan Fedyddiwr	
Cyf: GLC004	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E287416 N199294
Cyfeiriad: Stryd yr Eglwys			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Eglwys blwyf fach mewn mynwent â wal o'i chwmpas. Adeilad o waith cerrig gyda tho llechi a chlochdy dwbl cywrain. (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddo	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys blwyf fach, draddodiadol ei chynllun. Mewn llecyn amlwg ar ochr y bryn uwchben y pentref, mewn mynwent â wal o'i chwmpas.

Nodiadau: Coflein: Lleolir Eglwys Sant Ioan ar ochr ogleddol Stryd y Castell, ar ochr y bryn uwchben y tai. Adeiladwyd yr eglwys yn y dull unionsyth yn unol â dyluniadau E.M.Bruce Vaughan yn 1905, ar safle hen eglwys. Fe'i hadeiladwyd â meini tywod wyneb garw Pennant gyda cherrig nadd Forest. Mae'r eglwys yn cynnwys corff a changell is, clochdy uwchben y talcen gorllewinol, ale ogleddol ac ale groes, a phortsh talcennog deheuol. Y tu mewn mae colofnau'r arcêd yn wythochrog ac mae'r bwâu yn rhai pedwar canolbwynt. Mae'r ffitiadau'n cynnwys bedyddfaen canoloesol wythochrog. Ymhlith y gwydr lliw, mae gweithiau gan Jones & Willis (1909) a Newbery (1906 ac 1916).

Gwynfi

Ward: Gwynfi	Anheddiad: Abergwynfi	Enw’r Adeilad: Capel Salem	
Cyf: GWY001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E289205 N196286
Cyfeiriad: Commercial Street, Abergwynfi			

Cynllun o Leoliad y Safle

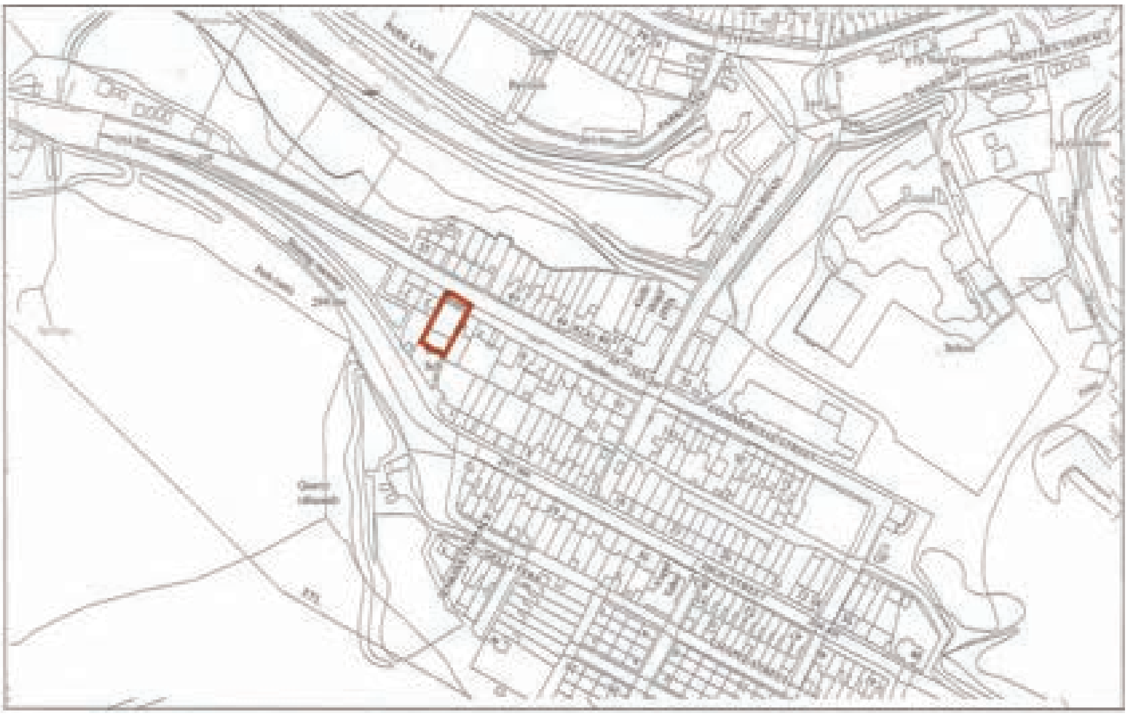

Disgrifiad: Capel mawreddog mewn lleoliad amlwg yn uwch na'r ffordd. Mae rendr wedi'i baentio ar wedd flaen yr adeilad gyda manylion cerrig o amgylch y ffenestri, ac ar y conglfeini hefyd. To llechi. Grisiau, waliau a gatiau/rheiliau amlwg. Dyddiedig 1887 (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel trawiadol, amlwg yng nghanol Abergwynfi, sy'n dirnod ac yn rhoi cymeriad unigryw i'r anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Caersalem, Capel y Bedyddwyr yn 1879 a'i ailadeiladu/addasu yn 1887. Mae'r capel presennol, sy'n dyddio o 1887, yn adeilad yn y dull Is-glasurol gyda gwaith cerrig yn tynnu sylw at yr agoriadau (pen gwastad ar y llawr gwaelod a phen crwn ar y llawr uchaf). Mae'r un gwaith cerrig ar y conglfeini hefyd. Mae'r pediment yn cynnwys plac ac arno'r arysgrif 'CAERSALEM CAPEL Y BEDYDDWYR A.D. 1887'. Mae gan yr adeilad fynedfa yn y talcen a drws pen crwn sy'n cynnwys ffenestr linter siâp hanner cylch gyda rhwyllwaith pren crwn, syml.

Ward: Gwynfi	Anheddiad: Abergwynfi	Enw’r Adeilad: St. Gabriel’s Court	
Cyf: GWY003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E288907 N196462
Cyfeiriad: Heol y Graig, Abergwynfi			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Hen eglwys mewn man amlwg ar y ffordd i mewn i Abergwynfi. Mae’r adeilad bellach wedi’i addasu yn anheddau, gyda rhai drysau/ffenestri newydd ansensitif. Mae’n adeilad o waith cerrig gyda manylion cerrig goleuach, gan gynnwys o amgylch y ffenestri a’r drysau. (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad eglwys mawr, ar safle amlwg y gellir ei weld o ochr arall y cwm, sydd wedi cadw rhai nodweddion gwreiddiol ac yn rhoi cymeriad unigryw i’r ardal leol.

Nodiadau: Coflein: Saif eglwys Sant Gabriel ar ochr y bryn ychydig y tu allan i Abergwynfi, gan edrych dros Flaengwynfi. Adeiladwyd yr eglwys yn 1893-4, gan G.E.Halliday, yn y dull lansed, gyda ffenestr rhosyn yn y pen gorllewinol. Bwriedid iddi wasanaethu ‘cymuned na chyrhaeddodd byth’ ac mae bellach yn wag.

<table>
<tr><td>Ward:

Gwynfi</td><td>Anheddiad:

Blaengwynfi</td><td colspan="3">Enw’r Adeilad: Llyfrgell Blaengwynfi</td></tr>
<tr><td>Cyf: GWY004</td><td colspan="2">Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E289217 N196464</td></tr>
<tr><td colspan="5">Cyfeiriad: Heol Jersey, Blaengwynfi</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

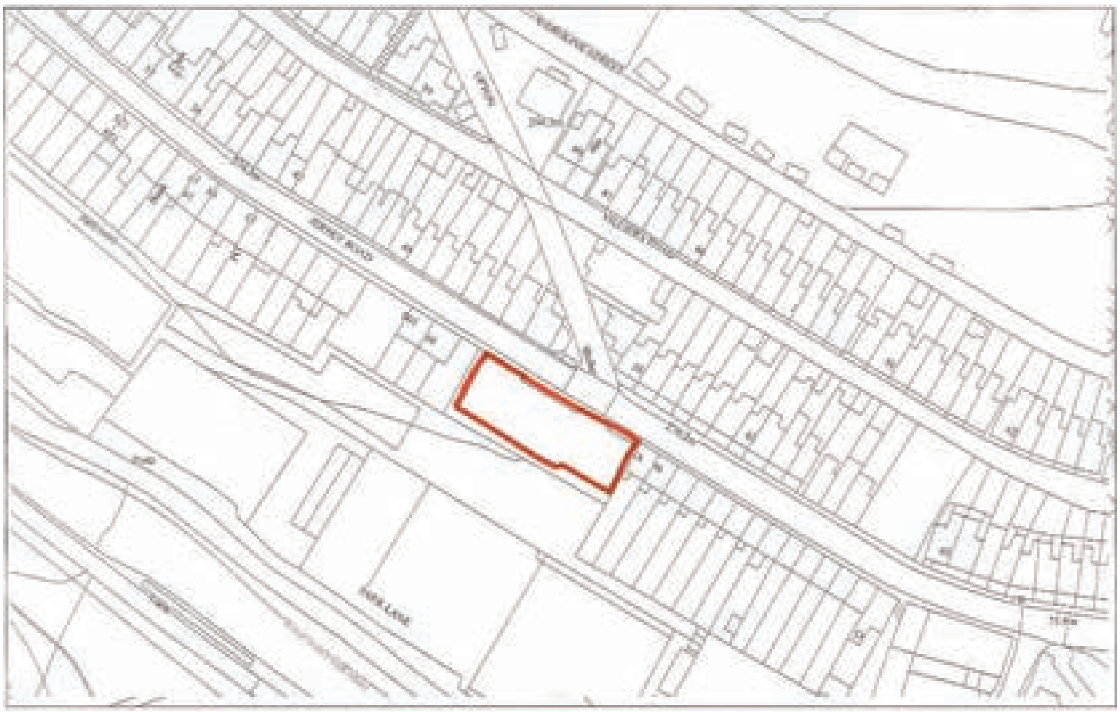

Disgrifiad - Adeilad neuadd gyhoeddus a llyfrgell. Adeilad yn null sefydliadol traddodiadol oes Victoria o waith cerrig gyda thalcenni cymesur a nodweddion gwaith cerrig, portsh mynediad canolog a grisiau, gyda phortshys eraill, grisiau a rheiliau. Yn y blaen, mae'n adeilad unllawr ac yn dri llawr yn y cefn gyda thoeon llechi ar oleddf.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:Adeilad diwylliannol/cymunedol trawiadol yng nghanol yr anheddiad, sy'n cynnwys llyfrgell gyhoeddus. Mae gan yr adeilad werth sylweddol o ran cymeriad yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Roedd Neuadd y Gweithwyr Abergwynfi a Blaengwynfi, a agorwyd yn 1901, yn darparu llyfrgell ac ystafell ddarllen, neuadd gyhoeddus, ystafell gêmau a nodweddion eraill cyffredin i sefydliadau gweithwyr yn yr oes hon. Roedd sinema yma cyn y Rhyfel Byd Cyntaf, a pharhaodd i weithredu am y rhan fwyaf o'r ganrif ddiwethaf. I ddechrau, rheolwyd y sinema gan H. Anderson & Co ac roedd lle i 800 o bobl eistedd. Yn y blynyddoedd rhwng y rhyfeloedd, bu'r gweithwyr yn gweithredu'r sinema gyda llai o seddi (448). Mae'r adeilad yn dal i gael ei ddefnyddio fel llyfrgell gyhoeddus a chlwb cymdeithasol heddiw.

Ward: Gwynfi	Anheddiad: Blaengwynfi	Enw’r Adeilad: Tunnel Hotel	
Cyf: GWY005	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E288788 N196876
Address: Heol y Nant, Blaengwynfi			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad gwesty mawr ac amlwg o waith brics coch gyda manylion gwyn. Mae ganddo borth mynediad amlwg, talcenni blaen a ffenestri trawiadol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad gwesty sylweddol sydd â gwerth pensaernïol a rhywfaint o gysylltiad hanesyddol. Mae'n adeilad brics coch mewn lleoliad amlwg y gellir ei weld o ochr arall y cwm ac o fannau agosach.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gwynfi</td><td>Anheddiad:
Blaengwynfi</td><td colspan="3">Enw’r Adeilad: Siop Gydweithredol Gymunedol</td></tr>
<tr><td>Cyf: GWY006</td><td colspan="2">Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E289086
N196562</td></tr>
<tr><td colspan="5">Cyfeiriad: 133/134 Heol Jersey</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad siop mawr, amlwg gyda manylion brics cywrain ar ei wedd flaen. Mae ffurf a chynllun gwreiddiol yr adeilad i'w gweld o hyd er gwaetha'r blaen siop modern a osodwyd yn lle'r hen un.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddo		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad siop sylweddol mewn lleoliad amlwg gyda rhywfaint o ddiddordeb pensaernïol o hyd a pheth diddordeb neu gysylltiad hanesyddol yn ymwneud â phwysigrwydd yr anheddiad yn y gorffennol.

Nodiadau:

Pelena

Ward: Pelena	Anheddiad: Efail Fach	Enw'r Adeilad: The Colliers, Glanyrafon	
Cyf: PEL001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E278733 N195323
Cyfeiriad: Efail Fach			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Tŷ Tafarn mawr traddodiadol mewn lle amlwg wrth ymyl y ffordd. Blaen cymesur o rendr wedi'i beintio gyda manylion brics ar fwâu'r ffenestri a ffrâm bren ar y talcen blaen. Estyniad sylweddol yn y cefn.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ystyried:

Hen dŷ tafarn/bwyty sefydledig mewn man amlwg yng nghymuned Efail Fach.

Nodiadau:

Ward: Pelena	Anheddiad: Efail Fach	Enw'r Adeilad: Capel Annibynnol
Ref: PEL002	Cam Dilysu I	Cam II
Address: Efail Fach		

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad. Capel bach oddi mewn i fynwent ar y llechwedd agored. Wedi'i adeiladu o gerrig gyda nodweddion bric lliw hufen, gan gynnwys amgylchyniadau'r ffenestri a'r conglfeini addurniadol

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel cymharol blaen oddi mewn i fynwent helaeth ar y llechwedd agored, sy'n darparu nodwedd tirnod trawiadol yn y pentref.

Nodiadau: Coflein: Nodwyd, ond dim gwybodaeth bellach

Ward: Pelena	Anheddiad: Tonmawr	Enw'r Adeilad: Odyn Calch	
Cyf: PEL005	Cam Dilysu I	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E280350 N196318
Cyfeiriad: Heol Tonmawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad.

Gweddillion odyn calch yn ymyl y brif ffordd trwy Tonmawr. Strwythur cerrig sy'n rhan o'r bancyn ar ymyl y ffordd.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad		Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Nodwedd hynod sydd wedi goroesi o hanes cynnar yr anheddiad.

Nodiadau:

Gwaun-cae-Gurwen

Ward: Gwaun Cae Gurwen	Anheddiad: Gwaun Cae Gurwen	Enw'r Adeilad: Capel Carmel	
Cyf: GCG001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E 270297 N 211899
Cyfeiriad: Heol Cae Gurwen			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad - Capel mawr o waith cerrig tywyll ag arysgrif ar ei wedd flaen yn nodi'r dyddiad 1877. [Gweler disgrifiad Coflein isod].

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel mawr, amlwg ar y ffordd fawr sy'n dirnod hynod yn y gymuned. Gosodwyd rhai nodweddion newydd yn ddiweddar yn lle'r hen rai, gan gynnwys estyll tywydd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Carmel, Capel yr Annibynwyr am y tro cyntaf yn 1821 a'i addasu yn 1829. Mae'r adeilad presennol yn dyddio o'r ailadeiladu a ddigwyddodd yn 1879 gan y penseiri Morgan & Jones o Abertawe, a oedd yn gweithio gyda'r pensaer John Humphreys o Drefforest. Codwyd yr adeilad hwn, sy'n dyddio o ddiwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg, yn y dull Clasurol, gyda mynedfa yn y talcen ac mae gwaith cerrig sgwâr ag wyneb garw ar y prif waliau ochr ac ar ffasâd y talcen. Mae'r bwa mawr yn y ffasâd yn nodwedd amlwg. Mae'r pyst ffenestri, y croeslathau a'r bandiau llorweddol yn waith cerrig tywodfaen llyfn, a defnyddiwyd briciau llyfn, lliw hufen o amgylch y ffenestri a'r portsh, ac ati. Mae llechi Cymru ar y toeon. Yn y cefn, mae festri o waith rwbel ac mae wyneb sment a phlastr ar estyniad y festri.

Ward: Gwaun Cae Gurwen	Anheddiad: Gwaun Cae Gurwen	Enw'r Adeilad: Siop ffrwythau, siop flodau a'r siop wag y drws nesaf	
Cyf: GCG002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E270294 N211876

Cyfeiriad: 57 - 63 Heol Cae Gurwen
Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Rhes o dair siop y mae eu blaenau siop traddodiadol wedi goroesi ynghyd â'u nodweddion gwreiddiol gan gynnwys ffrâm bren draddodiadol ffenestr y siop, drysau wedi'u gosod yn ôl o'r ffordd, pilastrau a byrddau arwyddion.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghreifftiau prin o siopau sydd wedi goroesi ers dechrau'r ganrif ddiwethaf, ac wedi cadw nodweddion gwreiddiol eraill. Maen nhw'n gwneud cyfraniad sylweddol i gymeriad yr anheddiad.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gwaun Cae Gurwen</td><td>Anheddiad:

Cwmgors</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys y Santes Fair</td></tr>
<tr><td>Cyf: GCG004</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E 270491 N 211372</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol-y-Gors</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Eglwys fach sy'n dyddio o ddiwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg. Mae'n adeilad o waith cerrig yn y dull gothig gyda chlochdy a phortsh amlwg, gyda manylion cerrig nadd a ffenestri gothig.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys fach draddodiadol wedi'i gosod mewn mynwent y tu ôl i wal derfyn syml. Mae'n gyfraniad hynod a chadarnhaol i gymeriad yr anheddiad

Nodiadau: Coflein – wedi'i nodi ond nid oes rhagor o wybodaeth

Ward: Gwaun Cae Gurwen	Anheddiad: Gwaun Cae Gurwen	Enw’r Adeilad: Capel Hermon	
Cyf: GCG005	Cam Dilysu I:	Cam Dilysu I:	Cyfeirnod Grid: E270353 N212711
Cyfeiriad: Heol Brynaman			

Cynllun o Leoliad y Safle

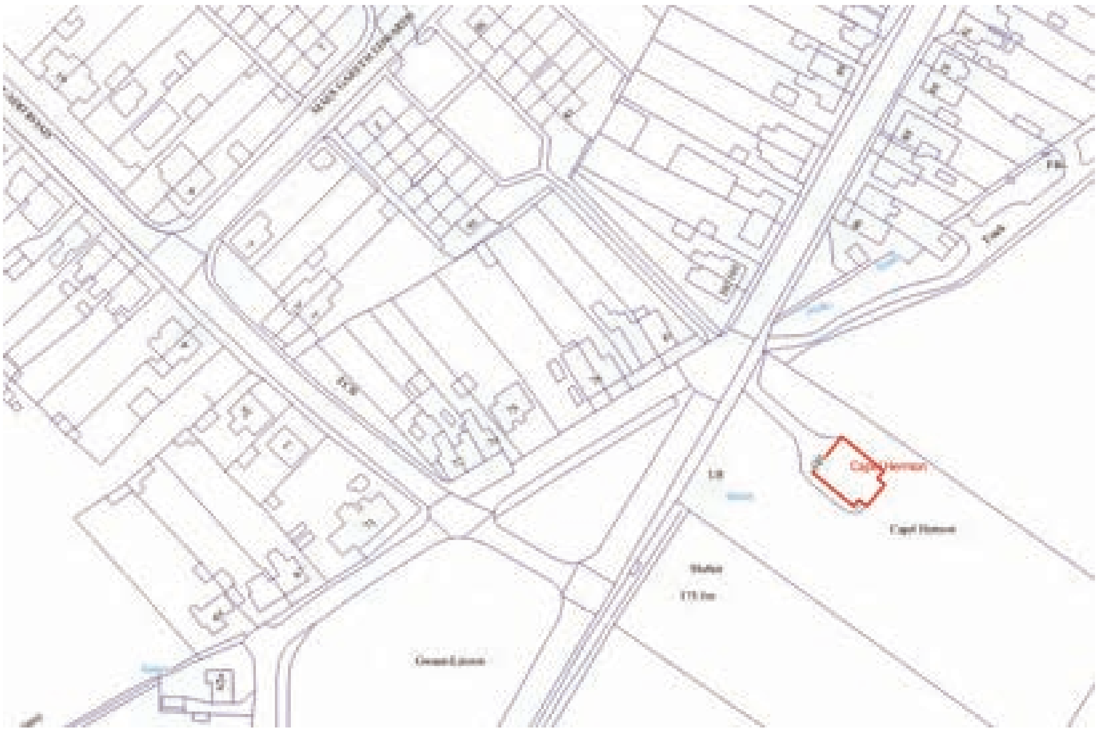

Disgrifiad

Capel bach, plaen ei gynllun sy'n dyddio o ddechrau'r 20fed ganrif. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda brics tywyll, ffenestri bwaog a dwy fynedfa yn y talcen. Mae'n sefyll mewn mynwent helaeth gyda wal derfyn o waith cerrig a rheiliau blaen, colofnau a gatiau yn ei wahanu o'r rhostir agored o'i gwmpas.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel plaen, traddodiadol, syml ei gynllun ar safle agored a thrawiadol sydd wedi'i gau i mewn o'r rhostir agored mewn llecyn amlwg ar gyrion yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Hermon Capel yr Annibynwyr yn 1905.

Ward: Gwaun Cae Gurwen	Anheddiad: Gwaun Cae Gurwen	Enw'r Adeilad: Traphontydd Rheilffordd	
Cyf: GCG006	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E270055 N212070
Cyfeiriad: Ger Heol Cae Gurwen/ Maes y Cwar			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Pâr o draphontydd rheilffordd bwaog o waith cerrig a brics ar bwys ei gilydd. Defnyddir y draphont ogleddol ar gyfer y llinell reilffordd i Rydaman, ond ni chwblhawyd y llinell ddeheuol byth.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeileddau rheilffordd sylweddol sy'n bwysig i hanes diwydiannol yr ardal. Mae rhan ohonynt yn Sir Gaerfyrddin (mae'r ffin ar hyd yr afon)

Nodiadau: Coflein: Mae traphontydd rheilffordd Gwaun Cae Gurwen yn dyddio o'r blynyddoedd yn union cyn y Rhyfel Byd Cyntaf. Roeddent yn rhan o raglen adeiladu bwysig gan Reilffordd y Great Western yn ardal y maes glo caled i wella mynediad at y dociau yn Abertawe. Yn dilyn hynny, bu'r draphont ogleddol (SN 70060 12085) yn gwasanaethu golchfa gwaith glo brig, ond ataliwyd gwaith adeiladu'r draphont ddeheuol (SN 70062 12056) ar ddechrau'r rhyfel ac ni osodwyd y trac arni byth.

Brynaman Isaf

Ward: Brynaman Isaf	Anheddiad: Brynaman Isaf	Enw'r Adeilad: Capel Siloam	
Cyf: LBA001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E270893 N213576
Cyfeiriad: Heol Aman			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel amlwg, wedi'i baentio'n wyn, gyda nodweddion addurniadol cynnil o waith cerrig. Mae'r adeilad, sy'n dyddio o 1898, mewn mynwent â waliau cerrig o'i chwmpas, gyda rheiliau a gatiau (Gweler disgrifiad Coflein, isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel wedi'i gynnal a'i gadw'n dda ac yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth, sy'n dal i gael ei ddefnyddio. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Chapel Ebenezer (LBA002) ar ochr arall y Banwen.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Siloam Capel y Bedyddwyr yn 1871 i ddechrau a'i addasu wedyn yn 1898. Mae'r capel presennol yn adeilad cerrig gyda mynedfa yn y talcen ac mae'n cynnwys cymysgedd o nodweddion Romanésg a Chlasurol. Ynghanol y ffasâd blaen, mae drws sengl â ffenestr linter fawr â gwydr ar ffurf Y. Uwchben y drws, mae tair ffenestr hir, pen crwn gyda gwydr ar ffurf Y. Bob ochr iddynt, mae dwy ffenestr debyg o ran eu cynllun yn ymestyn bron o'r llawr i'r to. O dan grib y talcen, mae agoriad crwn wedi'i addurno â phedairdalen. Mae Ysgol Sul gysylltiedig ar yr ochr chwith.

<table>
<tr><td>Ward:

Brynaman Isaf</td><td>Settlement:

Lower Brynamman</td><td colspan="2">Building Name:

Ebenezer Chapel</td></tr>
<tr><td>Cyf: LBA002</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E270902 N 213573</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Aman</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

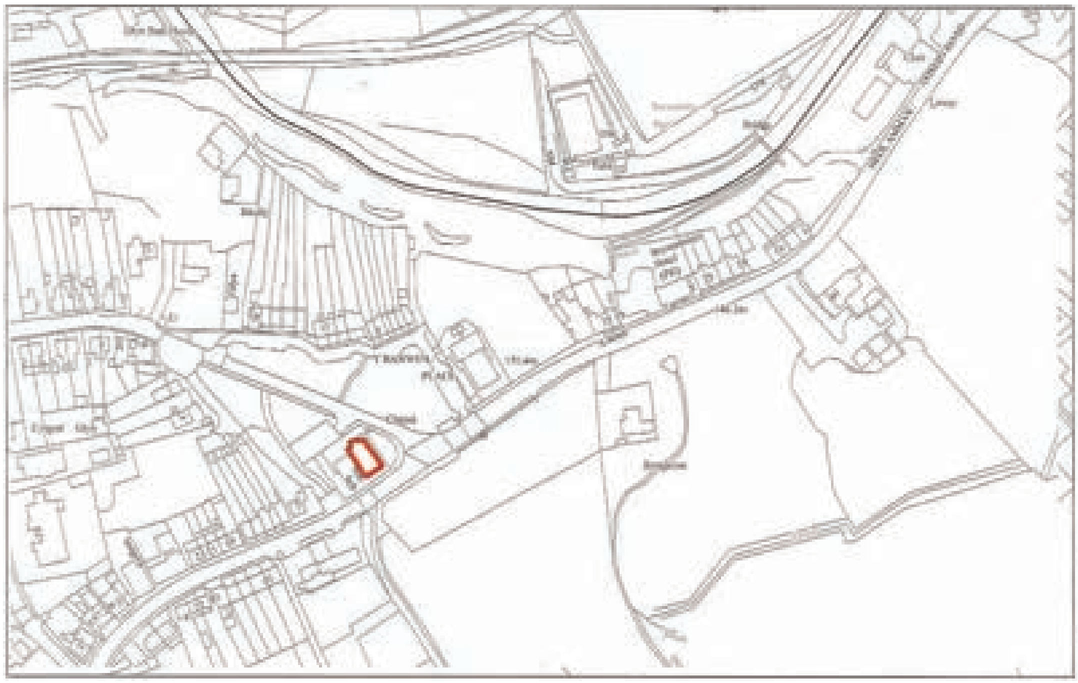

Disgrifiad

Capel mawr o waith cerrig gyda dau brif ddrws mynediad, ffenestri pen crwn a bwa wedi'i fewnosod, a ffenestr gron uwchben y fynedfa. Wedi'i osod ar dir â waliau cerrig, rheiliau a gatiau o'i gwmpas. Mae'r neuadd gyfagos o waith cerrig tebyg yn dyddio o 1882.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad amlwg, mewn cyflwr da sy'n dirnod. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Chapel Siloam (LBA001) ar ochr arall y Banwen.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Ebenezer Capel yr Annibynwyr yn gyntaf yn 1882 a'i ailadeiladu yn 1898. Adeiladwyd y capel presennol yn 1898, yn y dull Clasurol gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Brynaman Isaf	Anheddiad: Brynaman Isaf	Enw’r Adeilad: Brynamman Hotel	
Cyf: LBA003	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E271048 N213648
Cyfeiriad: 27 Heol Aman			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Hen dafarn/westy sefydledig. Adeilad carreg â thri thalcen gyda manylion brics, portsh blaen â cholofnau haearn a garej i'r ochr gyda grisiau cerrig allanol.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Hen dafarn sefydledig. Mae'n adeilad amlwg, trawiadol sy'n ganolog i'r gymuned

Nodiadau

Ward: Brynaman Isaf	Anheddiad: Brynaman Isaf	Enw'r Adeilad: Tafarn y Crown	
Cyf: LBA004	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E270794 N213507
Cyfeiriad: 25 Stryd y Parc			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Tafarn/gwesty mawr, amlwg gyda nodweddion trawiadol, gan gynnwys tair ffenestr fargodol yn y to, ffenestr fae ar yr ail lawr, portsh haearn addurniadol ac arwydd tebyg. Rhai ffenestri gwreiddiol.

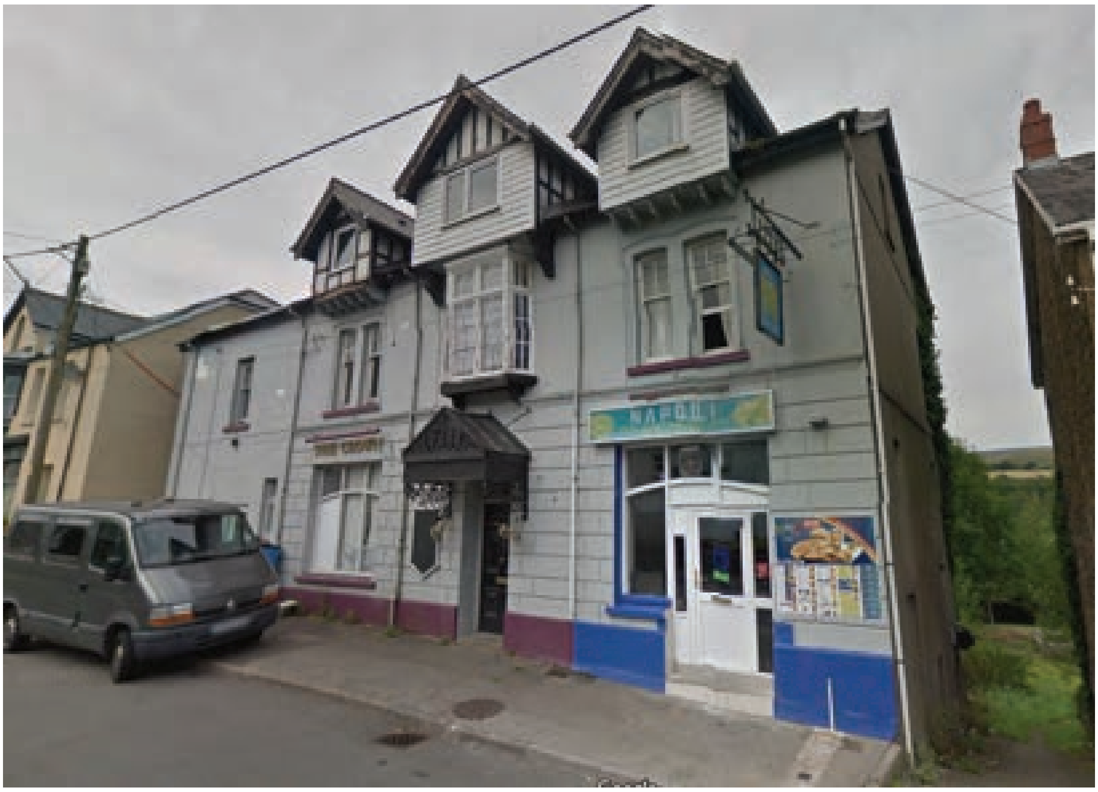

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn bwysig mewn lleoliad canolog y mae golwg diddorol a hynod arni. Newidiwyd defnydd rhan o'r adeilad bellach yn siop cludfwyd twym, gan gadw'r rhan fwyaf o'r nodweddion. Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeilad cyfagos 27 Stryd y Parc (LBA005).

Nodiadau

Ward: Brynaman Isaf	Anheddiad: Brynaman Isaf	Enw’r Adeilad: Neaudd Parc	
Cyf: LBA005	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E270778 N213500
Cyfeiriad: 27 Stryd y Parc			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Siop ac annedd sengl sydd wedi cadw'r ffenestri gwreiddiol, gan gynnwys y ffenestr fae ar y llawr cyntaf, y ffenestr ddormer a blaen y siop, gan gynnwys y gwydr lliw.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Blaen siop a ffenestri gwreiddiol a hynod. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Thafarn y Crown LBA004 sydd yn ymyl (mae'r nodweddion, gan gynnwys y ffenestr ddormer a'r ffenestr fae yn adleisio golwg Tafarn y Crown)

Nodiadau

Ward: Brynaman Isaf	Anheddiad: Tai'r Gwaith	Enw'r Adeilad: Eglwys Dewi Sant	
Cyf: LBA007	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E271909 N212004
Cyfeiriad: King Edward Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Eglwys fechan, anarferol â chladin gwyn ar y waliau a tho llechi, gan gynnwys clochdy bychan a phortsh mynediad.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad eglwys anarferol sy'n dyddio'n wreiddiol o ddechrau'r ganrif ddiwethaf (cyn 1921) ac sydd â rôl bwysig yn y gymuned leol.

Nodiadau:

Y Creunant

Ward: Y Creunant	Anheddiad: Y Creunant	Enw'r Adeilad: Capel Salem	
Cyf: CRY001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E279540 N204801
Cyfeiriad: Brynawel			

Cynllun o Leoliad y Safle

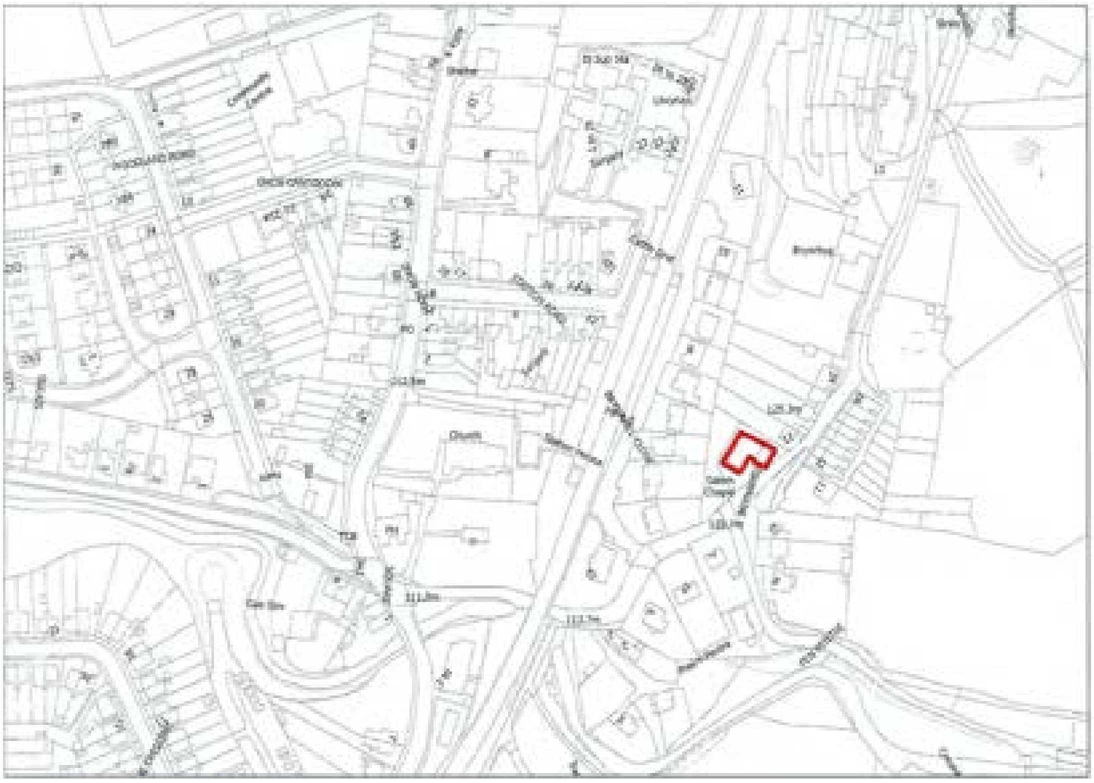

Disgrifiad - Adeilad capel mawr ynghyd â'r neuadd gyfagos (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad capel helaeth sydd heb newid i raddau helaeth ac adeiladau cysylltiedig, sy'n cynnwys yr ysgoldy neu'r neuadd gyfagos a'r cyfan ar safle â wal o'i gwmpas. Mae dyddiad 1937 ar flaen yr adeilad.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Salem, Capel y Methodistiaid, yn 1773, a'i ailadeiladu yn 1867 ac eto yn 1937. Adeiladwyd y capel hwyrach yn y dull Celf a Chrefft gyda chyfuniad o agoriadau drysau a ffenestri bwa, pen crwn, wedi'u rhannu'n segmentau, ffenestri plwm, stepiau carreg amlwg o waith cerrig pigedig a mynedfa yn y talcen.

<table>
<tr><td>Ward:

Y Creunant</td><td>Anheddiad: Y Creunant</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys Sant Margaret</td></tr>
<tr><td>Cyf: CRY002</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E279415 N204803</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Y Brif Ffordd</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

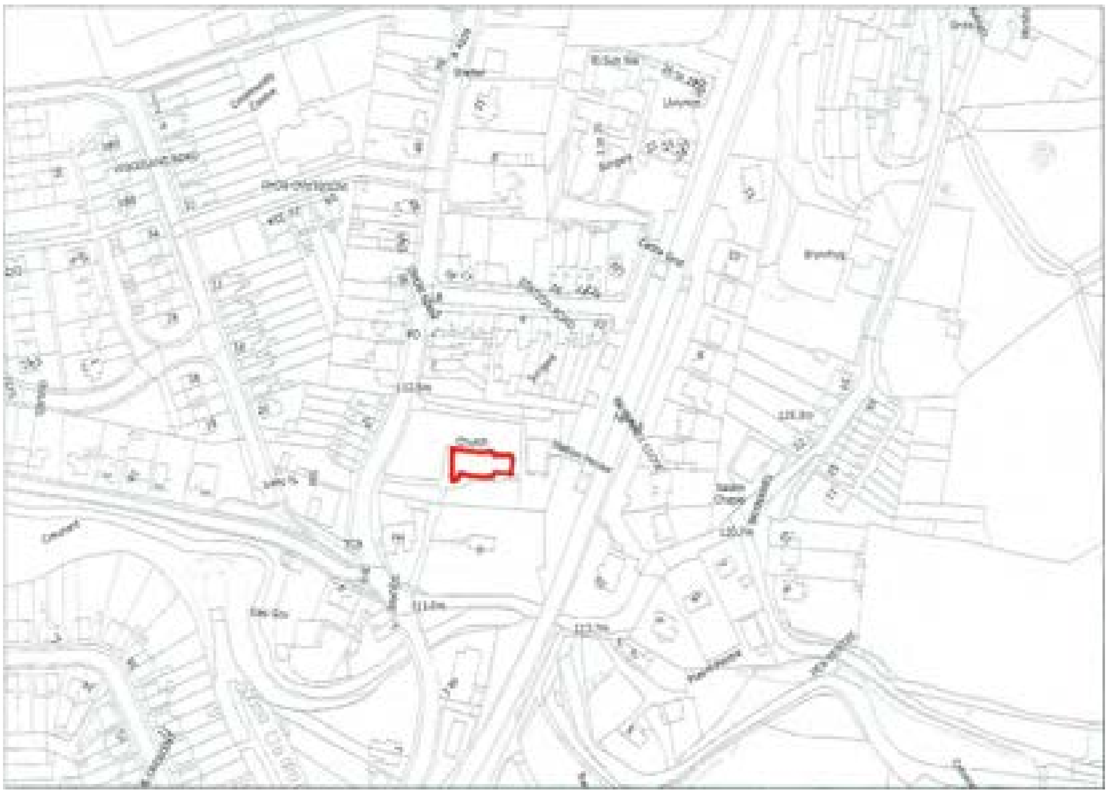

Disgrifiad

Eglwys wedi'i gosod mewn tiroedd helaeth. Adeilad o waith cerrig garw gyda manylion cerrig golau, yn cynnwys y ffenestri a'r clochdy. (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys ddeniadol ar diroedd wedi'u cynnal a'u cadw'n dda. Mae ganddi ddyluniad a manylion cywrain. Mae iddi werth o ran y grŵp gyda'r Capel Anwes rhestredig sydd gerllaw.

Nodiadau: Coflein: Lleolir Eglwys St Margaret ar ochr ddwyreiniol yr A4109, wedi'i gosod yn ôl o'r ffordd mewn mynwent laswelltog. Codwyd yr eglwys yn 1909-10 yn yr arddull Seisnig Cynnar ar sail dyluniadau J. Cook Rees, pensaer, o Gastell-nedd. Mae'n cynnwys corff yr eglwys, a changell is a chloch yn y talcen. Hefyd, mae'n cynnwys gwydr lliw yn yr holl ffenestri gogleddol, deheuol a dwyreiniol, sy'n portreadu golygfeydd o fywyd Crist, gan Celtic Studios, 1951-66, cyfanwaith prin iawn gan gwmni cynhyrchiol. Mae capel anwes canoloesol gerllaw, i'r de o'r eglwys (NPRN 13421).

Ward: Y Creunant	Anheddiad: Y Creunant	Enw’r Adeilad: Pont Heol Maes Mawr	
Cyf: CRY004	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E278960 N204764
Cyfeiriad: Heol Maes Mawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

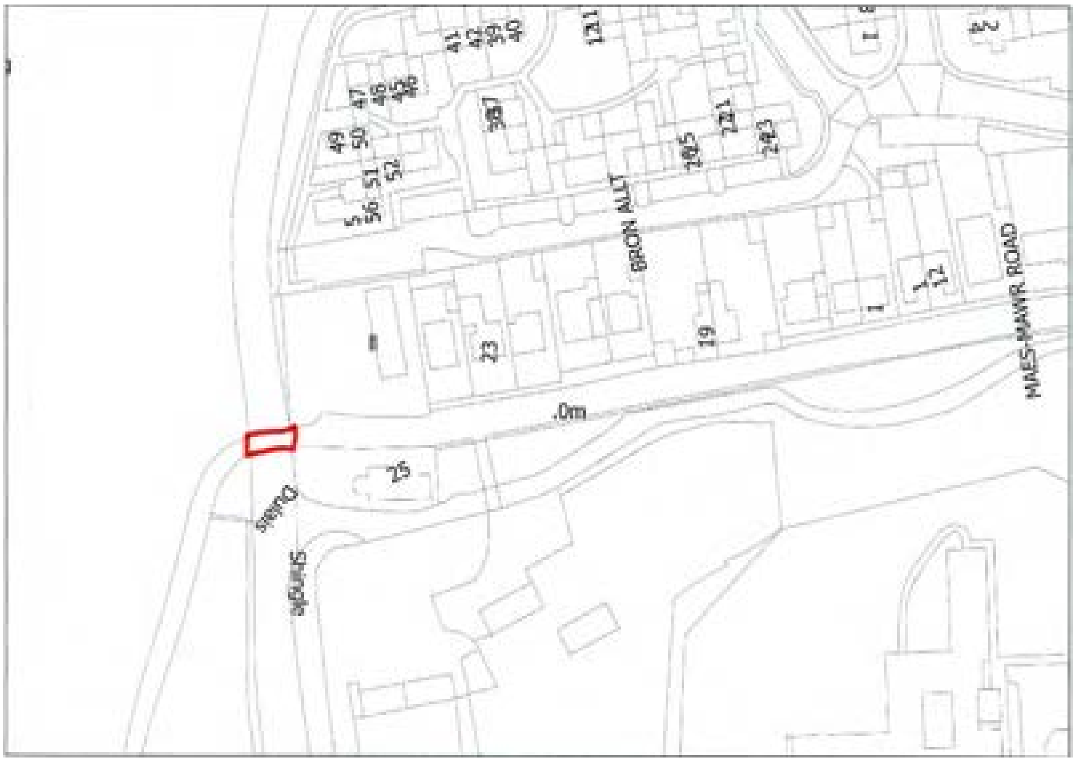

Disgrifiad - Pont Heol Maes Mawr dros afon Dulais. Pont un bwa o waith cerrig.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Pont un bwa o waith cerrig dros afon Dulais, sydd i'w gweld ar rifyn cyntaf y map Arolwg Ordnans ar yr hen ffordd i lawr y cwm trwy Gil-ffriw.

Nodiadau

Ward: Y Creunant	Anheddiad: Y Creunant	Enw'r Adeilad: Canolfan Gymunedol y Creunant	
Cyf: CRY006	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E279339 N204956
Cyfeiriad: Woodland Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

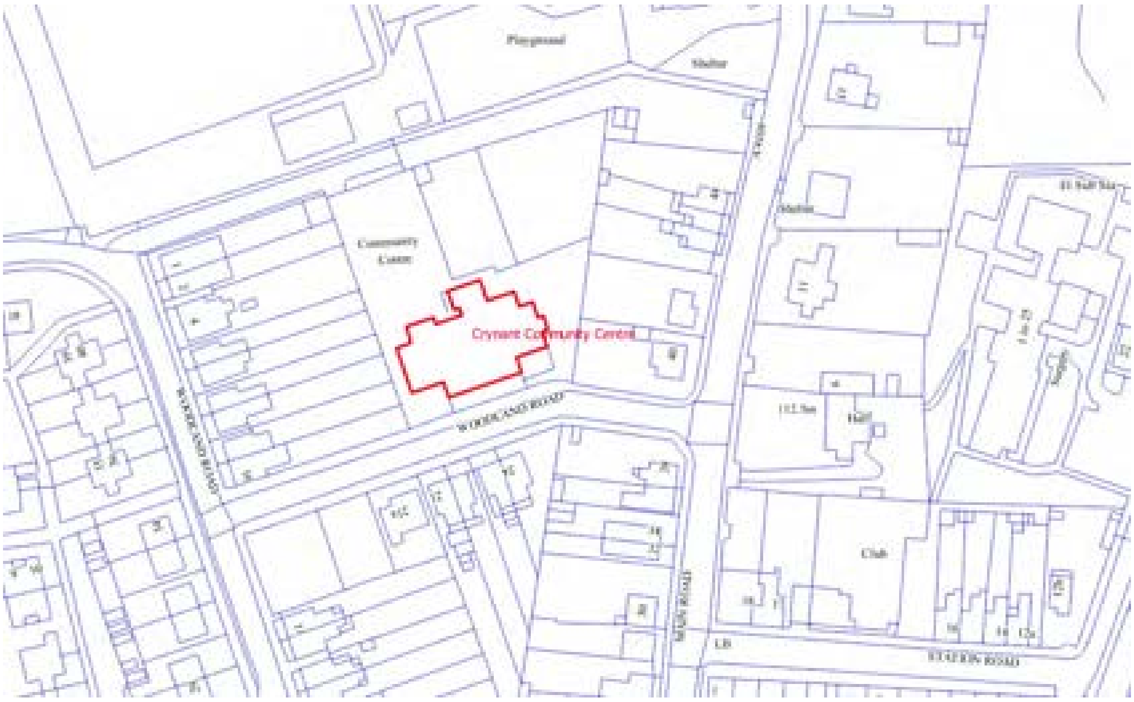

Disgrifiad: Adeilad ysgol bach traddodiadol mewn iard chwarae. Adeilad unllawr o waith cerrig a llechi gyda cherrig nadd goleuach o amgylch y ffenestri. Mae tri thalcen amlwg yn edrych dros Woodland Road. Mae waliau a rheiliau gwreiddiol yr iard yno o hyd.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Ysgol bentref, mewn cyflwr lled-wreiddiol, a adeiladwyd ar ddechrau'r 20fed ganrif (cyn 1918), gyda'r rheiliau a'r waliau cyfatebol gwreiddiol. Mae'r adeilad yn ganolfan gymunedol bellach.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Y Creunant</td><td>Anheddiad: Y Creunant</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Bethel</td></tr>
<tr><td>Cyf: CRY007</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid:

E279491 N205137</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol yr Ysgol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel bach o waith brics a rendr, ar lain hirsgwar, laswelltog. (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel anarferol ei gynllun gyda nodweddion pensaernïol nodedig (gweler isod)

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Bethel, Capel y Methodistiaid, yn 1921 a'i ailadeiladu yn 1933 yn y dull Pen Crwn Syml gyda gwydr lliw yn y dull Art Nouveau yn ffenestri'r ffasâd blaen. Mae maen dyddiad ar ben talcen y ffasâd yn nodi'r dyddiadau 1921 ac 1933 yn syml. Gorchuddiwyd y waliau allanol â rendr ac eithrio'r manylion o gwmpas ffenestri'r ffasâd a'r pilastrau brics ar y gweddau ochr.

Onllwyn

<table>
<tr><td>Ward:

Onllwyn</td><td>Anheddiad:

Dyffryn Cellwen</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys Dewi Sant</td></tr>
<tr><td>Cyf: ONL002</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E285462 N209922</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Y Brif Heol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad eglwys o haearn rhychiog gyda phortsh a chanopi cloch. (Gweler disgrifiad Coflein isod.)

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad		Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	X

Cyfiawnhad dros ystyried:

Eglwys 'capel sinc' nodweddiadol sy'n dal i gael ei defnyddio, ac yn ddolen gyswllt â datblygiad cynnar y gymuned.

Nodiadau: Coflein: Mae eglwys Dewi Sant ar ochr dde-orllewinol Y Brif Ffordd, wrth ymyl y ffordd, rhwng Dyffryn Cellwen a'r Banwen. Strwythur haearn rhychiog siâp petryal ydyw, gyda tho anghymesur ar oleddf, portsh yn y talcen gogledd-orllewinol, ac estyniad un codiad yn y talcen de-ddwyreiniol.

Codwyd yr eglwys yn 1925 yn Eglwys gangen, a'i chysegru i Ddewi Sant. Bob blwyddyn, ar ddydd Gŵyl Dewi, mae'r eglwys yn cynnal Gŵyl y Cennin Pedr.

<table>
<tr><td>Ward:

Onllwyn</td><td>Anheddiad:

Dyffryn Cellwen</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Noddfa</td></tr>
<tr><td>Cyf: ONL003</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E285168 N210084</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Y Brif Heol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad. Capel cynnar bach plaen, syml ei ddyluniad. Rendr paent gwyn gyda tho llechi a ffenestri pengrwn.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel cynnar syml sydd wedi goroesi, gyda rôl bwysig sy'n creu dolen â datblygiad cynnar yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Noddfa, Capel y Methodistiaid yn gynnar yn y 19eg ganrif, yn y dull Pengrwn Syml gyda mynedfa yn y talcen. Yn 2002 nid oedd y capel hwn yn cael ei ddefnyddio.

Blaendulais

Ward: Blaendulais	Anheddiad: Blaendulais	Enw’r Adeilad: Brick Row	
Cyf: SEV004	Cam Dilysu I	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E281938 N208970
Cyfeiriad: 1 – 6 Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Rhes o fythynnod glowyr unllawr wedi'u moderneiddio a'u helaethu. Yn wreiddiol, roedd ganddynt i gyd gynllun dwy ystafell syml, a ffenestr bob ochr i'r drws ffrynt canolog.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp / yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Rhes hynod o fythynnod a godwyd cyn 1878. Maent yn rhai o'r anheddau cynharaf yn y pentref. Yn gysylltiedig â Glofa Seven Sisters sydd gerllaw.

Nodiadau: Mae anheddau tebyg yn y Cymer wedi'u rhestru. Dyma ddyfyniad o restriad Gelli Houses, y Cymer - "…enghraifft brin o fythynnod glowyr unllawr sydd wedi goroesi. Mae'r rhain yn dilyn cynllun hynod a ddefnyddiwyd yn y bythynnod glowyr cynnar ar ochr orllewinol maes glo de Cymru."

Ward: Blaendulais	Anheddiad: Blaendulais	Enw'r Adeilad: Eglwys y Santes Fair	
Cyf: SEV007	Cam Dilysu I	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E281811 N209019
Cyfeiriad: Heol yr Eglwys			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys fawr gywrain ei dyluniad gyda dwy gloch mewn clochdy bychan a phortsh mawr. Y neuadd bren/haearn rhychiog yn y cefn yw adeilad gwreiddiol yr eglwys genhadol cyn 1898. (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp / yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys fawr, gywrain ei dyluniad ar safle amlwg ynghanol yr anheddiad, sy'n cael effaith sylweddol ar gymeriad yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Lleolir eglwys y Santes Fair ar ochr ogledd-orllewinol Heol yr Eglwys, ger ei chyffordd â Rhes Bryndulais. Codwyd yr adeilad yn 1910-11 yn y dull Seisnig Cynnar gyda rhywfaint o gerfwaith perpendicwlar, gan ddilyn dyluniad y pensaer o Gastell-nedd, J.Cook Rees. Fe'i hadeiladwyd ar safle ar bwys eglwys haearn a oedd hefyd wedi'i chysegru i'r Santes Fair, ar gyrion yr anheddiad cyfoes. (NPRN 420970).

Mae'r eglwys wedi'i hadeiladu o dywodfaen garw gyda cherrig mwy llyfn o dan doeon llechi. Mae'r echelin hir yn gorwedd o'r gogledd-ddwyrain i'r de-orllewin ac mae'r eglwys yn cynnwys corff â llofftydd golau gyda changell is, clochdy dwbl, a phortsh bargodol ar yr ochr dde-ddwyreiniol. Mae'r gwydr lliw yn cynnwys gweithiau gan Clayton & Bell (1921) a Celtic Studios (1959-81).

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad: Tafarn Bryndulais
Blaendulais	Blaendulais	

Cyf: SEV008	Cam Dilysu I	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E281698 N208838
Cyfeiriad: Heol yr Eglwys			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Tafarn fawr o waith brics coch a cherrig lliw hufen o amgylch y ffenestri, rendr gwyn ar waliau'r llawr cyntaf gyda ffenestr fargodol hynod ar ffurf hanner cylch ar y llawr cyntaf.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp / yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn drawiadol, amlwg (o ddechrau'r 20fed ganrif) ger canol y pentref.

Nodiadau

Ward: Blaendulais	Anheddiad: Blaendulais	Enw’r Adeilad: Pont droed, Olwynion Weindio a Wagen Lo	
Cyf: SEV009	Cam Dilysu I	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E282021 N209015
Cyfeiriad: Ardal Hamdden, Heol yr Eglwys			

Cynllun o Leoliad y Safle

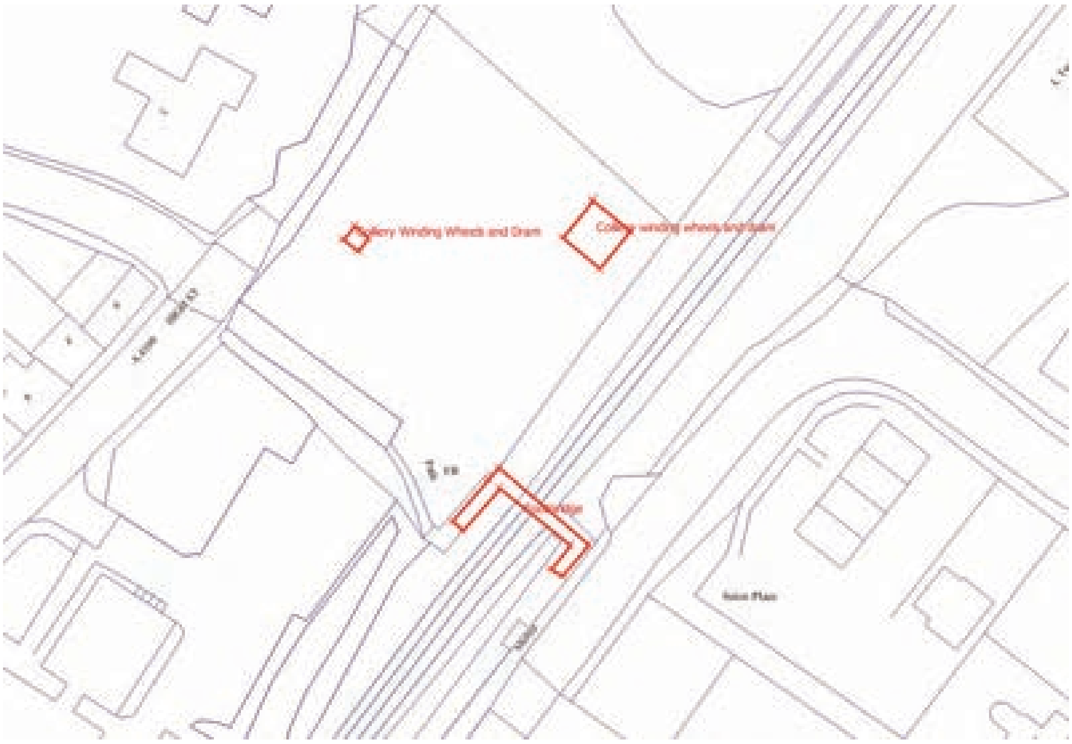

Disgrifiad: Pont droed haearn sy'n croesi'r rheilffordd. Olwynion weindio a wagen lo sengl a oedd yn gysylltiedig â glofa Seven Sisters a'r orsaf reilffordd gynt, a oedd ar dir cyfagos.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp / yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Arteffactau hynod sy'n gysylltiedig â hanes diwydiannol yr ardal ac â hanes Glofa Seven Sisters yn benodol, sef y rheswm gwreiddiol dros sefydlu'r anheddiad.

Nodiadau

Aberdulais

Ward: Aberdulais	Anheddiad: Aberdulais	Enw’r Adeilad: Tafarn Dulais Rock	
Cyf: ABD001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277166 N199374
Address: Cyfeiriad: Y Brif Ffordd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Tafarn wrth ymyl y ffordd sydd â thri llawr a nifer o ychwanegiadau ac estyniadau, gan gynnwys estyniad talcen yn y blaen, portsh gyda gât, a balconïau crog. Mae dyddiad 1658 ar y portsh.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros ystyried:

Hen dafarn ar safle amlwg ar yr hen brif ffordd ger safle Rhaeadr Aberdulais yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Tu mewn diddorol/hynod.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i nodi ond nid oes rhagor o wybodaeth.

Wedi'i gofnodi â'r un enw ar fap Arolwg Ordnans 1877-1881

Ward: Aberdulais	Anheddiad: Aberdulais	Enw'r Adeilad: Capel y Wesleaid	
Cyf: ABD002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277224 N199215
Cyfeiriad: Wrth ochr y gamlas			

Cynllun o Leoliad y Safle

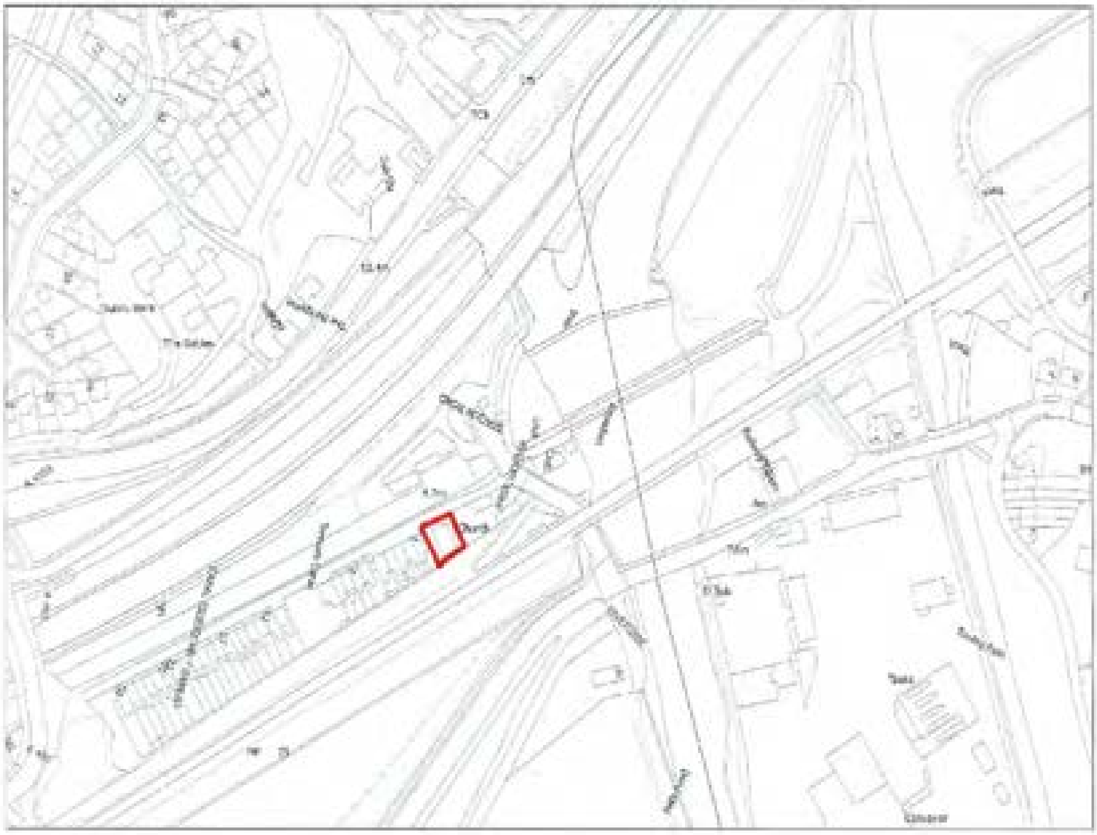

Disgrifiad:

Adeilad traddodiadol a fu gynt yn gapel gyda ffenestri cul yn y dull gothig, waliau cerrig amrywiol a brics coch addurniadol yn amgylchynu'r ffenestri a'r drws. Mae dyddiad ar y wal flaen (1901)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros ystyried:

Capel gynt (bellach wedi'i addasu) ar safle amlwg sy'n ychwanegu cymeriad a diddordeb i'r ardal hanesyddol wrth ochr y gamlas.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Aberdulais yn 1902 yn y dull Gothig Syml, gyda brics yn amgylchynu'r ffenestri (sydd ar ffurf lansed) a mynedfa yn y talcen.

Ward: Aberdulais	Anheddiad: Cil-ffriw	Enw'r Adeilad: Capel Pisgah/Capel yr Annibynwyr	
Cyf: ABD005	Cam Dilysu I	Cam I	Cyfeirnod Grid: E277058 N200438
Cyfeiriad: Y Brif Ffordd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel bach â gorffeniad carreg amlwg yn y dull Art Deco ar ei flaen gyda ffenestr ganol â phen crwn, pedimentau carreg a nodweddion addurniadol sy'n cynnwys arysgrifau (a'r dyddiad 1930), a phortsh mynediad llydan o dan do gwastad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros ystyried:

Capel bach syml gyda ffasâd o ansawdd uchel. Mae ganddo rôl bwysig o ran y gymuned a chymeriad yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i nodi ond nid oes rhagor o wybodaeth

Ward: Aberdulais	Anheddiad: Cil-ffriw	Enw'r Adeilad: Capel Hermon	
Cyf: ABD006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277107 N200296
Cyfeiriad: Y Brif Ffordd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad Capel bach â thu blaen syml a deniadol o waith cerrig a ffenestri â phennau crwn. Portsh mynediad amlwg. Mae'r dyddiad 1881 ar garreg ar flaen y capel. 							
Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	
Cyfiawnhad dros ystyried: Capel syml ond llawn cymeriad, sy'n dyddio o flynyddoedd cynnar datblygiad Cil-ffriw							
Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Hermon, Capel y Methodistiaid yn 1881 yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen.							

Ward: Aberdulais	Anheddiad: Cil-ffriw	Enw'r Adeilad: Ysgol Sul	
Cyf: ABD008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277126 N200501
Cyfeiriad: Y Brif Ffordd			

Site Location Plan

Disgrifiad

Capel/ysgoldy wedi'i orchuddio â haearn rhychog wedi'i baentio'n goch, gyda ffenestri 'eglwysig' yn y dull Gothig a phortsh mynediad bychan.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros ystyried:

'Capel sinc' gwreiddiol o fath sydd wedi mynd yn brin. Capel Pisgah gynt (cyn bod Capel presennol Pisgah (ABD005) yn cael ei adeiladu ochr arall y ffordd, mae'n debyg). Bu ganddo rôl gymunedol bwysig yn natblygiad a hanes cynnar y pentref.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel yr Annibynwyr, Pisgah yn 1866 ac erbyn 1947 roedd wedi cael ei addasu i'w ddefnyddio fel ysgol.

Dwyrain Llansawel

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad Llansawel	Enw'r Adeilad	
Cyf: BFE001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274127 N194008
Cyfeiriad: 43 Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad banc gynt ar y gyffordd rhwng Stryd Villiers a Heol Castell-nedd. Adeilad amlwg dau a thri llawr, gyda blaen addurniadol o gerrig nadd a nodweddion cerrig goleuach, gan gynnwys amgylchyniadau'r ffenestri a bandiau trawiadol ar y llawr gwaelod.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad llawn cymeriad mewn cyflwr da, sy'n nodwedd trawiadol ar y strydlun ac yn darparu tystiolaeth o bwysigrwydd masnachol Llansawel yn y gorffennol. Gwerth grŵp gyda'r hen fanc (Adeilad rhestredig) a Swyddfa'r Post (BFE018) ar ochr arall Heol Castell-nedd.

Nodiadau:

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw’r Adeilad: Jerwsalem, Eglwys y Bedyddwyr	
Cyf: BFE002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274251 194378
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Capel cerrig nadd trawiadol ac amlwg, gyda cerrig gwyn cyferbyniol yn gonglfeini ac yn amgylchyniadau i'r drws a'r ffenestri. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel amlwg, nodedig mewn man canolog yn y gymuned

Nodiadau. Coflein: Adeiladwyd Jerusalem, Capel y Bedyddwyr yn 1883 a'i ailadeiladu/addasu yn 1907. Mae cynllun Is-glasurol i'r prif ffasâd, yn dyddio o'r ailwampio yn 1907, fwy na thebyg, gyda mynedfa yn y talcen. Mae pen crwn i'r ffenestri ac agoriadau'r drysau. Mae patrwm-Y i'r rhai yn y ffasâd blaen, yn ogystal â gwydr lliw wedi'i fewnosod a cherrig nadd amlwg. Uwchben y drws canolog mae ffenestr driphlyg.

<table>
<tr><td>Ward:

Dwyrain Llansawel</td><td>Anheddiad:

Llansawel</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Tafarn y Ferryman</td></tr>
<tr><td>Cyf: BFE003</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E274289 N194334</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cynllun o Leoliad y Safle</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Tafarndy trawiadol o ddechrau'r 20fed ganrif, yn union ar Heol Castell-nedd. Adeiladwaith brics ar y llawr gwaelod, gyda rendro paneli pren uwchben. Prif fynedfa yn y canol gyda ffenestri cymesur yn y talcen.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad tafarn nodweddiadol mewn man amlwg, yn cyflawni rôl ganolog yn y gymuned leol.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Dwyrain Llansawel</td><td>Anheddiad:

Llansawel</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Clwb Gweithwyr Llansawel</td></tr>
<tr><td>Cyf: BFE004</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E274268 N194298</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Cyffordd Heol Castell-nedd a Dwyrain Regent Street</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad clwb unigol amlwg ar gornel stryd. Ffenestri trawiadol gyda manylion cain, gan gynnwys pilastrau a phaneli wedi'u mewnosod

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad arddull nodedig sy'n nodwedd amlwg yn y strydlun ac sy'n cyflawni rôl bwysig yn y gymuned leol

Nodiadau:

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Capeli Mynwent Ynysmaerdy	
Cyf: BFE006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274759 N195015
Cyfeiriad: Heol Ynysmaerdy			

Cynllun o Leoliad y Safle

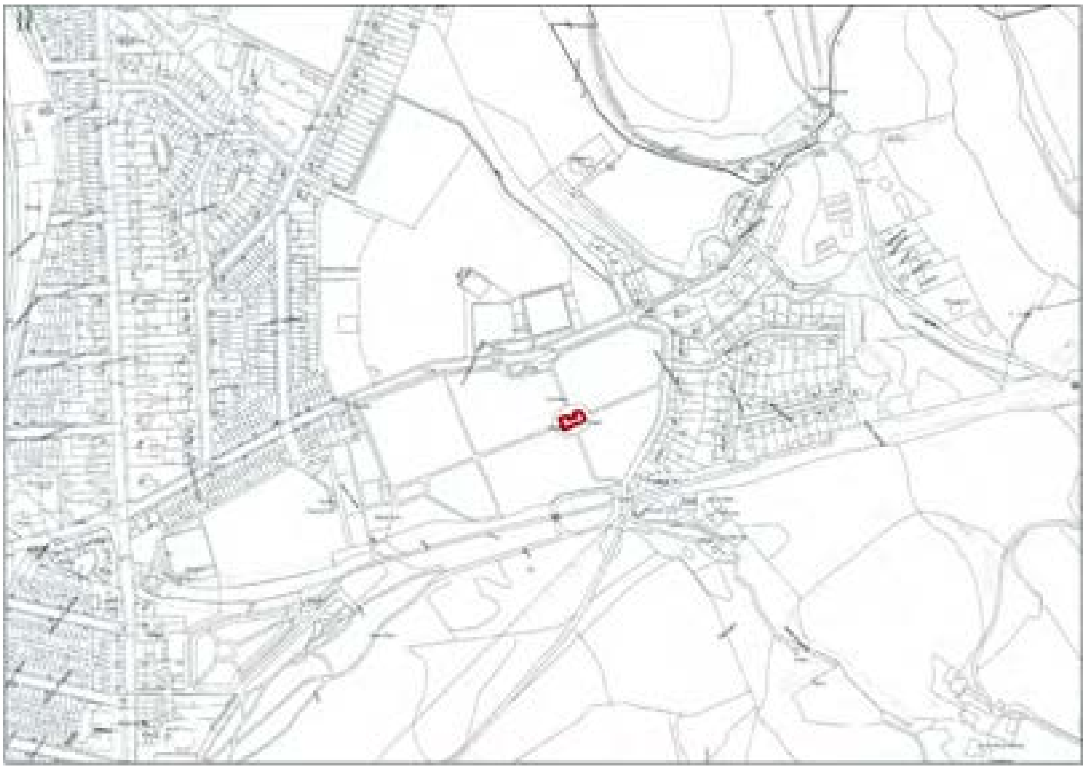

Disgrifiad:

Pâr o gapeli carreg sydd wedi'u cysylltu i greu mynedfa clochdwr. Cerrig nadd gydag aroleuo cerrig golau, gan gynnwys amgylchyniadau'r ffenestri a'r drws a'r clochdwr. Ar hyn o bryd mae ffenestr flaen y capel ar y dde wedi'i selio â bloc concrid.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol hen neu brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghraifft dda o bensaernïaeth eglwysig yn null y 19eg ganrif, yng nghanol mynwent fawr.

Nodiadau: Lluniau ychwanegol yn y ffeil

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Y Ganolfan Gristnogol	
Cyf: BFE007	Cam Dilysu	Cam I	Cyfeirnod Grid: E274326 N194206
Cyfeiriad: Heol y Graig / Craig Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeiladau eglwys trawiadol brics coch. Wedi'u gosod yn ôl ac uwchben Heol Castell-nedd a'r tu cefn i adeilad rhestredig Neuadd y Dref/y llyfrgell. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Mae'r adeiladau nodedig hyn (gan gynnwys neuadd brics coch yr eglwys yn ymyl) wedi cadw llawer o'u nodweddion gwreiddiol ac yn gyferbyniad â'r rhan fwyaf o adeiladau eglwysig eraill yn yr ardal. Gwerth grŵp gydag adeilad rhestredig neuadd y dref/y llyfrgell yn Llansawel.

Nodiadau. Coflein: Adeiladwyd Capel y Methodistiaid yn Llansawel yn 1906 yn y dull Gothig gan y penseiri Crouch a Butler, Birmingham. Mae'n adeilad brics gyda cherrig nadd, ac mae mynedfa yn y talcen. Nodwedd amlycaf y ffasâd yn y blaen yw ffenestr fawr gyda rhwyllwaith addurniedig a gwydr lliw wedi'i fewnosod, yn ogystal â dau dŵr wythochrog bob ochr iddi. Roedd yr adeilad hwn yn disodli capel cynharach (NPRN 9727). Erbyn 2003 roedd y capel hwn wedi cael ei drawsnewid/wedi newid enwad i gael ei ddefnyddio fel Canolfan Gristnogol.

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Eglwys Our Lady of the Assumption	
Cyf: BFE009	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274122 N193943
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd, Llansawel			

Cynllun o Leoliad y Safle

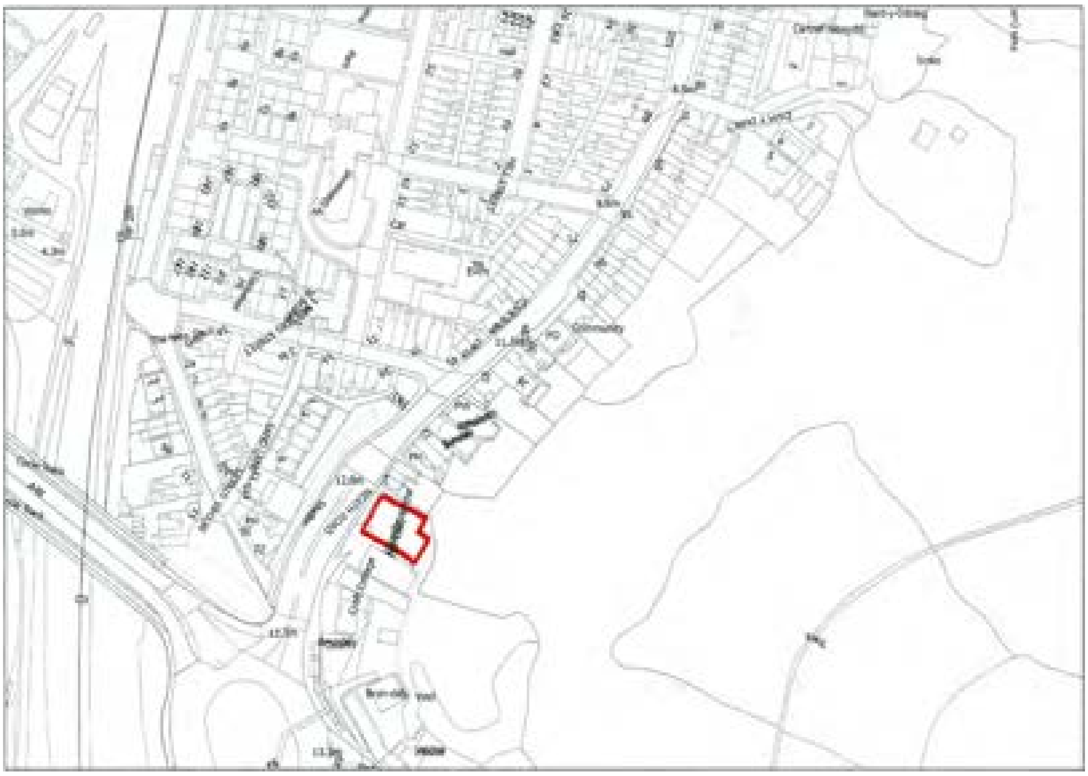

Disgrifiad:

Eglwys fodern gyda rendro/cladin concrid, clochdwr amlwg, a phaneli gwydr lliw yn y ffenestri. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol		Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys fodern drawiadol mewn lleoliad amlwg, yn cyflawni rôl bwysig yn y gymuned.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd yr eglwys yn 1965 yn ôl dyluniad F. R. Bates, Son & Price, ac mae iddi glochdwr agored amlwg o goncrid wedi'i atgyfnerthu, sy'n ffurfio croesau pleth, ac arddull giwbig y tu mewn gyda ffigwr silindraidd yn hongian uwchben yr allor. Mae'r gwydr lliw yn cynnwys gwaith a lofnodwyd gan John Petts a golygfeydd o'r Dioddefaint ar draws y rhaniad rhwng y cyntedd a'r eglwys.

<table>
<tr><td>Ward:

Dwyrain Llansawel</td><td>Anheddiad:

Llansawel</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Gwesty Doc Newydd gynt</td></tr>
<tr><td>Cyf: BFE011</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E274132 N193967</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Stryd Villiers, Llansawel</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

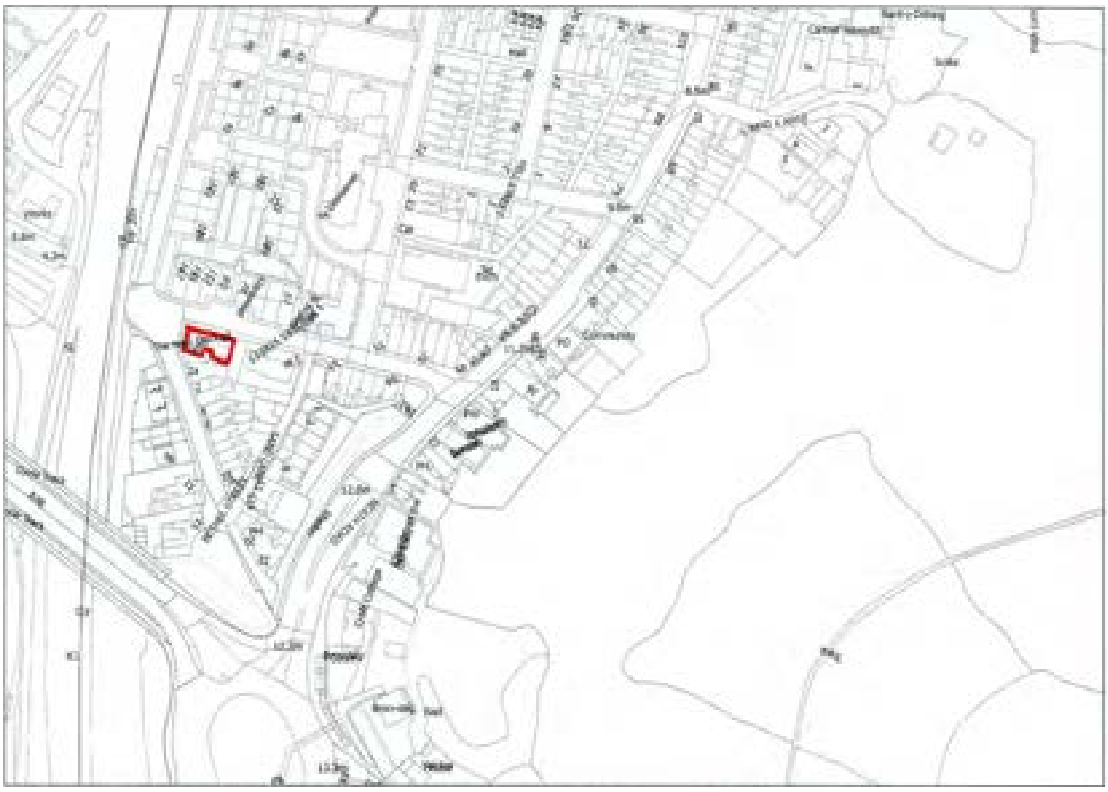

Disgrifiad:

Adeilad mawr a fu gynt yn westy mewn lle amlwg. Mae wedi cadw nodweddion gwreiddiol, gan gynnwys portsh gyda cholofnau haearn bwrw.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	X

Cyfiawnhad dros ystyried:

Adeilad gwesty pwysig sydd wedi goroesi, ac sy'n adlewyrchu hanes masnachol Llansawel. Bellach yn swyddfeydd/fflatiau.

Nodiadau

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw’r Adeilad: Capel y Graig	
Cyf: BFE012	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274351 N194922
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd/Heol Ynysmaerdy			

Cynllun o Leoliad y Safle

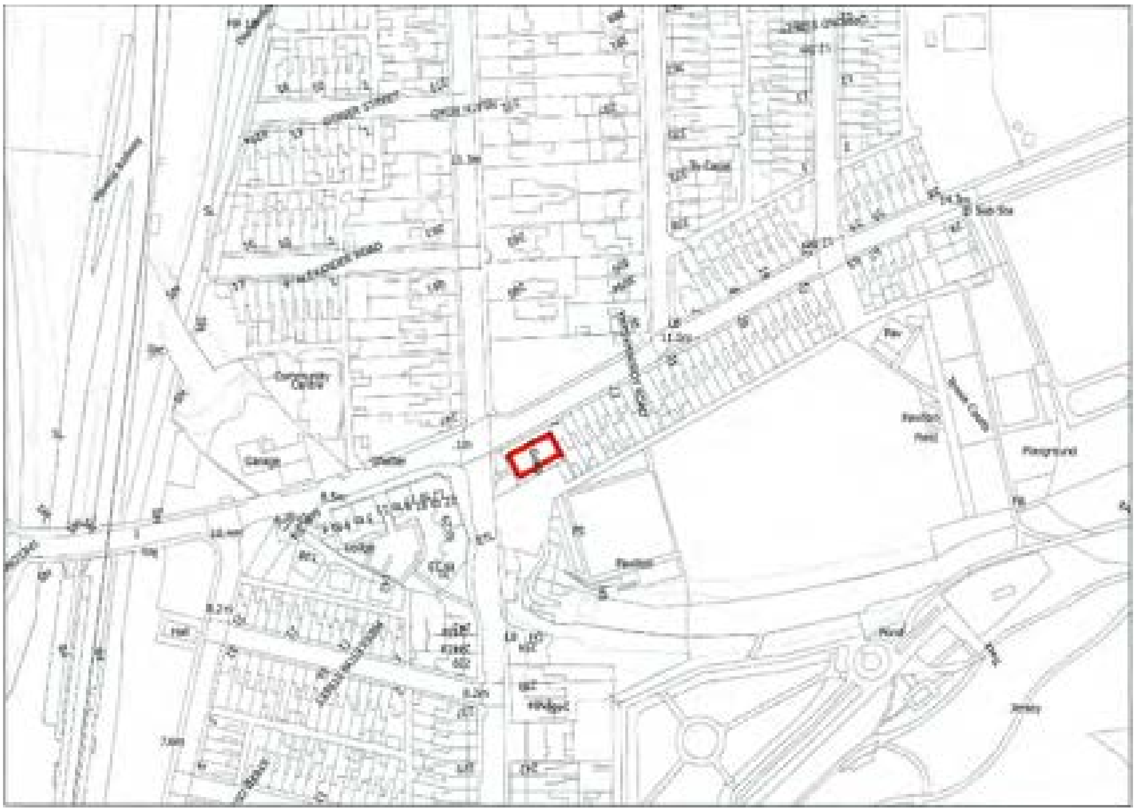

Disgrifiad:

Capel mawr trawiadol o gerrig nadd gyda manylion cerrig a ffenestri pen crwn, a phrif fynedfa yn y canol. Dyddiedig 1890. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol diwylliannol	X	Cysylltiad hanesyddol diwylliannol	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad tirnod pwysig ac amlwg ar groesffordd brysur.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel y Methodistiaid, y Graig, yn 1890 yn yr arddull Syml Pengrwn deulawr, gyda mynedfa yn y talcen. Yn ffasâd y blaen mae ffenestri dwbl bob ochr i'r drws canolog ar y llawr gwaelod, ac uwchben y drws mae ffenestr driphlyg gyda ffenestri unigol mwy o faint bob ochr iddi. Mae ffenestr arall, un ddwbl, yn y pediment.

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw’r Adeilad: Eglwys Gynulleidfaol Bethesda	
Cyf: BFE014	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274327 N195590
Cyfeiriad: Cwrt Sart			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel bach trawiadol o ddechrau'r 20fed ganrif, yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth. Adeilad carreg gyda nodweddion carreg a rhai addurniadau ffrâm bren. Portsh mynediad bach yn y canol. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad capel bach gweddol amlwg gyda rhai nodweddion diddorol.

Nodiadau: Coflein: Ymddengys bod Capel Annibynnol Cwrt Sart yn dyddio o ddegawdau cyntaf yr 20fed ganrif. Fe'i codwyd mewn arddull berpendicwlar, gyda ffenestr fawr tri phanel gwydr â rhwyllwaith cerrig cerfiedig uwchben y portsh mynediad yn y canol, yn ffasâd y talcen. Bob ochr i'r portsh mae ffenestri pen gwastad, pob un ohonynt yn cynnwys motiffau art noveau mewn gwydr lliw.

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Hen Swyddfa'r Post	
Cyf: BFE018	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274198 N194033
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad brics coch sy'n ymgorffori dwy uned siop. Swyddfa'r Post tan 2015. Gwaith brics addurniadol a mynedfeydd amlwg. To llechi gyda ffenestri dormer yn y blaen.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad swyddfa'r post trawiadol ac amlwg, mewn cyflwr da. Gwerth grŵp gyda'r adeiladau Capel a Banc rhestredig gerllaw a BFE001 (Gweler uchod)

Nodiadau: Coflein: Is-swyddfa'r post o gerrig nadd yn y dull clasurol. Fe'i codwyd ar ôl 1913 a chyn 1939.

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Leighs Barbers Shop	
Cyf: BFE019	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274294 N194546
Cyfeiriad: 177 Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Blaen siop traddodiadol gyda ffenestri ar 2 weddlun. Ffrâm draddodiadol o amgylch y drws a'r ffenestri ac arwyddion siop traddodiadol.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Blaen siop ac amgylchyniadau drws traddodiadol/gwreiddiol sy'n ychwanegu at gymeriad yr anheddiad

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward: Dwyrain Llansawel</td><td>Anheddiad:

Llansawel</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Cafn Ceffylau</td></tr>
<tr><td>Cyf: BFE020</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E274283 N194379</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Yn ymyl y safle Golchi Ceir ar Heol Castell-nedd</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Cafn carreg i geffylau, wedi'i osod yn y wal gerrig wrth ymyl y ffordd. Yn wreiddiol roedd yn cael ei fwydo gan bibell o'r cefn.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol hen neu brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Cafn cerrig i geffylau sydd wedi goroesi ar y brif ffordd i Gastell-nedd, gan greu cysylltiad â phwysigrwydd y llwybr teithio hwn yn y gorffennol.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward: Dwyrain Llansawel</td><td>Anheddiad:

Llansawel</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad Festri’r Capel Annibynnol Saesneg</td></tr>
<tr><td>Cyf: BFE021</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E274175 N194170</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Stryd Thomas</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad festri bychan yn y dull eglwysig, dyddiedig 1877. Cerrig nadd yn y blaen gyda bandiau a nodweddion o gerrig goleuach. Ffenestri mawr gothig.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad trawiadol mewn stryd breswyl. Mae'r capel cysylltiedig a fu yn ymyl bellach wedi'i ddymchwel.

Nodiadau:

Ward: Dwyrain Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Theatr Fach Llansawel	
Cyf: BFE022	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274247 N194199
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad a fu gynt yn Gapel ac ysgoldy. Cerrig nadd gyda manylion cerrig, wedi'i addasu'n sylweddol gydag estyniadau modern yn y blaen a ffenestri wedi'u llenwi i mewn.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Er ei fod wedi'i addasu'n sylweddol ac mewn modd anghydnaws, mae ffurf a phensaernïaeth gwreiddiol yr adeilad yn parhau, ac mae'n nodwedd amlwg, gweladwy yn y strydlun, gyda phosibiliadau o ran adfer a gwella yn y dyfodol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel y Wesleaid yn Llansawel yn 1856 yn y dull Romanesg, gyda mynedfa yn y talcen. Roedd gan y capel barau o ffenestri yn yr ochrau a ffenestr driphlyg yn ffasâd y blaen. Erbyn 1897 roedd ysgoldy wedi cael ei ychwanegu yng nghefn yr ochr orllewinol. Erbyn 1939 roedd y capel hwn wedi cael ei ddisodli

Gorllewin Llansawel

Ward: Gorllewin Llansawel	Anheddiad: Llansawel	Enw'r Adeilad: Barn Cottages	
Cyf: BFW003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid:E273992 N194588
Cyfeiriad: Barn Cottages, oddi ar Heol Shelone			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Bloc o 5 bwthyn wedi'u gosod yn ôl oddi ar Heol Shelone. Gorffeniad rendr gwyn gyda fframio du lefel uwch o amgylch y tŷ ar y pen a'r ffenestri bychain.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol hen neu brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tebygol o fod yn un o'r adeiladau cynharaf yn yr ardal hon. Tai gefn wrth gefn prin sydd wedi goroesi. Yn cael eu dangos fel Shelone Barn Cottages ar fapiau cynnar.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gorllewin Llansawel</td><td>Anheddiad:

Bedd y Cawr</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Hen Eglwys Sant Ioan Fedyddiwr</td></tr>
<tr><td>Cyf: BFW006</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid:E273745 N194926</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 50A Heol Bedd y Cawr</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad eglwys bach o waith cerrig a llechi yn y dull gothig. Adeiladwaith cerrig gyda chonglfeini ac amgylchyniadau ffenestri/drws cerrig lliw hufen. Portsh mynediad bychan. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol hen neu brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Eglwys fechan draddodiadol drawiadol o waith cerrig, oddi mewn i gwrtil amgaeedig â wal gerrig. Mae'r adeilad wedi cadw ei olwg a'i nodweddion gwreiddiol.

Nodiadau: Defnyddiwyd fel canolfan paffio/karate drwyddedig rhwng 2010 a 2013. Caniatâd i droi'n breswylfa yn 2013.

Coflein: Roedd Eglwys Sant Ioan ar ochr orllewinol Heol Bedd y Cawr. Cofnodir bod Eglwys Genhadol a gysegrwyd i Ioan Fedyddiwr wedi'i chodi ym Medd y Cawr yn 1878. Cost yr adeiladu oedd £601, ac mae'n adeilad carreg, yn y dull Gothig, ac roedd yn cynnwys cangell, corff yr eglwys, portsh gorllewinol a thŵr gydag un gloch; mae lle i 212 eistedd yno. Erbyn canol 2013 roedd yr eglwys wedi cau ac wedi cael ei chynnig ar gyfer ei hailddatblygu'n breswylfa.

Gogledd Bryncoch

Ward: Gogledd Bryncoch	Anheddiad: Bryncoch	Enw'r Adeilad: Capel Saron	
Cyf: BRN 002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274360 N199893
Cyfeiriad: Y Brif Ffordd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel o waith brics coch ar y tu blaen gyda cherrig gwyn yn aroleuo nodweddion, gan gynnwys meini clo'r bwâu a'r to a'r groes ar frig y portsh/y fynedfa ganolog sydd wedi'i gosod ychydig ymhellach ymlaen na wal flaen yr adeilad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb pensaernïol		Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel nodweddiadol gyda ffasâd amlwg o waith brics coch

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Saron, Capel yr Annibynwyr, o frics yn 1857 yn y dull Gothig Syml gyda mynedfa yn y talcen.

De Bryncoch

Ward: De Bryncoch	Anheddiad: Castell-nedd	Building Name: Ty’n yr Heol Farm	
Cyf: BRS002	Cam Dilysu	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274566 N199092
Cyfeiriad: Y Brif Ffordd / Tŷ’n-yr-Heol			

Cynllun o Leoliad y Safle

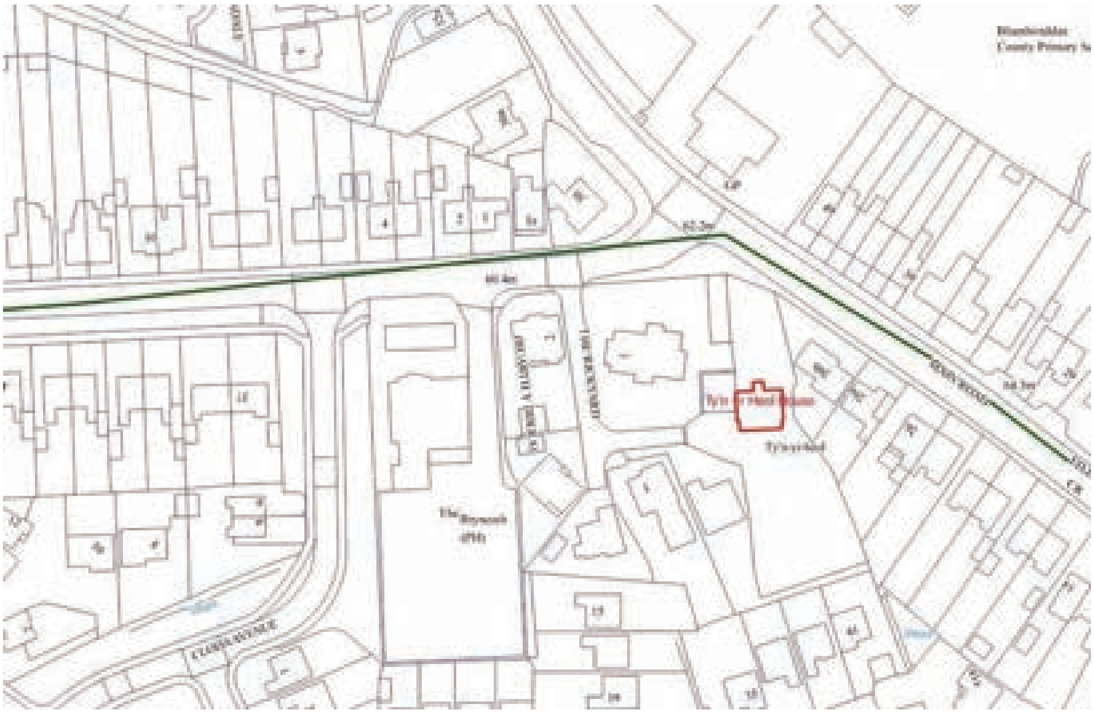

Disgrifiad

Hen ffermdy o waith cerrig wedi'i baentio'n wyn. Cynllun deulawr cymesur, syml gyda phortsh canolog a tho talcennog.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Hen annedd/ffermdy carreg gyda rhai tai allan cysylltiedig yn parhau (stablau/adeiladau fferm gynt). Mae'r annedd i'w gweld ar rifyn cyntaf y map Arolwg Ordnans. Mae ganddi gysylltiad â hanes gwledig yr ardal.

Nodiadau:

Ward: De Bryncoch	Anheddiad: Llangatwg	Enw'r Adeilad: Caban Signalau Cyffordd Castell-nedd ac Aberhonddu	
Cyf: BRS004	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274976 N197972
Cyfeiriad: Heol Mynachlog Nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Caban signalau rheilffordd o'r 19eg ganrif sy'n dal i gael ei ddefnyddio. Adeilad o waith brics ar y llawr gwaelod gyda chladin pren a ffenestri mawr ar y llawr cyntaf a grisiau mynediad allanol. To llechi.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghraifft brin o hen gaban signalau, yng ngorsaf Glanyrafon gynt, Castell-nedd

Nodiadau: Coflein: Saif Caban Signalau Cyffordd Castell-nedd ac Aberhonddu i'r de o'r gyffordd rhwng lein Cwm Nedd a lein Castell-nedd ac Aberhonddu. O ran ei ddyluniad, mae'n gaban math 5 Rheilffordd Great Western

Llangatwg

Ward: Llangatwg	Anheddiad: Llangatwg	Enw’r Adeilad: Tafarn y Green Dragon	
Cyf: CAD001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275633 N198622

Cyfeiriad: Heol yr Eglwys

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Tafarn drawiadol, wedi'i haddurno'n gywrain gyda ffasâd brics coch tywyll, bandiau gwyn amlwg, patrwm ffrâm bren ar y talcen canolog, blaen siop traddodiadol, addurnedig ar y llawr gwaelod a phortsh haearn hynod addurnedig gyda'r arwydd gwreiddiol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn draddodiadol sefydledig, gyda thu blaen hynod addurnedig a chywrain. I'w gweld ar rifyn cyntaf y map.

Nodiadau: Tebyg iawn i'r Smith's Arms, Mynachlog Nedd, sy'n adeilad rhestredig (gweler y nodiadau)

Ward: Llangatwg	Anheddiad: Llangatwg	Enw'r Adeilad: Cofeb ryfel	
Cyf: CAD003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275507 N198619
Cyfeiriad: Y Brif Ffordd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Cofeb ryfel mewn man canolog o flaen y ganolfan gymunedol, gyferbyn â'r eglwys. Croes yn y dull Celtaidd, wedi'i haddurno yn yr arddull Geltaidd, ar blinth gyda grisiau cerrig sgwâr.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Cofeb leol bwysig ac un o nodweddion y pentref.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Llangatwg</td><td>Anheddiad:

Llangatwg</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Tafarn y Crown and Sceptre</td></tr>
<tr><td>Cyf: CAD004</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275396 N198471</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Y Brif Ffordd</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Hen dafarn sefydledig ar yr hen ffordd fawr. Mae'r prif adeilad yn gymesur yn y dull clasurol gyda'r ffenestri gwreiddiol; mae'r adeiladau eraill yn y cefn (yr iard a'r stablau gynt, ac ati) wedi'u hymgorffori bellach yn y prif adeilad. Adeilad wedi'i rendro a'i baentio gyda thoeon llechi.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Hen dafarn sefydledig ar yr hen ffordd fawr yn agos at yr eglwys a chanol y pentref.

Nodiadau

Y 'Crown Inn' gynt ar fapiau o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg.

Canol Coedffranc

Ward: Canol Coedffranc	Anheddiad: Sgiwen	Enw’r Adeilad: Eglwys y Bedyddwyr Calfaria	
Cyf: COC002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272483 N197277
Cyfeiriad: Heol Stanley			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel carreg traddodiadol wedi'i aroleuo â brics a cherrig lliw hufen a tho llechi (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel traddodiadol sydd â gwedd flaen addurnedig. Dyddiedig 1885. Adleisiwyd y gorffeniad yn adeiladau'r ysgol gyferbyn (COC001) (a'r tai ar y stryd).

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel y Bedyddwyr Calfaria yn 1893, ac fe'i hailadeiladwyd o bosibl yn 1905. Mae'n adeilad yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen a bwa enfawr yn y pediment o dan lin-gwrs carreg yn dwyn yr arysgrif CAPEL Y BEDYDDWYR ADEILADWYD 1893. Gosodwyd brics melyn o amgylch agoriadau'r drws a'r ffenestri, ac o gwmpas y pilastrau sy'n 'cynnal' y bwa enfawr. Yng nghanol y pediment, gwelir maen enw ar ffurf sgrôl a'r enw CALFARIA yn arysgrif, a ffenestr gron â rhwyllwaith tyllog.

Ward: Canol Coedffranc	Anheddiad: Sgiwen	Enw’r Adeilad: Neuadd Carnegie	
Cyf: COC006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272452 N197338
Cyfeiriad: Heol Evelyn, Sgiwen			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad brics coch mawreddog a adeiladwyd yn 1905 gyda baeau a thalcenni bargodol a mynedfa ganolog. Ceir manylion cerrig lliw hufen, gan gynnwys pennau'r ffenestri a chonglfeini lliw hufen am yn ail â rhai coch a ffenestri crwn yn y dull Celf a Chrefft ym mhedimentau'r talcenni. Mae cofeb ryfel yn arddull y Senotaff yn rhan flaen y safle.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad diddorol a thrawiadol sydd mewn cyflwr da a chanddo rôl bwysig yn y gymuned leol. Mae'n cynnwys cofeb ryfel.

Nodiadau:

Ward: Canol Coedffranc	Anheddiad: Sgiwen	Building Name: Y Capel	
Cyf: COC007	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272798 N197196

Cyfeiriad: Hen Heol, Sgiwen

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad capel/ysgoldy bach gydag estyniadau yn y cefn a phortsh blaen. Wedi'i rendro gydag aroleuo carreg.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel bach, ysgoldy gynt, â chynllun syml mewn man amlwg ar ael y bryn ar yr Hen Heol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Sgiwen cyn 1918 yn y dull gwerinol a Gothig Syml gyda mynedfa yn y talcen.Codwyd yr adeilad yn 1843 neu oddeutu hynny fel ysgoldy, a ddefnyddiwyd hefyd i addoli ar y Sul – sef yr eglwys gyntaf, i bob pwrpas, yn Sgiwen. Roedd yn rhagflaenydd i Ysgol Fabanod Coedffranc a agorwyd yn 1894 (Sgiwen and District A History Bailey & Gough).

<table>
<tr><td>Ward:

Canol Coedffranc</td><td>Anheddiad:

Sgiwen</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Tafarn y Colliers Arms</td></tr>
<tr><td>Cyf: COC008</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E272634 N197403</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Newydd, Sgiwen</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tafarn fawr â thalcenni â nodweddion pren a phortsh mynediad amlwg

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn fawr ac amlwg mewn man canolog yn ardal siopa Sgiwen.

Nodiadau:

Gogledd Coedffranc

Ward: Gogledd Coedffranc	Anheddiad: Sgiwen	Enw’r Adeilad: Tafarn Traveller’s Well	
Cyf: CON002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E271947 N197383
Cyfeiriad: Dynevor Place			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Hen dafarn sefydledig wrth ochr y ffordd. Mae'r gorffeniad trawstiau pren yn tynnu sylw ati, ac yn golygu ei fod yn adeilad amlwg.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad Hanesyddol/Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn amlwg gyda hanes hir (wedi'i nodi a'i henwi ar fap Arolwg Ordnans 1877).

Nodiadau:

Ward: Gogledd Coedffranc	Anheddiad: Sgiwen	Enw'r Adeilad: Neuadd Drumau	
Cyf: CON003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E271345 N197924
Cyfeiriad: Heol Drumau			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Plasty gwledig mewn tiroedd helaeth wedi'u tirlunio'n rhannol ar ochr ddeheuol Mynydd Drumau, yn edrych dros Sgiwen.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tŷ mawreddog mewn man amlwg iawn, a ddefnyddiwyd at ddibenion sefydliadol am flynyddoedd lawer. Mae cynllun clasurol cynnil i'r prif dŷ, gydag adenydd cymesur a phortico canolog. Tirnod lleol pwysig, sydd i'w weld am filltiroedd o amgylch.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i gynnwys, ond dim gwybodaeth.

<table>
<tr><td>Ward:

Gogledd Coedffranc</td><td>Anheddiad:

Sgiwen</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys ‘Free Mission’</td></tr>
<tr><td>Cyf: CON004</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E272452 N197544</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Dinefwr</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel bach trawiadol gyda waliau rendr wedi'u peintio, to llechi ac islawr.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol / diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel bychan cynnil ond trawiadol ar lain hael wedi'i dirweddu, sy'n cyflwyno elfen fwy agored i'r stryd.

Nodiadau: Coflein: Codwyd Capel Annibynnol 'Free Mission' ar ôl 1918 yn y dull Gothig Syml, gyda dau lawr a cynllun mynediad wal hir.

Fe'i codwyd yn wreiddiol yn 1914 o haenau sinc, a'i ailadeiladu yn 1949 (Skewen and District A History Bailey & Gough).

Gorllewin Coedffranc

Ward: Gorllewin Coedffranc	Anheddiad: Llandarcy	Enw'r Adeilad: William Knox House	
Cyf: COW002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E271885 N195729
Cyfeiriad: Coed Darcy, Llandarcy			

Cynllun o Leoliad y Safle

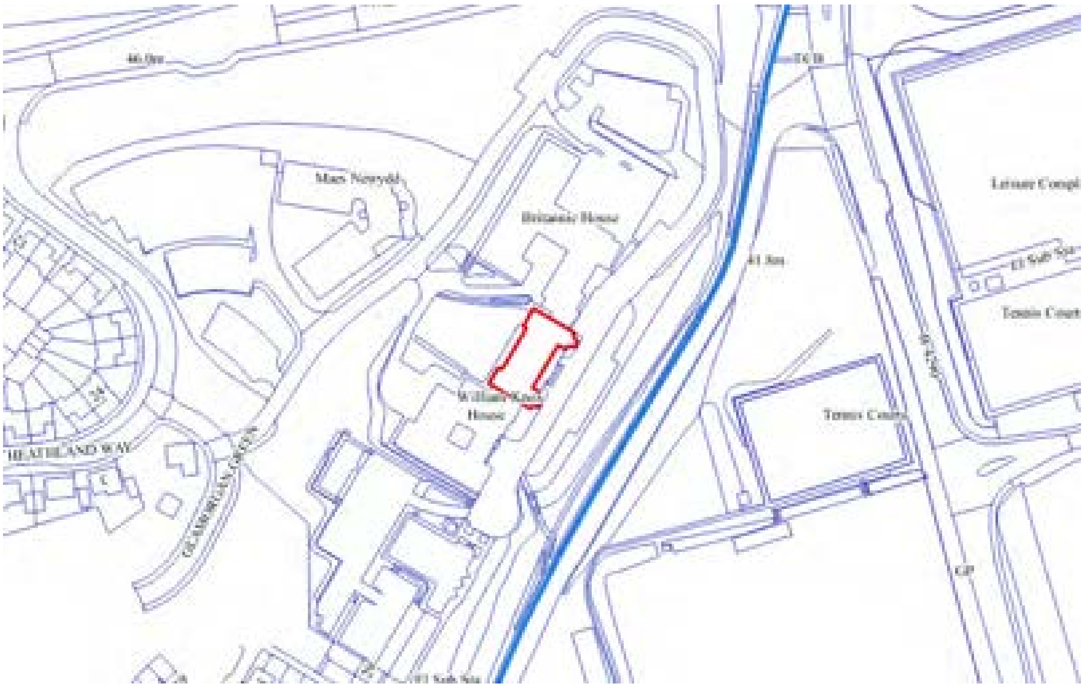

Disgrifiad

Adeilad swyddfa o waith brics coch, yn gymesur o ran ei ddyluniad gyda phortsh mynediad amlwg, manylion carreg a ffenestri dormer ar y llawr uchaf.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad swyddfa sylweddol, mawreddog mewn safle amlwg iawn. Adeilad o ddechrau'r ugeinfed ganrif a fu'n swyddfeydd y burfa olew gynt, sy'n ein hatgoffa am ddefnydd y safle yn y gorffennol.

Nodiadau:

Ward: Gorllewin Coedffranc	Anheddiad: Twyni Crymlyn	Enw'r Adeilad: Gower Chemicals	
Cyf: COW003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E269368 N193185
Cyfeiriad: Cilgant Baldwin			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeiladau gwaith wagenni a cherbydau rheilffyrdd o'r 19eg ganrif neu ddechrau'r 20fed ganrif. Adeilad carreg â manylion brics lliw hufen. Tynnwyd y rhan fwyaf o'r toeon gwreiddiol. Tŵr dŵr hefyd.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghraifft fawr, bwysig o bensaernïaeth rheilffyrdd oes Victoria, un brin sydd wedi goroesi yn yr ardal.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gorllewin Coedffranc</td><td>Anheddiad:

Llandarcy</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Llandarcy Institute</td></tr>
<tr><td>Cyf: COW005</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E271690 N195395</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Prettyman Drive</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Neuadd Bentref ac ystafelloedd cyfarfod yn ardal gadwraeth Pentref Llandarcy. Waliau gwyn wedi'u rendro gyda theils 'rhosmari' ar y to, yn yr un dull pensaernïaeth 'gelf a chrefft' â gweddill y pentref.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad cymunedol pwysig sydd wedi'i leoli wrth ochr maes y pentref yng nghanol Pentref Llandarcy. Fe'i codwyd yn fuan ar ôl cwblhau'r pentref yn y 1920au.

Nodiadau:

Ward: Gorllewin Coedffranc	Anheddiad: Llandarcy	Enw’r Adeilad: Carreg filltir	
Cyf: COW006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E271782 N195486
Cyfeiriad: Llandarcy			

Cynllun o Leoliad y Safle

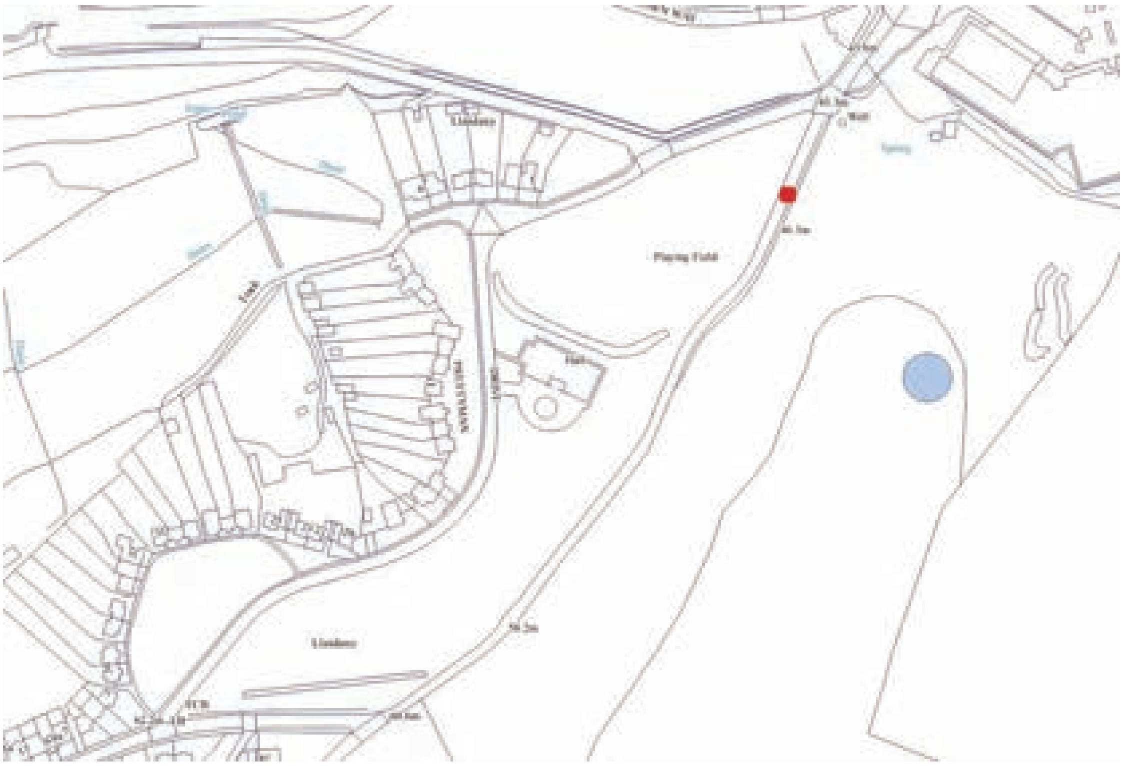

Disgrifiad

Carreg filltir haearn bwrw

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	x	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	x

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Carreg filltir haearn bwrw wedi'i gosod yn y wal gynnal isel wrth ochr maes pentref Llandarcy ar lwybr yr hen lôn/ffordd blwyf i Dwyni Crymlyn. Mae'n ddolen gyswllt bwysig sy'n dangos arwyddocâd y lôn o ran rhwydwaith cludiant hanesyddol yr ardal.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gorllewin
Coedffranc</td><td>Anheddiad:

Jersey Marine</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Ysgol Gynradd Crymlyn</td></tr>
<tr><td>Cyf: COW007</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E271084
N194015</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol yr Ysgol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Ysgol bentref fach draddodiadol yn dyddio o’r cyfnod datblygu gwreiddiol yn Jersey Marine (oddeutu 1907). Adeilad o waith cerrig garw gyda bandiau gwrthgyferbyniol a tho llechi.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad ysgol bach, traddodiadol a thrawiadol mewn man canolog yn y pentref. Mae’n dyddio o gyfnod sefydlu’r anheddiad yn wreiddiol.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gorllewin Coedffranc</td><td>Anheddiad:

Sgiwen</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Cwt Nissen</td></tr>
<tr><td>Cyf: COW008</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E271525 N196905</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Rhodfa Serecold</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Cwt Nissen o gyfnod y rhyfel gyda phortsh bach

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghraifft brin o gwt Nissen sydd wedi goroesi. Defnyddiwyd y cwt fel canolfan gymunedol yn ystod y blynyddoedd diwethaf.

Nodiadau:

Dyffryn

Ward: Dyffryn	Anheddiad: Mynachlog Nedd	Enw'r Adeilad: 1 – 5 Heol Newydd (Tŷ Mawr)	
Cyf: DYF001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid : E273798 N197636
Cyfeiriad: 1-5 Heol Newydd			

Cynllun o Leoliad y Safle

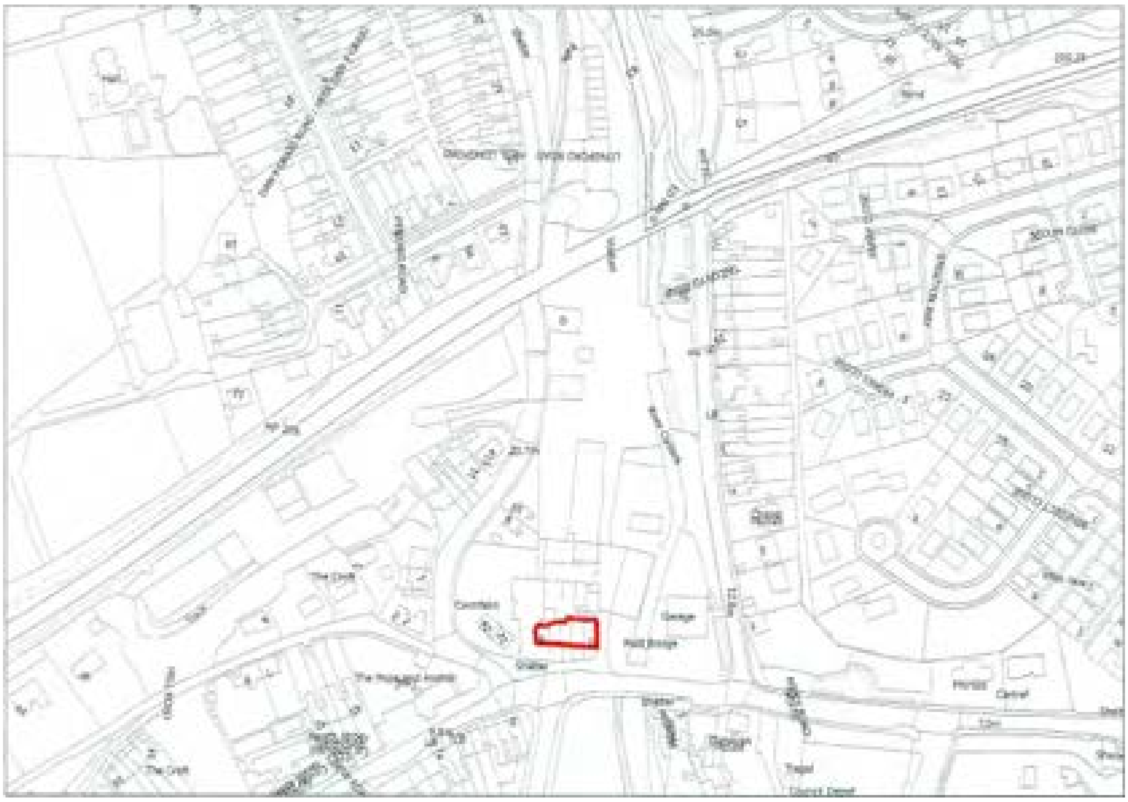

Disgrifiad

Teras o dai gyda bloc mawr, tri llawr yn y canol.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tŷ Joseph Tregelles Price gynt, rheolwr Gwaith Haearn Mynachlog Nedd (sydd y tu cefn i'r adeilad). Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda gweddillion y gwaith haearn rhestredig a chofrestredig cyfagos.

Nodiadau:

Ward: Dyffryn	Anheddiad: Dyffryn	Enw'r Adeilad: Glynfelin Lodge	
Cyf: DYF002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid : E273531 N198684
Cyfeiriad: Heol Longford			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Porthordy unllawr Tŷ Glynfelin sydd â chynllun sgwâr anarferol, a dyluniad a saernïaeth hynod, gan gynnwys to gwellt, sy'n nodwedd prin yn lleol, a hwnnw'n goferu i ddarparu feranda o gwmpas yr adeilad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad porthordy anarferol a hynod sy'n dirnod ar lain gornel ac yn gysylltiedig â stad fawr Glynfelin.e.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:
Dyffryn</td><td>Anheddiad:
Dyffryn</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Swiss Cottage</td></tr>
<tr><td>Cyf: DYF003</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid : E273753 N199671</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Longford</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Porthordy gynt sy’n dŷ sengl gyda fframwaith coed addurniadol anarferol a hynod, gan gynnwys talcen bargodol â manylion cywrain (bracedi ac estyll tywydd) a tho ar oleddf serth.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tirnod lleol adnabyddus sydd â dyluniad anarferol a hynod. Porthordy Dyffryn House gynt (gweler hefyd DYF006: Dyffryn Front Lodge).

Nodiadau: Coflein: Mae Dyffryn [Front] Lodge, Bryn Coch, yn adeilad deniadol â fframwaith coed a thalcen serth. [Wedi cymysgu hwn â Front Lodge, mae’r cofnod fel petai’n ymwneud â Swiss Cottage].

<table>
<tr><td>Ward:

Dyffryn</td><td>Anheddiad:

Mynachlog Nedd</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad:

Ysgol Gynradd Abbey</td></tr>
<tr><td>Cyf: DYF005</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid : E273230 N197456</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Newydd</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

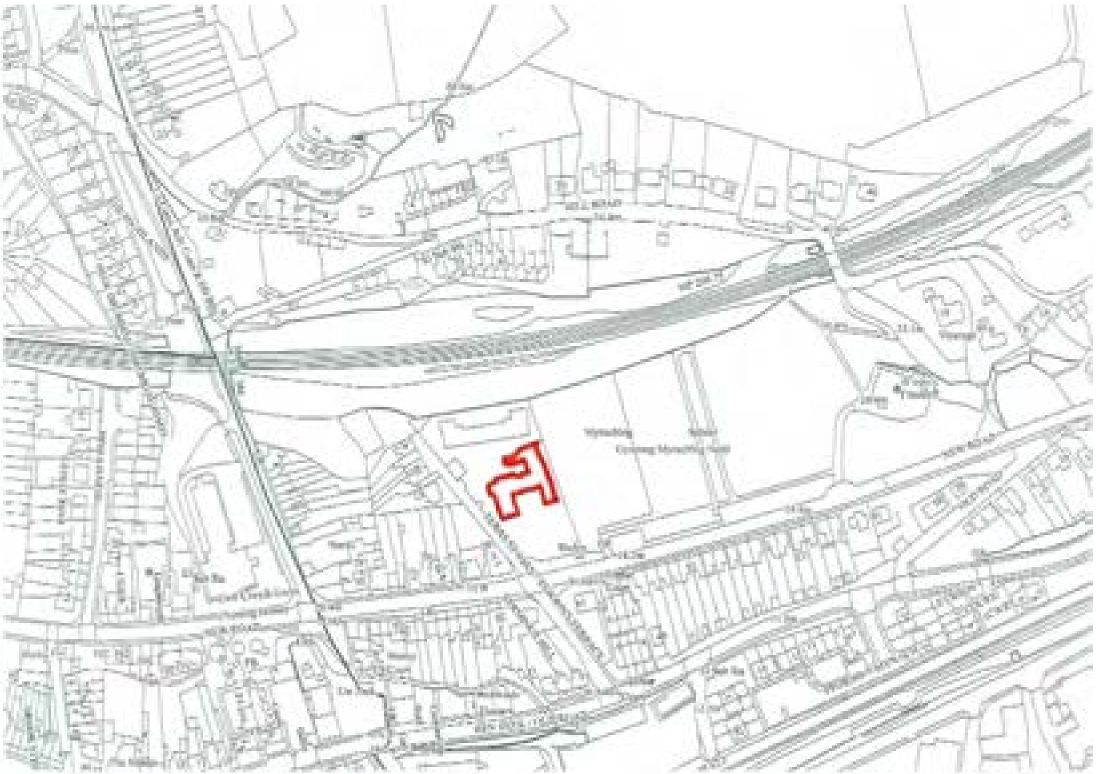

Disgrifiad

Ysgol Iau fach sy'n adeilad unllawr o waith cerrig ac iddo ddwy adain (â'r arysgrifiadau 'Boys' a 'Girls') a chlochdwr bach sgwâr anarferol. Mae cerrig golau o amgylch y ffenestri a'r drysau ac yn gonglfeini, gyda thoeon llechi. Dyddiedig 1868.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeiladau ysgol gwreiddiol sydd heb newid i raddau helaeth. Mae ganddynt gynllun a dyluniad syml a thŵr anarferol sy'n nodwedd amlwg ar wedd flaen yr adeilad.

Notes: Establishment of school linked to Price family of Neath Abbey ironworks *(Skewen and District A History, Bailey & Gough)*

Ward: Dyffryn	Anheddiad: Dyffryn	Enw'r Adeilad: Front Lodge	
Cyf: DYF006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid : E273804 N199784
Cyfeiriad: Heol Dyffryn			

Cynllun o Leoliad y Safle

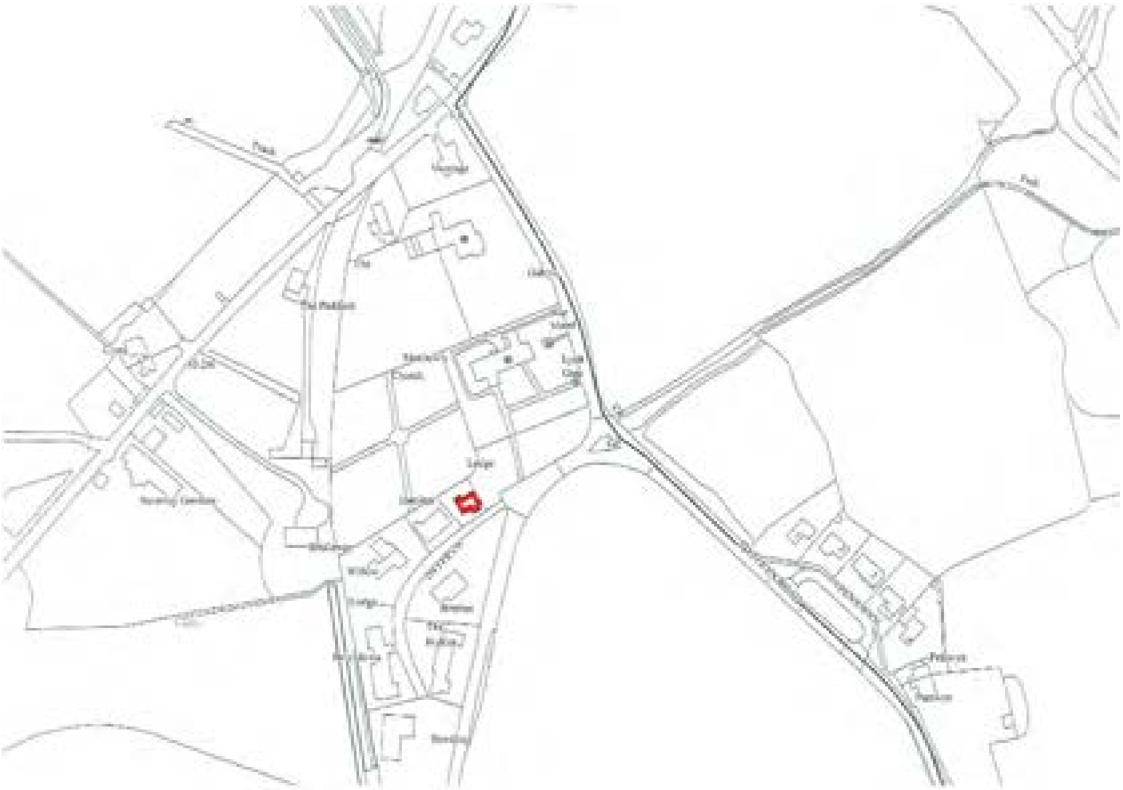

Disgrifiad

Porthordy o waith cerrig a llechi a godwyd yn y 19eg ganrif gyda phortsh cywrain a nodweddion eraill gan gynnwys ffenestri yn y dull gothig gyda physt ffenestri a phortsh o waith cerrig. Mae gatiau, rheiliau, waliau a cholofnau tramwyfa Dyffryn House wedi'u cynnwys hefyd.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Porthordy Dyffryn House gynt. Dyluniad diddorol ac amlwg. Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeilad rhestredig Eglwys Sant Mathew a'r Ficerdy.

Nodiadau:

Dwyrain Castell-nedd

Ward: Dwyrain Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Twnel Dark Arch	
Cyf: NTE002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275032 N197320
Cyfeiriad: Y Ropewalk			

Cynllun o Leoliad y Safle

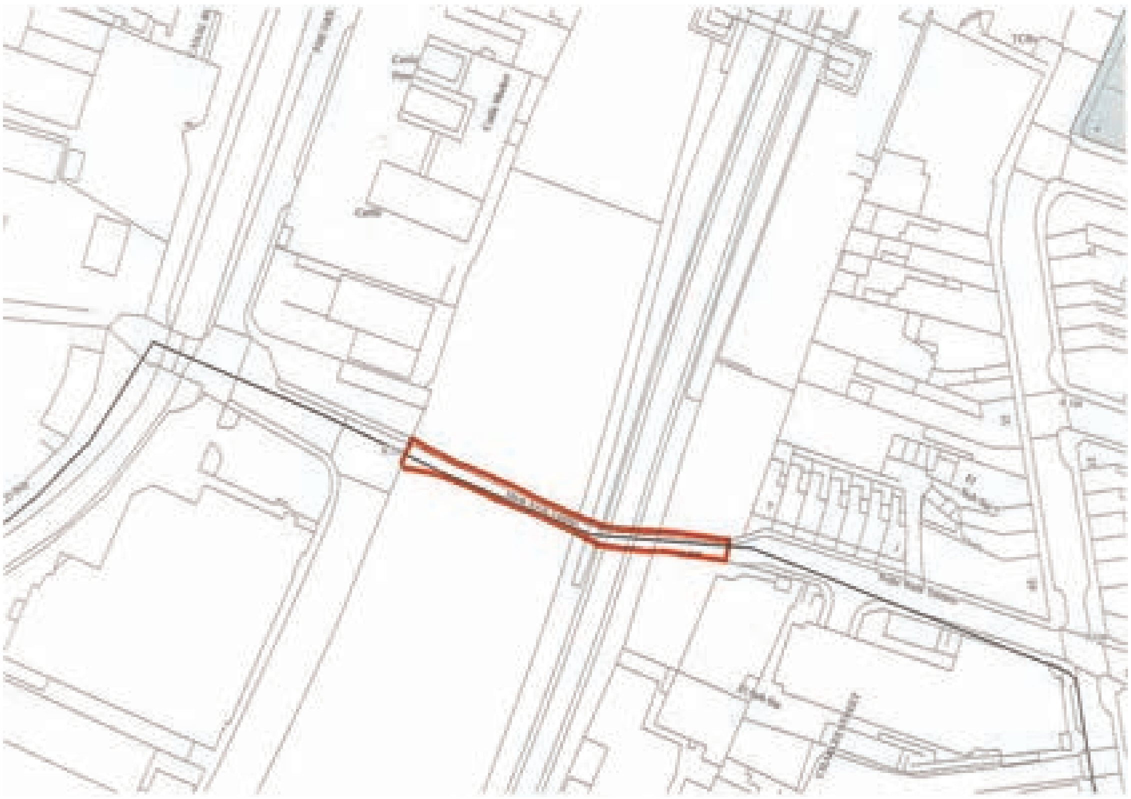

Disgrifiad

Twnel ffordd bwa isel o dan brif linell y rheilffordd a'r cilffyrdd gynt (sydd bellach yn faes parcio). Mae bwa cerrig ger y fynedfa ddwyreiniol (o'r Ropewalk), paraped cerrig, ategwaith cerrig a waliau cynnal. Mae waliau cerrig a chanllaw pont haearn ger y fynedfa orllewinol (Heol Milland).

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Twnel ffordd anarferol o gul a bas o dan dir y rheilffordd: nodwedd leol hynod ac adnabyddus.

Nodiadau: Yn Ward Gogledd Castell-nedd hefyd

Ward: Dwyrain Castell-nedd	Anheddiad: Melincryddan	Enw'r Adeilad: Ebenezer, Capel y Bedyddwyr	
Cyf: NTE003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274550 N196260
Cyfeiriad: Heol Herbert			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel mawreddog o waith cerrig wyneb garw gyda cherrig nadd yn gonglfeini ac o amgylch y ffenestri a'r drws. Mae ganddo fynedfa ganolog gyda drws a ffenestri bwaog a ffenestri gwydr lliw hynod. Waliau blaen cyfatebol, grisiau a rheiliau.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel mawr, traddodiadol sy'n amlwg iawn ac yn rhoi cymeriad hynod i'r strydoedd preswyl lleol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Ebenezer, Capel y Bedyddwyr yn 1838 a'i ailadeiladu yn 1882 mewn dull cymysg gyda mynedfa yn y talcen.

<table>
<tr><td>Ward:

Dwyrain
Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Castell-nedd</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys Bresbyteraidd Saesneg</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTE006</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275329
N197226</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Llundain</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys fawreddog yn y dull gothig mewn man canolog, amlwg. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda manylion ac addurniadau cerrig lliw hufen, sy'n cynnwys bandiau, cerrig o amgylch y ffenestri a'r drws a phâr o binaclau o boptu i'r prif dalcen. Mae ganddi ffenestri gothig nodedig gyda physt ffenestri cerrig, a waliau cwrtil cyfatebol, gatiau a rheiliau.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Eglwys fawr ac amlwg sy'n rhoi cymeriad hynod i'r strydlun amrywiol yng nghanol Castell-nedd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Presbyteraidd Heol Llundain yn 1880 a'i addasu yn 1903. Mae'r capel presennol, sy'n dyddio o 1880, yn adeilad o waith cerrig yn y dull Gothig gyda mynedfa yn y talcen.

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad: Eglwys Fethodistaidd Castell-nedd	
Dwyrain Castell-nedd	Castell-nedd		
Cyf: NTE008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275210 N196855
Cyfeiriad: Cyffordd Heol Eastland, Heol Llundain a Heol Llansawel			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys fawr o waith brics coch gyda meindwr amlwg, neuadd gysylltiedig ac adeiladau eraill. Mae ganddi fanylion cerrig llwydfelyn, gan gynnwys y bwâu yn y dull gothig o amgylch y drws a'r ffenestri cywrain. Mae'r clochdwr tal yn cynnwys meindwr wedi'i orchuddio â llechi ac addurniadau cerrig llwydfelyn yn y dull gothig.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad mawr o waith brics coch mewn llecyn amlwg ar gyffordd allweddol ar y ffordd i mewn i ganol tref Castell-nedd. Mae'r meindwr i'w weld ar y nenlinell o sawl golygfan.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Sgwâr Windsor yn 1914 yn y dull Gothig gyda mynedfa yn y talcen.

<table>
<tr><td>Ward:

Dwyrain
Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Melincryddan</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Siloh</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTE012</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: 274911 196371</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Hen Heol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel o waith cerrig wyneb garw ar ei wedd flaen gyda nodweddion cerrig nadd addurniadol llwydfelyn a phinc (wedi'u paentio bellach), sy'n cynnwys bandiau, bwâu a physt ffenestri a'r conglfeini. Gwydr lliw addurniadol. Waliau, grisiau, gatiau a rheiliau o flaen yr adeilad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel amlwg a chanddo fanylion diddorol mewn cyflwr da ar wedd flaen yr adeilad, sy'n cael effaith sylweddol ar gymeriad yr ardal leol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Siloh Capel yr Annibynwyr o waith cerrig yn 1880 yn gymysgedd o'r dull Romanésg a'r dull Gothig, gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Dwyrain Castell-nedd	Anheddiad: Melincryddan	Enw'r Adeilad: Canolfan Gymunedol Melincryddan	
Cyf: NTE013	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E274998 N196573
Cyfeiriad: Hen Heol			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad ystafell y plwyf. Mae brics coch ar flaen yr adeilad gyda manylion cerrig llwydfelyn addurniadol yn y dull celf a chrefft o ddechrau'r ganrif ddiwethaf o amgylch y drws a'r ffenestri, y conglfeini a'r portsh. Mae'r dyddiad a'r enw mewn llythrennau sy'n sefyll allan yn amlwg ac mae gwaith cerrig ar frig y talcen.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad brics gyda gwedd flaen gywrain sy'n cynnwys arysgrifiadau. Mae'n gyfraniad cadarnhaol i'r amgylchedd a'r strydlun lleol. Dyddiedig 1904.

Nodiadau: Coflein: Saif Neuadd Plwyf St Catherine ar ochr orllewinol Heol Cryddan, ger ei chyffordd ag Exchange Road. Mae argraffiad cyntaf map yr Arolwg Ordnans yn 1881, a'r ail argraffiad yn 1899, yn dangos bod 'Eglwys' ar y safle hwn. Erbyn y trydydd argraffiad yn 1919, mae adeilad newydd a elwir yn 'Neuadd y Plwyf' ar y safle ac mae hwnnw wedi'i helaethu, i bob golwg, erbyn y pedwerydd argraffiad yn 1935, gyda'r un cynllun â'r adeilad modern. Yr eglwys wreiddiol ar y safle hwn, felly, o bosib, oedd eglwys gynharach St Catherine a ailddefnyddiwyd fel neuadd y plwyf ar ôl codi eglwys bresennol St Catherine ar yr Hen Heol (NPRN 13730).

<table>
<tr><td>Ward: Dwyrain Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Melincryddan</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Ysgol Sul</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTE014</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275017 N196460</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Danygraig</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Ysgol Sul o ddechrau'r ugeinfed ganrif. Mae gwaith cerrig ar flaen yr adeilad gyda brics coch o amgylch y drysau a'r ffenestri, y conglfeini a'r pilastrau. Mae'r ffenestri gwreiddiol yno o hyd, gan gynnwys ffenestri linter a'r brif ffenestr fawr fwaog yn y talcen canol. Dyddiedig 1911.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad diddorol a gwreiddiol yn ei gyflwr gwreiddiol, sy'n rhoi cymeriad i'r ardal leol.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward: Dwyrain Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Melincryddan</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Bethel Elim</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTE015</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275062 N196724</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Llansawel</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel traddodiadol â waliau rendr lliw hufen, yn sefyll uwchlaw lefel y stryd, gyda nodweddion clasurol, gan gynnwys ffenestri a drws bwaog, pen crwn a philastrau clasurol. Mae'r estyniad cefn â gweddau sy'n edrych dros yr Hen Heol wedi'i godi mewn dull modernaidd trawiadol gyda thoeon serth a ffenestri cul â phwyslais fertigol.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel mawreddog mewn llecyn amlwg iawn ar lefel uwch yng nghanol rhes o dai teras/siopau ar y brif ffordd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Bethel, Capel y Methodistiaid, yn 1865 yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen.

Gogledd Castell-nedd

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	
Cyf: NTN001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275151 N197693
Cyfeiriad: Heol Croft			

Cynllun o Leoliad y Safle

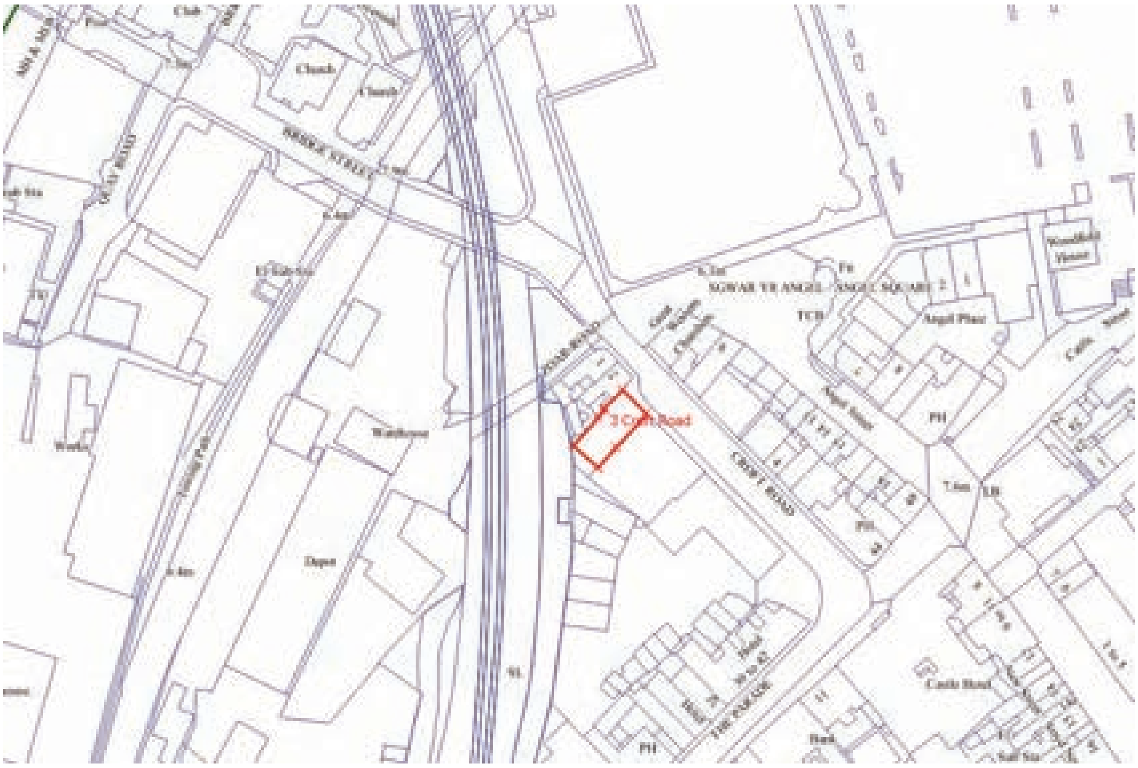

Disgrifiad

Adeilad warws masnachol. Mae gan yr adeilad wedd flaen o waith brics, gyda phâr o ddrysau a phanel hysbysebu. Mae gweddill yr adeilad wedi'i wneud o gerrig gydag is-lawr bwaog/cromennog a drysau ochr, gan gynnwys drysau ar y llawr cyntaf, gyda gwindas a ffenestri bach. Mae'r dyddiad 1922 ar wedd flaen yr adeilad.

Google

Diddordeb pensaernïol	x	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol		Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	x	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	x

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad masnachol llawn cymeriad sydd wedi goroesi yng nghanol y dref. Mae ganddo strwythur is-lawr bwaog, diddorol a gwaith brics cyferbyniol ar yr ochr flaen. Mae gwedd flaen yr adeilad yn debyg i Orsaf Dân Aberafan gynt (Cyf. AAF005).

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Llety Nedd	
Cyf: NTN006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275865 N197915
Cyfeiriad: Pen-y-Dre			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tloty Undeb gynt sydd wedi’i droi bellach yn safle masnachol a phreswyl. Adeilad cerrig â’i gynllun a’i ddyluniad cymesur gwreiddiol wedi’i osod o amgylch iard ganolog sydd wedi’i haddasu a’i chuddio i raddau gan newidiadau mwy diweddar. Dyddiedig 1838.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeiladau sy’n tynnu sylw mewn llecyn amlwg, wedi’u gwneud o waith cerrig solet, ansawdd uchel. Mae ganddynt gysylltiadau hanesyddol pwysig gan eu bod yn Dloty Undeb gynt.

Nodiadau: Coflein: Agorwyd yn 1838, cynllun sgwâr sy’n cynnwys adeiniau hir yn y blaen a’r cefn wedi’u cysylltu gan adain ganol fyrrach.

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw’r Adeilad: Tafarn The Greyhound	
Cyf: NTN008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275422 N197588
Cyfeiriad: Stryd y Dŵr			

Cynllun o Leoliad y Safle

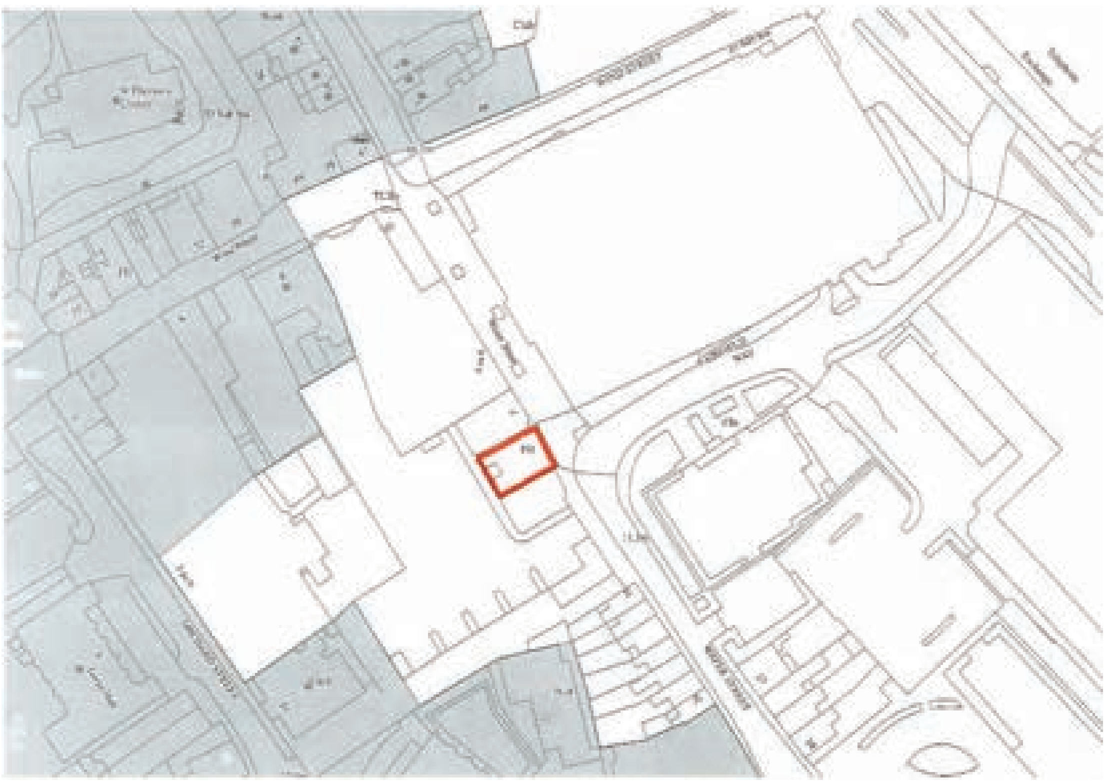

Disgrifiad

Hen dafarn sefydledig mewn man canolog yng nghanol y dref. Gyda rendr gwyn a fframiau du, a tho llechi, mae'n cyferbynnu â'r datblygiad modern o'i hamgylch.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn draddodiadol yng nghanol y dref â phensaernïaeth fodern o'i hamgylch. Mae'n gyfraniad cadarnhaol i'r treflun ac i'r amgylchedd lleol. Mae'n adeilad sydd wedi goroesi ac yn atgof o'r treflun blaenorol.

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Llanilltud	Enw'r Adeilad: Capel Mynwent Llanilltud Fach	
Cyf: NTN010	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276398 N197379
Cyfeiriad: Heol Fairyland			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel a chorffdy bychan yn y dull gothig o fewn y fynwent. Mae'n adeilad cerrig o dan do llechi gyda cherrig llwydfelyn, mewn bandiau, ar y conglfeini ac o amgylch y ffenestri a'r drws. Mae ganddo bortsh mynediad mawr. Mae agoriadau'r ffenestri wedi'u cau bellach. Dyddiad yr adeilad yw diwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Addoldy mewn lleoliad pwysig, â chynllun eglwysig traddodiadol.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i gynnwys ond nid oes rhagor o wybodaeth.

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw’r Adeilad: Capel Zoar	
Cyf: NTN011	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275102 N197658
Cyfeiriad: Zoar’s Ark, Stryd y Bont			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Hen gapel a ddefnyddir bellach yn stordy ar gyfer canolfan arddio. Adeilad o waith cerrig gyda ffenestri mawr pen crwn gwreiddiol ac arysgrif carreg ar ei wedd flaen, a tho llechi talcennog. Drysau mynediad mawr, modern.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel cynnar ar ffurf sgwâr (wedi’i godi cyn prif linell y rheilffordd gerllaw a’r danffordd bwrpasol). Adeilad anarferol sydd wedi goroesi, ynghanol ardal o adeiladau masnachol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Zoar, Capel yr Annibynwyr yn 1828 yn y dull pen crwn syml gyda mynedfa yn y wal hir. Yn 1980, addaswyd y capel at ddefnydd masnachol ond erbyn 1998, roedd Zoar wedi’i ddymchwel (anghywir).

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Capel (yn gysylltiedig â'r Mission Hall drws nesaf)	
Cyf: NTN014	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275391 N197729
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel plaen â dau ddrws mynediad, waliau wedi'u rendro ar wedd flaen yr adeilad, ffenestri pen crwn a tho llechi.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad capel traddodiadol yn ardal hanesyddol canol tref Castell-nedd. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda'r Mission Hall NTN015 yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd.

Nodiadau: Coflein: Capel wedi'i adeiladu yn y dull Syml, pen crwn gyda mynedfa yn y talcen. Wedi'i leoli drws nesaf i'r Mission Hall a adeiladwyd yn 1903.

<table>
<tr><td>Ward:

Gogledd
Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Castell-nedd</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys Bresbyteraidd Mission Hall Castell-nedd</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTN015</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275407
N197734</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Y Stryd Fawr</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Mae'r Mission Hall yn adeilad trawiadol o waith brics coch yn y dull celf a chrefft a godwyd yn 1903. Mae cerrig gwyn mewn bandiau ac o amgylch y ffenestri ac mae agoriadau'r drysau ar ffurf bwâu isel.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad o ansawdd uchel yn y dull celf a chrefft o ddechrau'r ugeinfed ganrif, mewn cyflwr gwreiddiol da (gan gynnwys y ffenestri). Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda'r capel NTN014 yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd y Mission Hall yng Nghastell-nedd o waith brics yn 1884 yn y dull cynhenid gyda mynedfa yn y wal fer.

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Capel Bedyddwyr Orchard Place	
Cyf: NTN017	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275339 N197467
Cyfeiriad: Stryd y Berllan			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad eglwys mawreddog a chywrain ar safle amlwg yng nghanol y dref. Mae'n adeilad cerrig gyda fframiau brics llwydfelyn ar y conglfeini, pileri, bandiau a'r bwâu uwchben y ffenestri. Ar wedd flaen yr adeilad, mae fframiau cerrig y ffenestri a'r drws wedi'u paentio'n wyn gyda phileri clasurol wedi'u cerfio'n gywrain ac arysgrifau. Mae balwstradau ar lefel y to ac mae gatiau, pileri, grisiau a rheiliau mawreddog ger y fynedfa flaen.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad eglwys pwysig, trawiadol ac amlwg mewn man canolog yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Bedyddwyr Orchard Place yn 1842, a chafodd ei addasu'n sylweddol yn 1872 a'i ehangu yn 1903. Adeiladwyd capel 1872 yn y dull Romanésg gyda mynedfa yn y talcen a ffenestri pen crwn.

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Gwesty'r Castell	
Cyf: NTN018	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275238 N197632
Cyfeiriad: Y Parêd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Hen dafarn sefydledig ar gyfer coetsis gynt sy'n cynnwys cymysgedd o arddulliau adeiladu sy'n amrywio o ran eu hoed a'u huchder (hyd at dri llawr). Mae'n dyddio'n wreiddiol o'r ail ganrif ar bymtheg neu'n gynharach ac wedi'i lleoli mewn man amlwg yng nghanol y dref.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad llawn cymeriad sy'n cynnwys cymysgedd o arddulliau adeiladu o wahanol gyfnodau, a chanddo rôl bwysig yn hanes y dref. Mae'r cysylltiadau hanesyddol/diwylliannol yn cynnwys ymweliadau honedig gan yr Arglwydd Nelson a'r Fonesig Hamilton a chymeriadau hanesyddol eraill, a man sefydlu Undeb Rygbi Cymru. Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd.

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Tafarn Neath Arms (yr Angel gynt)	
Cyf: NTN019	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275242 N197700
Cyfeiriad: Stryd yr Angel			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tafarn amlwg mewn lleoliad canolog. Mae'n adeilad brics coch â cherrig wedi'u paentio'n llwyd o amgylch y ffenestri, portsh mynediad bargodol ac addurniadau ar y to sy'n cynnwys yr enw a'r dyddiad. To llechi.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Tafarn draddodiadol yng nghanol y dref sydd â llawer o'i nodweddion gwreiddiol, gan gynnwys rhai ffenestri. Dyddiedig 1905. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda hen neuadd y dref, sy'n adeilad rhestredig, a Gwesty'r Castell (NTN018). Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Gogledd
Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Castell-nedd</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: 1 Stryd y Berllan ac 1 Stryd y Gwynt</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTN020</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275317
N197603</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 1 Stryd y Berllan ac 1 Stryd y Gwynt</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad ag addurniadau cywrain a manwl ar safle cornel mewn man canolog ar y Sgwâr. Mae gwaith brics coch ar y lloriau uchaf gyda nodweddion cerrig llwydfelyn, gan gynnwys bandiau, pilastrau, amgylchyniadau ac addurniadau'r ffenestri. Mae ffenestri cornel trawiadol a chwpola ar y to gyda cheiliog gwynt. Mae ganddo do llechi sy'n cynnwys talcenni ag estyll tywydd wedi'u haddurno a chylchigau cerrig cerfiedig. Mae blaenau siopau modern ar y llawr gwaelod.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad deniadol, sy'n tynnu sylw yng nghanol yr ardal siopa. Mae'n cynnwys manylion cywrain a llawer o'i nodweddion gwreiddiol.

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw’r Adeilad: Tafarn David Protheroe	
Cyf: NTN021	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275160 N197440
Cyfeiriad: 7 Heol Windsor			

Cynllun o Leoliad y Safle

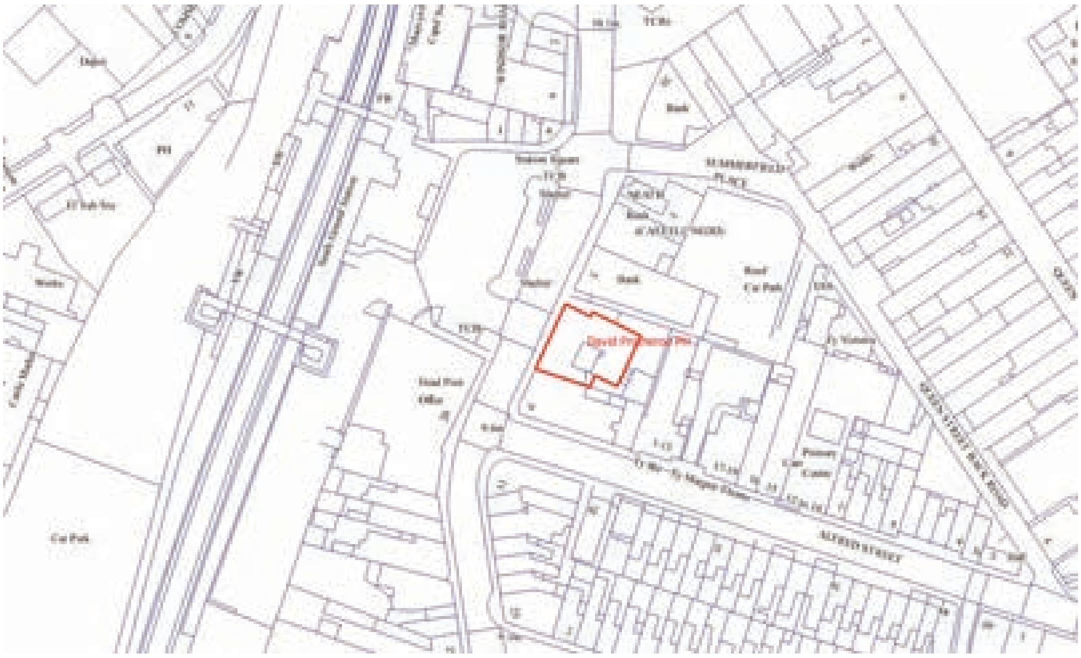

Disgrifiad: Adeilad Gorsaf Heddlu Sirol sy’n dyddio o ddechrau neu ganol yr ugeinfed ganrif. Mae dylanwad y mudiad art deco i’w weld ar flaen yr adeilad gyda’i gynllun cymesur a’i brif fynedfa fawr, ganolog. Mae gwaith brics ar flaen yr adeilad gyda cherrig wedi’u paentio o amgylch y ffenestri a’r drws, y fynedfa ganolog drawiadol a’r cornis. Mae bellach yn dafarn Wetherspoons.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Tafarn boblogaidd â phensaernïaeth sy’n cyferbynnu â’r adeiladau cyfagos ond hefyd yn eu hategu, mewn safle amlwg gyferbyn â’r orsaf reilffordd. Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda’r banciau cyfagos sy’n adeiladau rhestredig a thafarn Big Cam (NTN022).

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Tafarn Big Cam	
Cyf: NTN022	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275161 N197424
Cyfeiriad: 9 Heol Windsor			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tafarn fawr a mawreddog ar gornel. Mae’n adeilad brics coch gyda llawer o waith cerrig gwyn, gan gynnwys y ffenestri, y pedimentau, amgylchyniadau’r drysau mynediad, y ffenestri dormer a’r talcenni. Mae rhan o’r adeilad yn cynnwys pedwar llawr ac yn bargodi dros y brif fynedfa.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Hen dafarn sefydledig sydd ag arddull bensaernïol sy’n tynnu sylw mewn lleoliad amlwg gyferbyn â’r orsaf reilffordd. Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd. Mae ganddi werth o ran y grŵp gyda thafarn David Protheroe (NTN021) sydd gerllaw a’r banciau rhestredig.

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: Prudential Chambers	
Cyf: NTN023	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275214 N197625
Cyfeiriad: 11 Y Parêd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Swyddfeydd ariannol o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg sydd wedi'u haddasu bellach yn siop cludfwyd a bar ar y llawr gwaelod. Mae'n adeilad tri llawr gyda mynedfa ganolog gywrain â philastrau a phediment. Mae cerrig wyneb garw ar flaen yr adeilad gyda nodweddion cerrig goleuach o amgylch y ffenestri, mewn bandiau ac ar y conglfeini.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad swyddfa yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth. Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Gwesty'r Castell gerllaw (NTN021) a'r banc rhestredig.

Nodiadau:

Ward: Gogledd Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw’r Adeilad: Ysgol Alderman Davies

Cyf: NTN024	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275461 N197469

Cyfeiriad: Stryd Dewi Sant

Cynllun o Leoliad y Safle

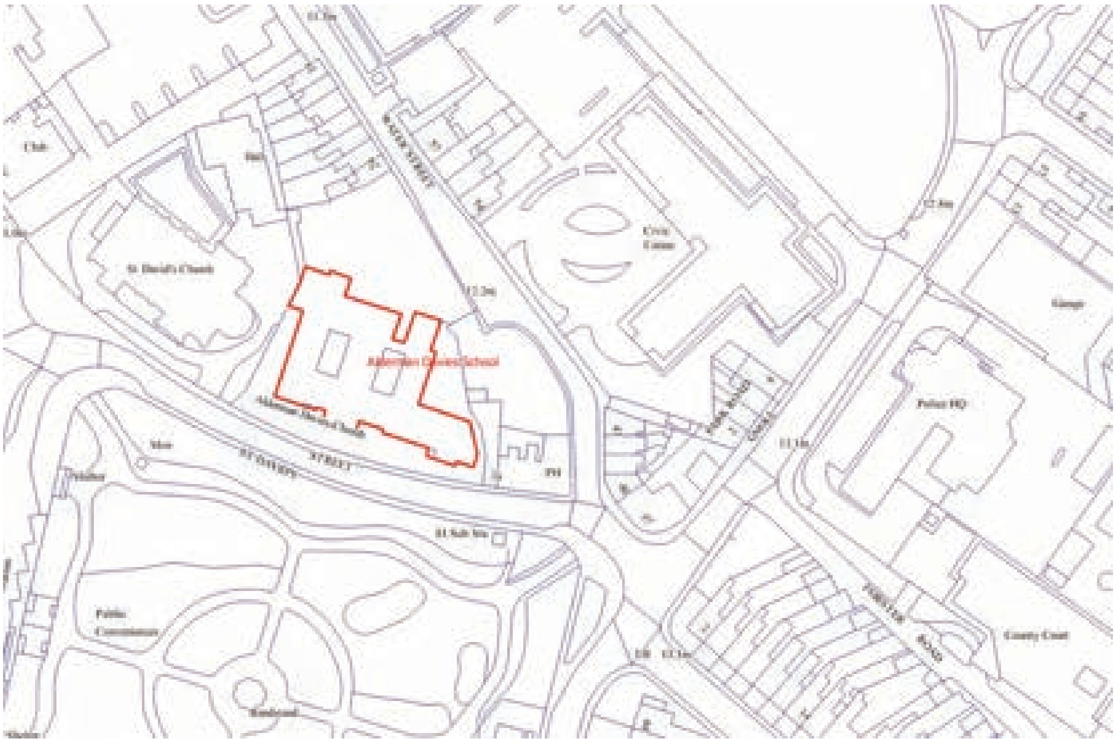

Disgrifiad: Ysgol gynradd nodweddiadol o'r 19eg ganrif. Mae'n adeilad unllawr yn bennaf o waith cerrig gyda thoeon llechi, ac yn cyfateb o ran ei ddeunyddiau i Eglwys Dewi Sant gerllaw, ac yn ei hategu. Mae cerrig nadd goleuach o amgylch y ffenestri ac ar frig y talcen canolog, sy'n cynnwys ffigurau cywrain a manwl. Google									
Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	
Cyfiawnhad dros Ystyried: Ysgol yr Eglwys yng Nghymru sydd yn ei chyflwr gwreiddiol i raddau helaeth gyda'r rhan fwyaf o'i nodweddion gwreiddiol. Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd. Mae ganddi werth o ran y grŵp gydag Eglwys Dewi Sant gerllaw, sy'n adeilad rhestredig.									
Nodiadau:									

<table>
<tr><td>Ward:

Gogledd
Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Castell-nedd</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Swyddfeydd T. Llewellyn Jones</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTN025</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275289 N197890</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 1 – 3 Maes yr Eglwys</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Swyddfeydd tri llawr o'r 19eg ganrif gyda blaen siop ac amgylchyniadau drysau yn y dull traddodiadol modern. Rendr wedi'i baentio a cherrig wedi'u paentio ar y conglfeini ac o amgylch y ffenestri.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad swyddfa sydd yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth. Yn Ardal Gadwraeth Canol Tref Castell-nedd. Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeiladau rhestredig Hen Neuadd y Dref a Sefydliad y Mecanyddion, ac Eglwys St Thomas a'i mynwent.

Nodiadau:

De Castell-nedd

Ward: De Castell-nedd	Anheddiad: Cimla	Enw’r Adeilad: Eglwys Sant Pedr a Sant Paul		
Cyf: NTS001	Cam Dilysu I		Cam II	Cyfeirnod Grid: E276173 N196302
Cyfeiriad: Heol Cimla				

Cynllun o Leoliad y Safle

Picture .1

Disgrifiad : Adeilad eglwys modern â chynllun wythochrog a thoeon serth o deils brown. Plinth o waith cerrig gyda phaneli siâp triongl gwydrog neu wedi'u rendro. Mae ffenestr ar ffurf croes wydr arddulliedig yn y panel sy'n wynebu'r ffordd. Mae'r neuadd unllawr gysylltiedig yn adleisio'r dyluniad gyda ffrâm A yn ffurfio'r portsh/clochdy.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad modern hynod mewn lleoliad amlwg sy'n cael effaith sylweddol ar gymeriad yr ardal gyfagos.

Nodiadau:

Ward: De Castell-nedd	Anheddiad: Castell-nedd	Enw'r Adeilad: The Laurels	
Cyf: NTS003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E275569 N196694
Cyfeiriad: Lewis Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Annedd fawr sengl o Oes Victoria ar safle helaeth. Mae'n adeilad o waith cerrig wyneb garw gyda cherrig llwydfelyn o amgylch y ffenestri a'r drws ac ar y conglfeini. Mae ganddo bortsh blaen mawreddog gyda phileri ac addurniadau cywrain. Mae rheiliau trawiadol ar hyd terfyn blaen y safle.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Annedd urddasol ar dir helaeth a choediog gyda rheiliau blaen trawiadol. Mae ganddo hanes arwyddocaol fel sefydliad (gweler isod).

NNodiadau: Wedi'i roi ar werth gan y Cyngor, Chwefror 2016. Roedd erthygl yn yr Evening Post ar 16/2/16 yn dweud bod The Laurels ar werth ac yn gofyn tybed a allai'r ysbyty gynt o gyfnod y Rhyfel Byd Cyntaf ddod yn un o'r cartrefi mwyaf moethus yng Nghastell-nedd Port Talbot. Esboniwyd bod y Groes Goch wedi'i ddefnyddio fel ysbyty 40 gwely yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf.

http://www.southwales-eveningpost.co.uk/Plush-pad-plans-40-bed-ex-hospital/story-28739244-detail/story.html#ixzz40WlepbDW

<table>
<tr><td>Ward:

De Castell-nedd</td><td>Anheddiad:

Cimla</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys Gatholig St Joseph</td></tr>
<tr><td>Cyf: NTS005</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E275565 N196541</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Cook Rees Avenue</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys a godwyd ynghanol yr ugeinfed ganrif, o waith brics brown a cherrig wedi'u paentio'n wyn ar fwâu a siliau'r ffenestri a'r drws. Mae ffenestr fawr gron yn y pen gogleddol uwch ben y portsh mynediad, gyda cherflun mewn cilfach uwch ei phen a chroes ar y grib. Rhai ffenestri gwydr lliw. Mae'r eglwys ar safle dymunol wedi'i dirweddu ac mae tŷ'r offeiriad gerllaw yn ei hategu o ran arddull.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Nodwedd hynod ac arwyddocaol yn yr ardal breswyl helaeth hon, sy'n bwysig i'r gymuned leol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd eglwys Gatholig St Joseph, Castell-nedd yn 1934 yn y dull Gothig, gyda lle i 700 eistedd.

Tonna

Ward: Tonna	Anheddiad: Tonna	Enw'r Adeilad: Ysbyty Tonna	
Cyf: TON001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E278092 N199337
Cyfeiriad: Tonna Uchaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Prif adeilad gwreiddiol yr ysbyty. Adeilad tri llawr yn y dull Sioraidd cynnil gyda chynllun cymesur a phrif fynedfa ganolog â phortico.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad ysbyty traddodiadol clasurol a chymesur sydd â rôl bwysig yn y gymuned leol.

Nodiadau:

Blaengwrach

Ward: Blaengwrach	Anheddiad: Cwmgwrach	Enw'r Adeilad: Capel Calfaria	
Cyf: BLA001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E286798 N205277
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel unllawr, plaen ei ddyluniad o waith cerrig nadd, wedi'i aroleuo â brics, a tho llechi. Mae'r brif fynedfa ar ffurf porth canolog, pen crwn gyda ffenestri pennau crwm bob ochr iddi. Mae dyddiad 1905 ar yr adeilad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel syml ond deniadol mewn llecyn amlwg ar Stryd Fawr Cwmgwrach. Mae'r adeilad mewn cyflwr da yn ôl pob golwg.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel y Bedyddwyr, Calfaria yn 1905 yn y dull Syml, Pen Crwn gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Blaengwrach	Anheddiad: Cwmgwrach	Enw'r Adeilad: Fferm y Wenallt	
Cyf: BLA002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E286237 N205029
Cyfeiriad: Heol Wenallt			

Cynllun o Leoliad y Safle

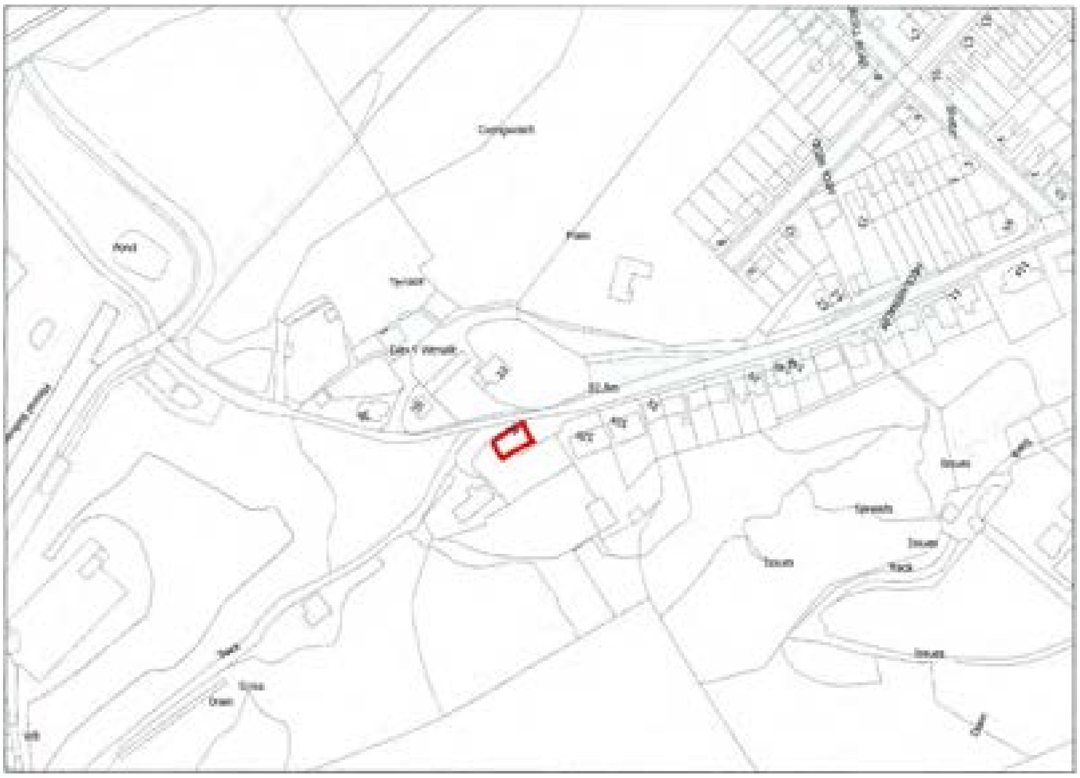

Disgrifiad

Tŷ cerrig â saernïaeth ansawdd uchel sy'n sefyll ar ei ben ei hun (yn debyg o ran ei olwg i adeilad Gwaith Haearn y Wenallt sydd y tu cefn iddo) gyda thoeon llechi. Mae tystiolaeth iddo gael ei newid yn sylweddol yn y gorffennol. Arferai sefyll yng nghwrtil y gwaith haearn.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad dymunol o syml gyda manylion diddorol a thystiolaeth o newidiadau a defnyddiau blaenorol. Dywed bwrdd dehongli'r gwaith haearn i'r adeilad fod gynt yn swyddfa i'r cwmni a siop. Mae ganddo gysylltiad (gwerth o ran y grŵp) â'r olion diwydiannol cofrestredig gerllaw.

Nodiadau:

Ward: Blaengwrach	Anheddiad: Cwmgwrach	Enw'r Adeilad: Capel Siloh gynt	
Cyf: BLA003	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E286723 N205235
Cyfeiriad: Heol Wenallt			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel dirodres gyda waliau plaen wedi'u rendro, ffenestri pennau crwn mewn patrwm cymesur a phrif fynedfa ganolog, wedi'i osod yn ôl ychydig o'r ffordd.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel syml a deniadol mewn cyflwr gwreiddiol da yn ôl pob golwg. Mae'n dyddio o'r datblygiad cyntaf yng Nghwmgwrach. Bellach, mae'r adeilad wedi'i addasu'n breswylfa.

Nodiadau: Un o'r adeiladau hynaf yng Nghwmgwrach, ar fap Arolwg Ordnans 1876

Coflein: Adeiladwyd Capel yr Annibynwyr, Siloh yn 1862 a'i addasu yn 1892. Adeiladwyd y capel yn 1862 yn y dull Pen Crwn Syml gyda mynedfa yn y talcen.

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad:	
Blaengwrach	Cwmgwrach	Eglwys y Santes Fair	
Cyf: BLA004	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E287030 N205582
Cyfeiriad: Cilgant yr Eglwys			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Eglwys fach, blaen ei chynllun. Wedi'i hadeiladu o gerrig gyda thoeon llechi. Clochdwr bychan, portsh mynediad a ffenestri bychain yn y dull Gothig.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys fach blaen a syml iawn wedi'i gosod mewn mynwent. Mae'n un o'r adeiladau hynaf ym Mlaengwrach/Cwmgwrach, o'r cyfnod cyn amser y prif anheddiad (ar fap Arolwg Ordnans 1876). Capel anwes gynt.

Nodiadau: Coflein – Wedi'i nodi ond nid oes rhagor o wybodaeth.

Glyn-nedd

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Glyn-nedd	Enw’r Adeilad: Tafarn y Lamb and Flag	
Cyf: GLN002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E287403 N206232
Cyfeiriad: Morfa Glas			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Tafarn fawr a mawreddog ar ochr y ffordd. Mae ganddi ddyluniad cymesur o boptu prif fynedfa ganolog gyda phortsh a thalcen canolog. Adeilad rendr gwyn gyda'r ffenestri gwreiddiol a theils rhosmari ar y to.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Hen dafarn amlwg sefydledig, gyda chynllun cymesur nodweddiadol a'r ffenestri gwreiddiol. Ailadeiladwyd y dafarn (yn y 1930au?) i edrych dros lwybr y ffordd fawr newydd (edrychai dros yr hen ffordd fawr (Morfa Glas) o'r blaen).

Nodiadau

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Glyn-nedd	Enw’r Adeilad: Addoldy Glyn-nedd

Cyf: GLN009	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E287518 N206670
Cyfeiriad: Heol yr Addoldy			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad Capel mawr mewn mynwent helaeth. Mae ganddo dalcen blaen o waith cerrig a gwedd ochr amlwg wedi'i rendro, a tho llechi. Mae ffenestri mawr pen crwn ar y tu blaen ac ar yr ochr ac mae portsh ar yr ochr.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel mawr ar safle agored ar gyrion yr anheddiad. Mae'r ffenestri mawr pen crwn a'r rendr wedi'i baentio ar y wedd ochr yn ychwanegu diddordeb.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Addoldy, Capel yr Annibynwyr yn 1839, a'i ailadeiladu yn 1874 ac eto yn 1894. Adeiladwyd capel 1894 yn y dull pen crwn syml gyda dau lawr a mynedfa yn y talcen. .

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Pontneddfechan	Enw'r Adeilad: Angel Inn	
Cyf: GLN011	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E290063 N207632
Cyfeiriad: Heol Pontneddfechan			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Hen dafarn wledig sefydledig. Waliau wedi’u rendro a’u paentio gyda cherrig wedi’u paentio o amgylch y ffenestri a’r conglfeini, portsh blaen mawr a tho llechi.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tafarn adnabyddus a phoblogaidd sydd â rôl bwysig o ran twristiaeth. Hen dafarn sefydledig gyda chymeriad a diddordeb hanesyddol lleol.

Nodiadau

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Pentreclwydau	Enw’r Adeilad: Twlc mochyn Fferm Pentreclwydau	
Cyf: GLN012	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E290063 N207632
Cyfeiriad: Heol Glyn-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Twlc mochyn crwn anarferol, corbelog ei saernïaeth, sydd o ddiddordeb hanesyddol (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeiladau fferm a thwlc mochyn corbelog o waith cerrig sydd wedi'u hadfer yn dda. Mae tylciau moch tebyg yn yr ardal wedi'u rhestru: "Wedi'i gynnwys fel enghraifft anarferol a phrin iawn o adeilad sy'n defnyddio dull adeiladu hynafol, sy'n prysur ddiflannu."

Nodiadau: Coflein: 1. Llwyncelyn - yn cynnwys twlc mochyn corbelog, sy'n dyddio o oddeutu 1800; 2.Mae'r twlc mochyn corbelog yn Llwyn Celyn, Pentre Clwydau wedi'i adeiladu gan ddefnyddio cerrig lleol, gwnaed rhywfaint o waith adnewyddu oddeutu 1980 ond mae'r lloc â wal o'i gwmpas wedi'i ddinistrio.

[Tylciau moch corbelog eraill:

• Geudy crwn ym Mlaen-yr-hebog, ar yr A465 (ar yr ochr ogledd-orllewinol), Rheola

• Twlc mochyn crwn ar Fferm Blaendulais, Blaendulais

• Twlc mochyn crwn ym Mhen-yr-esgym, Pontardawe

• Twlc mochyn Pensianel, Sgiwen]

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Rheola	Enw’r Adeilad: Rheola Lodge	
Cyf: GLN013	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E284194 N204033
Cyfeiriad: Heol Glyn-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Porthdy Rheola House. Adeilad o waith cerrig gyda tho llechi a nodweddion addurniadol, gan gynnwys portsh, estyll tywydd a ffenestri dormer.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Porthdy traddodiadol mewn safle amlwg ar y brif ffordd. Mae'n adeilad pwysig fel rhan o stad Rheola. Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeiladau rhestredig stâd Rheola.

Nodiadau

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Glyn-nedd	Enw’r Adeilad: Capel y Glyn	
Cyf: GLN014	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E288436 N206750
Cyfeiriad: Heol y Glyn			

Cynllun o Leoliad y Safle

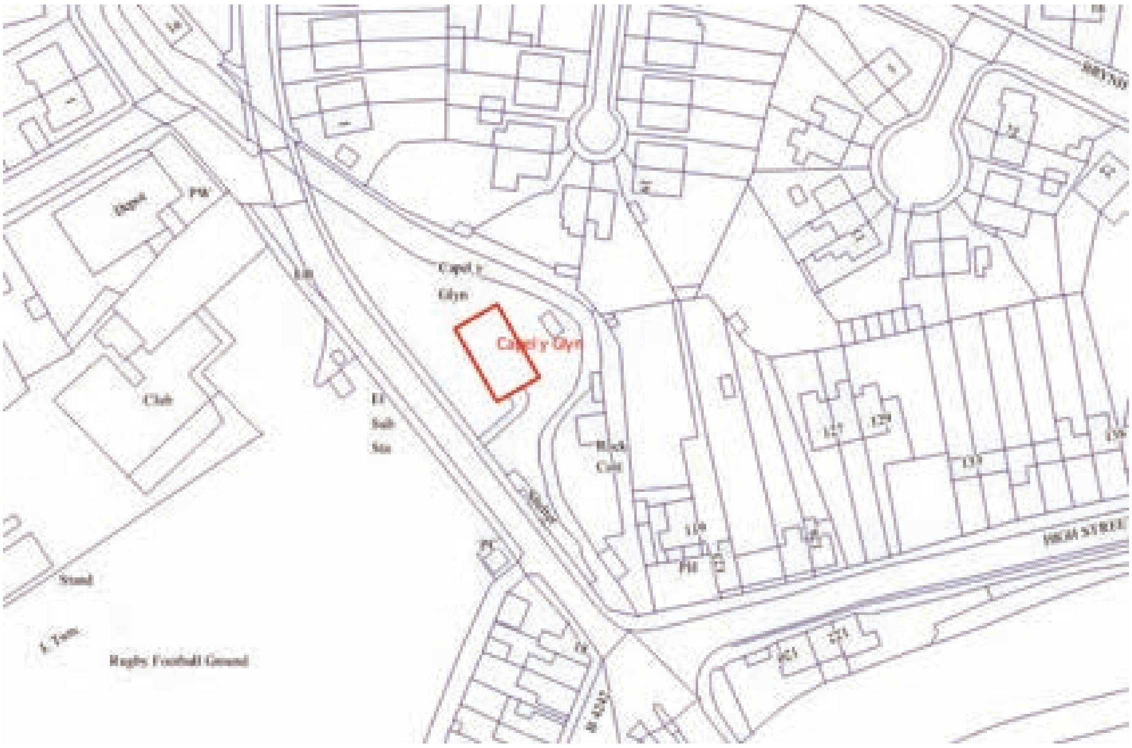

Disgrifiad

Capel mawr gyda tho llechi a gwaith cerrig ar ei wedd flaen. Mae manylion brics lliw hufen o amgylch y ffenestri a’r drysau ac ar y conglfeini. Mae rendr ar y gweddau ochr. Mae ffenestri pen crwn ar wedd flaen yr adeilad. Mae’r adeilad wedi’i osod mewn mynwent helaeth.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel mawr mewn safle amlwg ger y ffordd fawr yn agos at ganol y dref.

Nodiadau Wedi’i adeiladu yn y 1880au/1890au?

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Glyn-nedd	Enw'r Adeilad: Capel y Bedyddwyr, Bethel	
Cyf: GLN016	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E288295 N206530
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel trawiadol, wedi'i osod yn ôl o'r Stryd Fawr, mewn mynwent â wal o'i chwmpas yng nghanol y dref. Mae'r wedd flaen o waith cerrig wedi'i rendro a'i phaentio gyda manylion o amgylch y ffenestri ac ar y conglfeini, ac arysgrif/dyddiad amlwg uwchben y fynedfa ganolog. Mae'r waliau, y rheiliau a'r gatiau blaen hefyd yn nodweddion hynod.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel amlwg a thrawiadol wedi'i leoli ar y Stryd Fawr yng nghanol y dref, sy'n cyfrannu'n sylweddol at gymeriad y dref.

Nodiadau: Wedi'i blotio (yn anghywir?) fel adeilad rhestredig gyda waliau a rheiliau rhestredig.

Coflein: Wedi'i adeiladu yn 1846, a'i addasu, ei altro neu ei ailadeiladu yn 1861 ac yn 1876. Statws presennol [2002]: anhysbys

Ward: Glyn-nedd	Anheddiad: Pontneddfechan	Enw'r Adeilad: Pont Pontneddfechan	
Cyf: GLN017	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E290100 N207670
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

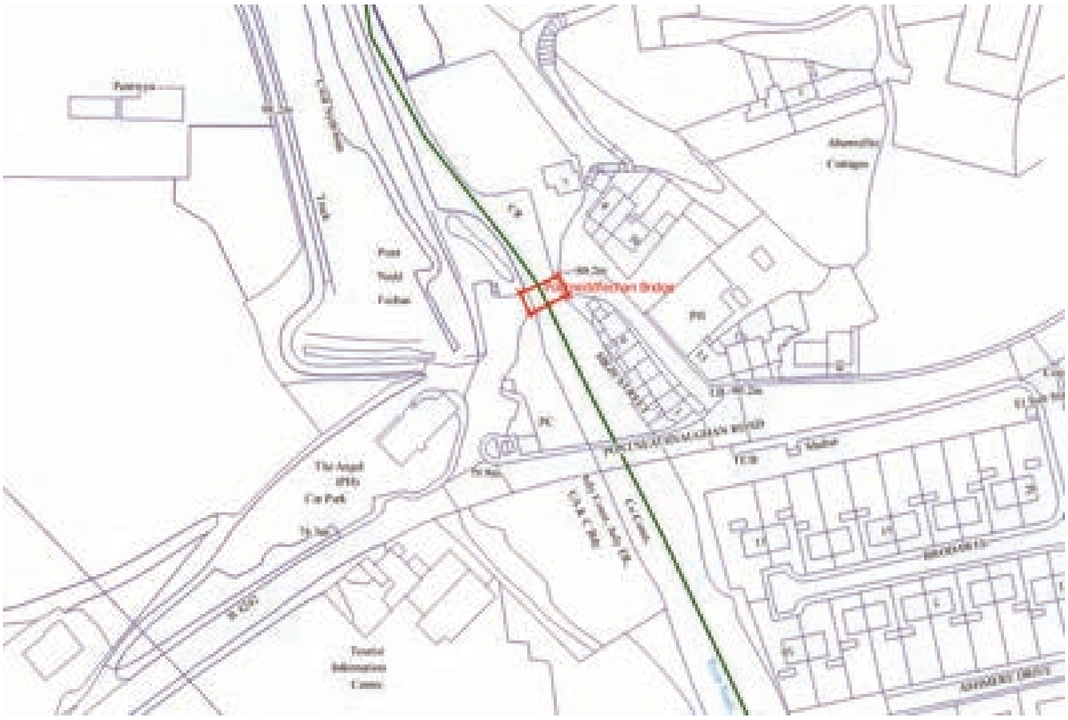

CCA: Atodlen Adeiladau o Bwysigrwdd Lleol (Ebrill 2019)

Disgrifiad: Pont gerrig un bwa a lôn gerbyd sengl dros afon Nedd Fechan

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Y bont lôn sengl wreiddiol dros afon Nedd Fechan, sy'n rhoi ei henw i'r anheddiad. Yn rhannol yn sir Powys.

Nodiadau: Coflein: Mae Pont Nedd Fechan yn bont un bwa o waith cerrig dros afon Nedd

Resolfen

Ward: Resolfen	Anheddiad: Resolfen	Enw'r Adeilad: Eglwys Dewi Sant	
Cyf: RES002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E282551 N202291
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys fach draddodiadol gyda rendr gwyn a tho llechi mewn mynwent fechan (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y Grŵp/yr Anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad eglwys bach traddodiadol a dirodres gyda llawer o nodweddion gwreiddiol, mewn man amlwg ar ffin ddeheuol Resolfen.

Nodiadau: Coflein: Mae eglwys Dewi Sant ar ochr ogleddol Heol Castell-nedd (B4434) rhwng Resolfen a Melin-cwrt. Codwyd yr eglwys yn 1850 yn y dull Lansed. Codwyd yr eglwys o gerrig garw wedi'u rendro o dan doeon llechi, ac yn ogystal â'r corff mae'n cynnwys cangell gulach, festri yn y talcen de-ddwyreiniol, portsh yn y talcen gorllewinol, a thŵr/meindwr bychan. Un o'r nodweddion trawiadol y tu mewn yw'r cefnlen (reredos) sy'n dyddio o tua 1930. Mae'r gwydr lliw yn cynnwys gwaith gan Joseph Bell o Fryste (1869), ac yng nghorff yr eglwys mae naw lansed wedi cael eu llenwi â gwydr lliw ers 1950.

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad:	
Resolfen	Resolfen	Cofeb Ryfel Resolfen	
Cyf: RES004	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E283089 N202641
Cyfeiriad: Heol Castell-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Cofeb garreg fechan ar ffurf obelisg yn ymyl neuadd y gymuned yng nghanol Resolfen.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Cofeb nodedig sydd â rôl ganolog yn hanes a bywyd y gymuned.

Nodiadau:

Ward: Resolfen	Anheddiad: Resolfen	Enw'r Adeilad: Y Ganolfan/Canolfan Gymunedol Resolfen	
Cyf: RES005	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E283213 N202568
Cyfeiriad: Heol Tan y Rhiw			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad a fu gynt yn gapel, mewn lleoliad amlwg, o waith cerrig gyda tho llechi. Ffenestri pengrwn ar y llawr uchaf uwchben y fynedfa yn y canol. Ymhlith y nodweddion cerrig mae band llorweddol, amgylchyniadau'r ffenestri a'r drysau, a'r conglfeini.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad trawiadol, amlwg, sydd â rôl ganolog yn y gymuned leol.

Nodiadau: Coflein: Codwyd Tabernacle, Capel y Methodistiaid, yn 1868 a'i ailadeiladu yn 1904. Codwyd y capel diweddarach yn y dull Gothig, gyda mynedfa yn y talcen, dau lawr, a thyrau bob ochr. Erbyn 2000 roedd Tabernacle wedi cael ei addasu at ddefnydd arall.

Ward: Resolfen	Anheddiad: Resolfen	Enw'r Adeilad: Sardis, Eglwys y Bedyddwyr, a Chapel y Bedyddwyr yn ymyl	
Cyf: RES006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E282798 N202921
Cyfeiriad: Commercial Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys y Bedyddwyr, adeilad trawiadol o waith cerrig gyda nodweddion brics coch ac adrannau ymwthiol anghyffredin yn y blaen, yn ogystal â chapel llai yn ymyl, â rendr gwyn arno.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Eglwys amlwg a chapel yn ymyl yn edrych dros y sgwâr ganolog. Mae'r eglwys wedi'i hadeiladu o gerrig gyda chonglfeini brics coch a tho llechi, mae'r capel wedi'i rendro ac wedi cadw'r to llechi gwreiddiol. Mae dyddiad 1892 ar y capel. Adeiladau tirnod wrth gyrraedd Resolfen.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Sardis, Capel y Bedyddwyr, yn 1864, ac yna'i ailadeiladu yn 1904 gan gyfuno arddull Romanesg ac Art Deco, gyda mynedfa yn y talcen a ffenestri pengrwn.

<table>
<tr><td>Ward:

Resolfen</td><td>Anheddiad:

Resolfen</td><td colspan="3">Enw’r Adeilad:

Ton House a Swyddfa’r Post gynt</td></tr>
<tr><td>Cyf: RES007</td><td colspan="2">Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E283047 N202634</td></tr>
<tr><td colspan="5">Cyfeiriad: 5, 7 a 9 Heol Castell-nedd</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Hen dŷ trawiadol wedi'i beintio'n wyn ac adeilad a fu gynt yn Swyddfa'r Post gyda thalcennau amlwg, ffenestri pengrwn a thoeon llechi. Mae dyddiad 1806 ar y blaenlun.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad pwysig yng nghanol Resolfen, un o'r adeiladau hynaf yn y pentref, gyda rôl ganolog yn hanes yr anheddiad. Mae'n cynnwys waliau blaen gyda blwch post.

Nodiadau: Coflein: Mae carreg ar Ton House a Swyddfa'r Post yn dwyn y dyddiad 1806, ond mae'n bosib iawn bod yr adeilad yn tarddu o ganol y 18fed ganrif. Credir bod y maen dyddio yn nodi addasiadau i brif ran yr adeilad.

Ward: Resolfen	Anheddiad: Resolfen	Enw'r Adeilad: Tafarn y Farmers Arms	
Cyf: RES008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E282448 N203057
Cyfeiriad: Heol Glyn-nedd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Hen dafarn sefydledig wrth ymyl y ffordd. Adeilad carreg gyda manylion brics a phren lliw hufen, rhai o'r ffenestri gwreiddiol, a thoeon llechi. Mae pâr o dalcenni ar y blaenlun, a hefyd feranda.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad tirnod trawiadol sefydledig ar yr hen brif ffordd (ar fap OS 1899 o dan yr un enw).

Nodiadau:

Yr Alltwen

Ward: Yr Alltwen	Anheddiad: Yr Alltwen	Enw'r Adeilad: Capel yr Alltwen	
Cyf: ALL001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272656 N203310
Cyfeiriad: Bryn Llewellyn			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Capel mawr, traddodiadol, â ffenestri yn y dull Gothig a tho llechi. Mae'r wedd flaen wedi'i gorffen â cherrig gweddol blaen ac mae waliau wedi'u rendro ar yr ochrau ac yn y cefn. Mae'r neuadd gyfagos yn debyg o ran arddull a'r cyfan oddi mewn i fynwent fawr â wal o'i chwmpas. Gosodwyd ffenestri newydd UPVC.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae'r capel ar safle amlwg ar y bryn allan o'r pentref ac mae'n dirnod pwysig yng nghanol y gymuned. Mae ganddo werth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad gydag adeiladau eraill o bwysigrwydd lleol (ALL002 ac 004) a'r ffynnon yfed goffa a'r rheiliau rhestredig.

Nodiadau: Mae dyddiadau 1861? ar y wedd flaen

Coflein: Adeiladwyd Capel yr Annibynwyr, yr Alltwen yn 1757, a'i addasu yn 1801 ac yn 1814. Cafodd ei ailadeiladu yn 1831 ac yn 1861, ac eto yn 1886 a'i addasu yn 1909. 1886 yw dyddiad y capel presennol a adeiladwyd yn y dull Gothig Syml gyda mynedfa yn y talcen.

<table>
<tr><td>Ward:

Yr Alltwen</td><td>Anheddiad:

Yr Alltwen</td><td colspan="2">Enw'r Adeilad: Eglwys Ioan Fedyddiwr</td></tr>
<tr><td>Cyf: ALL002</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E272618 N203328</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Bryn Llewellyn, yr Alltwen</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad ysgol eglwys sy'n dyddio o 1893. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda tho llechi a thalcenni amlwg yn y blaen a'r cefn. Ceir manylion brics coch, gan gynnwys o amgylch y ffenestri a'r drws. Defnyddir yr adeilad fel eglwys bellach.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad amlwg â chynllun ysgol traddodiadol sy'n edrych allan dros Driongl yr Alltwen. Mae ganddo werth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad gydag adeiladau eraill o bwysigrwydd lleol (ALL001 ac 004) a'r ffynnon yfed goffa a'r rheiliau rhestredig.

Nodiadau

Ward: Yr Alltwen	Anheddiad: Yr Alltwen	Enw'r Adeilad: Mount Pleasant a'r Warws/clwb	
Cyf: ALL004	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272580 N203388
Y Triongl			

Cynllun o Leoliad y Safle ,

Disgrifiad:

Annedd sylweddol o waith cerrig gyda manylion brics sydd wedi cadw elfennau o astell dywydd blaen y siop gynt, ynghyd â'r adeilad brics coch yn ymyl a fu'n warws gynt.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Tŷ sy'n dirnod amlwg, a fu gynt yn siop gyda blaen siop trawiadol a warws ar safle amlwg yn Nhriongl yr Alltwen. Mae ganddo werth o ran cymeriad y grŵp a'r anheddiad gydag adeiladau eraill o bwysigrwydd lleol (ALL001 ac 003) a'r ffynnon yfed goffa a'r rheiliau rhestredig.

Nodiadau

Ward: Yr Alltwen	Anheddiad: Yr Alltwen	Enw’r Adeilad: Church House	
Cyf: ALL005	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272652 N203483
Heol y Dyffryn			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Eglwys gynt, wedi'i haddasu. Adeilad o waith cerrig a godwyd yn y dull Gothig traddodiadol gyda tho llechi sydd bellach yn ymgorffori paneli gwydr a ffenestri to. Cadwyd y ran fwyaf o'r nodweddion allanol, gan gynnwys y portsh a'r clochdy.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Addasiad diddorol o adeilad lleol pwysig sydd mewn llecyn amlwg – bu ganddo rôl gymunedol gynt.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i ailadeiladu yn 1868

Ward: Yr Alltwen	Anheddiad: Yr Alltwen	Enw'r Adeilad: Capel Dan y Graig	
Cyf: ALL007	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272874 N203918
Cyfeiriad: Edward Street, yr Alltwen			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Capel Cymreig mawreddog, dyluniad traddodiadol, a adeiladwyd yn 1909. Mae ganddo waliau wedi'u rendro a manylion clasurol, gan gynnwys amgylchyniadau'r ffenestri a'r drysau.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel trawiadol ac amlwg sy'n edrych dros yr anheddiad a'r ardal breswyl o'i gwmpas ac yn rhoi cymeriad iddynt.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel yr Annibynwyr, Dan-y-graig yn 1909 yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen a ffenestri â phennau gwastad a chwareli bychain. (Wedi'i blotio, trwy gamgymeriad, yng Ngelli-nudd)

Ward: Yr Alltwen	Anheddiad: Yr Alltwen	Enw'r Adeilad: Canolfan Gymunedol yr Alltwen	
Cyf: ALL008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272926 N203832
Cyfeiriad: Heol y Dyffryn			

Disgrifiad:

Adeiladau ysgol draddodiadol i blant bach, o waith cerrig gydag addurniadau brics a tho llechi. Mae'n cadw rhai o'r nodweddion addurniadol gwreiddiol, gan gynnwys yr estyll tywydd wedi'u haddurno a chanopi'r gloch.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeiladau ysgol o ddechrau'r ugeinfed ganrif yn eu cyflwr gwreiddiol, sy'n anarferol, a chanddynt rôl a chysylltiadau pwysig â'r gymuned leol.

Nodiadau:

Pontardawe

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Neuadd Glanrhyd	
Cyf: PON001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E271887 N204131
Cyfeiriad: Heol Glan Rhyd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys sy'n dyddio o ddiwedd y bedwaredd ganrif ar bymtheg. Adeilad o waith cerrig gyda ffenestri Gothig, bwtresi a tho llechi serth mewn llecyn coediog a thawel. Clochdy trawiadol â tho llechi. (Gweler hefyd ddisgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae adeilad Eglwys yr Holl Saint gynt yn nod tir lleol hynod â chynllun diddorol a thraddodiadol a oedd â rôl bwysig yn y gymuned leol yn y gorffennol.

Nodiadau: Coflein: Lleolir Eglwys yr Holl Saint ar ochr ddeheuol Heol Glan Rhyd. Fe'i hadeiladwyd yn 1885-6 yn y dull Lansed ar sail cynlluniau John Griffiths ac Arthur Gilbertson, ar gost yr ail o'r rhain, gan ddefnyddio tywodfeini Pennant garw wedi'u haddurno â cherrig nadd Pen-y-bont. Mae'r adeilad ar ffurf croes yn cynnwys corff yr eglwys a changell is, ale groes ogleddol sy'n cynnal y cwt clychau, a bedyddfa ar yr ochr orllewinol. Mae ffenestr ros yn y talcen gorllewinol. Y tu mewn i'r eglwys, mae'r reredosau o waith marmor gwyn ac alabastr pinc Penarth yn nodedig. Mae gwydr lliw ym mhob rhan o'r eglwys, sy'n cynnwys gwaith R.J. Newbery (1895).

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Canolfan Gymunedol y Groes	
Cyf: PON002	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272092 N204023
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr / Stryd Herbert			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad a fu gynt yn westy/dafarn goetsys. Adeilad tri llawr ar gornel dwy stryd gyda phâr o dalcenni a phrif fynedfa a phortsh sy'n edrych dros y Stryd Fawr. Conglfeini, amgylchyniadau ffenestri a phedimentau o waith cerrig addurniadol a rendr wedi'i baentio ar y waliau. Y ffenestri a'r to llechi gwreiddiol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad sylweddol iawn a nodwedd amlwg ar y Groes, Pontardawe. Adeilad sy'n dirnod trawiadol yng nghanol y dref ac yn bwysig o ran cymeriad yr anheddiad ac am resymau cymdeithasol.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Ynysmeudwy	Enw'r Adeilad: New Church Temple	
Cyf: PON003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E273199 N205070
Cyfeiriad: 86 Heol Newydd, Ynysmeudwy			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad capel o waith cerrig y mae llawer o'i nodweddion gwreiddiol i'w gweld hyd heddiw, gan gynnwys rhywfaint o'r gwydr a'r ffenestri gwreiddiol, gyda ffenestri pen crwn ar y llawr uchaf ar flaen yr adeilad ac ar yr ochrau. Nodweddion cerrig goleuach.									
Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	
Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad capel trawiadol sydd wedi cael ei addasu'n ofalus gan gadw ei gymeriad gwreiddiol yn y stryd breswyl.									
Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd New Church Swedenborgian Temple yn 1890.									

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Canolfan Celfyddydau Pontardawe	
Cyf: PON006	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272298 N203974
Cyfeiriad: Stryd Herbert			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad trawiadol a arferai fod yn neuadd snwcer ac institiwt y gweithwyr ar safle amlwg iawn ger cyffordd Stryd Herbert a Stryd Holly. Mae gwaith brics coch ar lawr gwaelod yr adeilad gyda rendr wedi'i baentio uwchben hynny. Mae ffenestri bae ar ddwy lefel a ffenestri dormer bwaog anarferol a ffenestri bae ar yr ochr flaen.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad mawr a diddorol ar safle canolog ac amlwg iawn yng nghanol tref Pontardawe a chanddo rôl ganolog yn y gymuned. Gwnaed gwelliannau i'r lleoliad yn ddiweddar trwy gynllun gwella tref ar hyd Stryd Herbert a oedd yn cynnwys palmantu a chelfi stryd. Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeilad y llyfrgell (PON007) ac Eglwys Bresbyteraidd Soar (PON014)

Nodiadau: Coflein: Roedd Neuadd ac Institiwt Cyhoeddus Pontardawe, a agorwyd ar 6 Mai 1909 gan y gantores opera Adelina Patti, yn cynnwys ystafell ddarllen, ystafell filiards ac ystafelloedd clybiau. Roedd lle i 1500 o bobl yn y neuadd gyhoeddus. Cadwyd y Neuadd a'r Institiwt, a gynhelid gan bwyllgor rheoli a oedd yn cynnwys cynrychiolwyr o'r capeli a'r undebau llafur lleol, ar agor tan 1994 pryd y trosglwyddodd y pwyllgor berchnogaeth yr adeilad i Gyngor Bwrdeistref Dyffryn Lliw ar y pryd. Agorwyd Canolfan Celfyddydau Pontardawe, sy'n meddiannu'r adeilad heddiw, yn 1996.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Llyfrgell Pontardawe	
Cyf: PON007	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272340 N203993
Cyfeiriad: Stryd Holly			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Swyddfeydd Cyngor Dosbarth Gwledig Pontardawe gynt. Mae'n adeilad deulawr yn bennaf sy'n adleisio'r ganolfan celfyddydau gerllaw trwy ddefnyddio brics ar y llawr gwaelod a rendr wedi'i baentio uwchben hynny gyda rhai addurniadau manwl a pheth gwydr lliw.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: O ran ei olwg, mae'r adeilad yn llawer llai addurniadol na Chanolfan y Celfyddydau, ond eto mae ganddo le pwysig yn hanes cymdeithasol yr ardal. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Chanolfan Celfyddydau Pontardawe (PON006) ac Eglwys Bresbyteraidd Soar (PON014)

Nodiadau:

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad:	
Pontardawe	Pontardawe	Gwesty'r Ivy Bush	
Cyf: PON008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272461 N204350
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad amlwg a thrawiadol ar yr hen brif ffordd â brics coch ar y llawr gwaelod a rendr wedi'i baentio uwchben hynny ac ochr heb ei rendro. Talcen, canopi/portsh gwreiddiol ac amlwg uwchben y drws mynediad, â'r arwydd a'r arysgrifiad gwreiddiol. Ffenestri a tho llechi gwreiddiol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad trawiadol sy'n dirnod pwysig ac yn rhan o wead cymdeithasol y dref. Mae llawer o'i nodweddion gwreiddiol, gan gynnwys y ffenestri codi a'u fframiau pren, a'r portsh, i'w gweld hyd heddiw.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward: Pontardawe</td><td>Anheddiad:
Pontardawe</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Adulam, Capel y Bedyddwyr</td></tr>
<tr><td>Cyf: PON009</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E272020 N203902</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Abertawe</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Mae gwaith cerrig naturiol ar ochr flaen yr adeilad, gyda chymysgedd anarferol o frics coch a du ar hyd y conglfeini, y cyrsiau brics talsyth ac amgylchyniadau'r ffenestri. Mae rendr ar ochrau'r adeilad a ffenestri llawn. To llechi.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad mawreddog sy'n tynnu sylw ar y ffordd fawr i mewn i Bontardawe.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Adulam, Capel y Bedyddwyr yn 1845 a'i addasu/ailadeiladu yn 1899. Adeiladwyd capel 1899 yn y dull Gothig Syml gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Ponardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Gorsaf Heddlu Pontardawe	
Cyf: PON010	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272313 N204275
Cyfeiriad: Y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Gorsaf heddlu solet a mawreddog sy'n dyddio o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg ac sy'n dal i gael ei defnyddio at ei diben gwreiddiol. Mae'n adeilad o waith cerrig naturiol sy'n cynnwys nodweddion cerrig a thoeon llechi drwyddo draw. Mae wal isel a rheiliau addurniadol o flaen yr adeilad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad sylweddol sydd heb newid fawr ddim ac sydd wedi bod yn rhan bwysig o wead cymdeithasol yr ardal am flynyddoedd lawer.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Ynysmeudwy	Enw'r Adeilad: Capel Bethesda	
Cyf: PON012	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E273598 N205447
Cyfeiriad: Heol Newydd, Ynysmeudwy			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad capel amlwg a mawreddog sy'n wynebu'r ffordd fawr. Mae'n adeilad o waith cerrig naturiol gyda manylion cerrig o amgylch agoriadau pen crwn y ffenestri a'r drysau. Mae ffenestr ganolog lydan uwchben y pâr o ddrysau mynediad, gyda ffenestr gul bob ochr iddi. To llechi.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad amlwg a nodedig ar safle gweladwy iawn. Mae nifer sylweddol o'r nodweddion gwreiddiol, gan gynnwys y ffenestri, i'w gweld hyd heddiw.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Bethesda, Capel yr Annibynwyr gyntaf yn 1863 gan y pensaer P. Griffiths. Cafodd ei ailadeiladu yn 1892 yn y dull pen crwn syml gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Capel Presbyteraidd Soar	
Cyf: PON014	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272287 N204004
Cyfeiriad: Stryd Holly			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel deniadol, traddodiadol ei arddull â gwaith cerrig naturiol ar yr ochr flaen, gan gynnwys pilastrau cerrig a nodweddion eraill. Ffenestri pen crwn a phrif fynedfa ganolog. Mae wal isel a rheiliau metel addurniadol o flaen yr adeilad. To llechi.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad nodedig sy'n wynebu Canolfan y Celfyddydau ac sy'n helpu i ddiffinio'r sgwâr yng nghanol y dref. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Chanolfan Celfyddydau Pontardawe (PON006) ac adeilad y llyfrgell (PON007)

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Soar, Capel y Methodistiaid Soar yn 1866 a'i addasu yn 1901. Adeiladwyd y capel hwn o waith cerrig yn y dull Romanésg gyda mynedfa yn y talcen a ffenestri pen crwn â chwareli bach.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw’r Adeilad: Fferm Alltycham	
Cyf: PON016	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272164 N204779
Cyfeiriad: Rhodfa Alltycham			

Cynllun o Leoliad y Safle

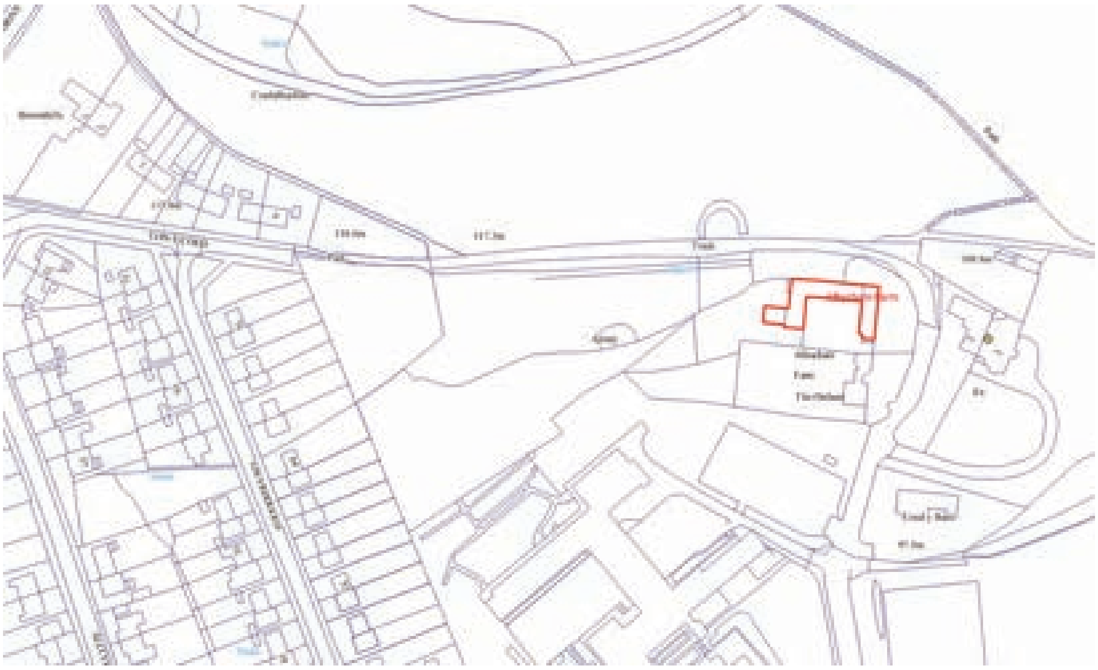

Disgrifiad: Grŵp o fythynnod a thai allan o waith cerrig wedi'u gosod ar ffurf pedol, a oedd yn llety/stablau yn gysylltiedig â Thŷ Alltycham. Adeiladau cerrig yw'r rhain gyda thoeon llechi a phortshys pren, ac mae nodweddion bwa mawr y stablau i'w gweld hyd heddiw.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Grŵp o adeiladau fferm o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg sydd wedi'u haddasu mewn dull cydweddus a'u cadw mewn cyflwr da. Mae cysylltiad clir rhyngddynt a Thŷ Alltycham.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Hen Fragdy	
Cyf: PON017	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272229 N204110
Cyfeiriad: Ger y Stryd Fawr			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeiladau cerrig ger y gamlas a fu gynt yn fragdy. Fe'u defnyddir fel stordai cyffredinol bellach. Drysau a ffenestri bwaog crwm, gan gynnwys mynedfeydd bwaog mawr. Mae rhannau o'r toeon llechi i'w gweld hyd heddiw.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Rhan o hanes Pontardawe sydd wedi goroesi, mewn cyflwr gwael mewn mannau ond gyda nodweddion bwâu cerrig trawiadol.

Nodiadau: Coflein: Bragdy segur a adeiladwyd yn y 1860au.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Tafarn The Pontardawe Inn	
Cyf: PON0019	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272445 N203735
Cyfeiriad: Ger Heol Castell-nedd, Pontardawe			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Mae’r dafarn hon a adwaenir yn lleol fel `Y Gwachel’ ar ochr yr hen ffordd i mewn i Bontardawe o gyfeiriad Castell-nedd. Mae ganddi olwg a chymeriad traddodiadol hyd heddiw, gan gynnwys y portsh mynediad canolog amlwg.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Hen dafarn sefydledig a fu’n rhan ganolog o fywyd cymdeithasol Pontardawe ers blynyddoedd lawer. Wedi’i lleoli ar yr hen ffordd fawr i mewn i Bontardawe ger y bont restredig dros yr afon sy’n rhoi ei henw i’r dref.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Tŷ Mawr	
Cyf: PON020	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272272 N203646
Cyfeiriad: Heol Ynysderw, Pontardawe			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad deulawr sylweddol a fu gynt yn swyddfa'r gwaith dur. Mae talcenni a phortsh mynediad amlwg ar ochr flaen yr adeilad. Waliau wedi'u rendro a'u paentio a tho llechi gyda nodwedd ganolog.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Addaswyd yr adeilad yn ofalus er mwyn cadw ei gymeriad. Yr unig adeilad sydd ar ôl o'r gwaith dur gwreiddiol sydd wedi'i ailddatblygu.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Ynysmeudwy	Enw'r Adeilad: Eglwys y Santes Fair	
Cyf: PON021	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E273889 N205767
Cyfeiriad: Heol Ynysmeudwy			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys o waith cerrig a godwyd ar ddechrau'r ugeinfed ganrif gyda thoeon llechi, ffenestri gothig, bwtresi a chlochdy anarferol, mewn mynwent uwchlaw'r ffordd fawr. (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Eglwys drawiadol sy'n dirnod ac yn chwarae rôl ganolog yn y gymuned leol.

Nodiadau: Coflein: Lleolwyd eglwys y Santes Fair ar dir uchel ar ochr ogledd-orllewinol Heol Ynysmeudwy (B4603). Fe'i hadeiladwyd yn 1911-12 gan y pensaer J.Cook Rees, Castell-nedd a ddefnyddiodd batrymau rhwyllweithiau geometregol yn ei gynllun. Adeiladwyd yr eglwys â thywodfeini wyneb garw Pennant a cherrig nadd Caerfaddon, o dan doeon llechi. Yn ogystal â chorff yr eglwys, sydd ag ale ogleddol, mae cangell is a chwt clychau uwchben bwa'r gangell, portsh ar yr ochr dde-orllewinol a festri ar yr ochr ogledd-ddwyreiniol. Y tu mewn i'r eglwys, roedd colofnau wythochrog. Roedd y gwydr lliw yn cynnwys gwaith yn y dull Gothig hwyr Almaenig. Mae'r eglwys yn wag bellach ac yn 2014, gwnaed cais am newid defnydd yr adeilad a'i droi yn annedd.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad:	
Cyf: PON022	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272359 N204013
Cyfeiriad: 21 Stryd Holly			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eiddo un talcen gyda blaen siop traddodiadol a ffenestr ochr â wal gerrig isel oddi tani, fframiau pren gyda gwydrau cul ac arwydd traddodiadol.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Enghraifft leol anarferol o flaen siop traddodiadol y mae ei holl nodweddion i'w gweld hyd heddiw. Mae'n cael effaith sylweddol ar gymeriad yr ardal leol.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad:	
Cyf: PON023	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272052 N204047
Cyfeiriad: 6 Stryd James			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eiddo hynod yng nghanol rhes o siopau (sy'n dyddio o'r 1930au?). Mae ganddo dalcen amlwg, gyda ffrâm goed a'r ffenestri gwreiddiol ar y llawr cyntaf, gan gynnwys ffenestr oriel. Mae'r colofnau gwreiddiol i'w gweld hyd heddiw ar y llawr gwaelod.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad hynod y mae ei gymeriad a'r rhan fwyaf o'i nodweddion gwreiddiol i'w gweld hyd heddiw.

Nodiadau:

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Capel Wesleaidd	
Cyf: PON024	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272029 N204151
Cyfeiriad: Stryd James			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel trawiadol ac anarferol mewn llecyn amlwg. Mae'r waliau wedi'u rendro a'u paentio ac mae'r nodweddion a'r ffenestri gwreiddiol i'w gweld hyd heddiw. Mae'r dyddiad (1902) a'r enw mewn llythrennau mawr ar flaen yr adeilad yn y dull Celf a Chrefft.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel â dyluniad Celf a Chrefft anarferol a nodweddion hynod, mewn llecyn amlwg ar un o'r prif ffyrdd allan o Bontardawe.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Stryd James yn 1854, a'i ailadeiladu yn 1862 ac eto yn 1902. Adeiladwyd capel 1902 yn y dull Celf a Chrefft gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Yr Hen Sinema, 57 – 60

Cyf: PON025	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272275 N203936
Cyfeiriad: 57 – 60 Stryd Herbert			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Yr hen sinema/neuadd gyngerdd, sydd bellach yn rhes o siopau gyda blaenau siopau traddodiadol unffurf ynghyd â'r bwa mynediad gwreiddiol gyda phileri, pedimentau a gwydr â llythrennau arno.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad yr hen neuadd gyngerdd/sinema ganolog sy'n rhoi cymeriad unigryw ychwanegol i ganol y dref.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i gynnwys dan enw Palace Cinema: nid oes rhagor o wybodaeth

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Rhyd y Fro	Enw'r Adeilad: Capel Saron Newydd	
Cyf: PON026	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: : E271249 N206014
Cyfeiriad: Commercial Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel mawreddog ac amlwg ar y ffordd fawr ar gyrion yr anheddiad. Mae gwaith cerrig ar ochr flaen yr adeilad, gyda bwtresi ar y corneli a nodweddion cerrig goleuach, gan gynnwys y brif ffenestr fawr yn y dull Gothig.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad sy'n dirnod pwysig ar y ffordd fawr, wedi'i adeiladu yn lle'r Capel Saron gwreiddiol sydd gerllaw.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Saron Newydd yn 1904 yn lle'r hen gapel yn Heol Saron. Fe'i codwyd gan ddefnyddio cyfuniad o'r arddull Gothig a'r arddull Celf a Chrefft gyda mynedfa yn y talcen.

Ward: Pontardawe	Anheddiad: Pontardawe	Enw'r Adeilad: Enigma Hair Studio	
Cyf: PON027	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E272228 N203968
Cyfeiriad: 41- 43 Stryd Herbert			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Blaen siop gwreiddiol a thraddodiadol, sy'n cynnwys mynedfa i'r lloriau uwch gyda phaneli pren, a drws siop sydd wedi'i osod ymhellach yn ôl na'r ffenestri, y gwydr gwreiddiol a'r ffenestri gwreiddiol ar y llawr cyntaf.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae'r blaen siop a'r ffenestri gwreiddiol yn cael effaith gadarnhaol ar y strydlun ac ar gymeriad canol y dref. Mae gan yr adeilad werth o ran y grŵp gyda siopau eraill yn y rhes (PON28 a PON29)

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Pontardawe</td><td>Anheddiad:

Pontardawe</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad:

United Therapists/ Acorn</td></tr>
<tr><td>Cyf: PON028</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E272233 N203968</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 44-46 Stryd Herbert</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Blaen siop gwreiddiol a thraddodiadol (United Therapists) sy'n cyd-fynd ag adeilad PON29 ac yn cynnwys mynedfa i'r lloriau uwch gyda phaneli pren a drysau siopau sydd wedi'u gosod ymhellach yn ôl na'r ffenestri. Gwydr yn y dull gwreiddiol a'r ffenestri gwreiddiol ar y llawr cyntaf

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae'r blaen siop a'r ffenestri gwreiddiol yn cael effaith gadarnhaol ar y strydlun ac ar gymeriad canol y dref. Mae gan yr adeilad werth o ran y grŵp gyda siopau eraill yn y rhes (PON27 a PON29)

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Pontardawe</td><td>Anheddiad:

Pontardawe</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Pontardawe Florists</td></tr>
<tr><td>Cyf: PON029</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E272238 N203967</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 46-47 Stryd Herbert</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Blaen siop gwreiddiol a thraddodiadol sy’n cyd-fynd ag adeilad PON28 ac yn cynnwys mynedfa i’r lloriau uwch gyda phaneli pren a drws siop sydd wedi’i osod ymhellach yn ôl na’r ffenestri.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae’r blaen siop a’r ffenestri gwreiddiol yn cael effaith gadarnhaol ar y strydlun ac ar gymeriad canol y dref. Mae gan yr adeilad werth o ran y grŵp gyda siopau eraill yn y rhes (PON27 a PON28)

Nodiadau:

Rhos

<table>
<tr><td>Ward:

Rhos</td><td>Anheddiad:

Rhos</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Ebenezer</td></tr>
<tr><td>Cyf: RHO001</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E273963 N202986</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Castell-nedd, Rhos</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad capel cerrig naturiol, cymharol blaen, gyda chonglfeini cerrig a manylion cerrig o amgylch y ffenestri a'r brif fynedfa. Mae uwchben y ffordd ac o'i amgylch mae wal isel gyda rheiliau addurniadol arni. Dyddiedig 1904

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp / yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:Adeilad capel amlwg gydag Ysgol Sul yn y cefn. Lleoliad canolog yn y pentref, gydag effaith sylweddol ar gymeriad yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein (2 gyfeiriad): Codwyd Ebenezer, Capel yr Annibynwyr yn 1904 yn y dull pengrwn syml, gyda mynedfa yn y talcen. Codwyd Ebenezer, Capel yr Annibynwyr yn 1860, ei ailadeiladu yn 1883 a'i ailadeiladu eto yn 1904.

Ward: Rhos	Anheddiad: Cilybebyll	Enw'r Adeilad: Plas Cilybebyll	
Cyf: RHO005	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E274836 N204174
Cyfeiriad: Heol Cwm Nant Llwyd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Plasty gwledig mawr trawiadol gydag adeiladau cysylltiedig sy'n cynnwys tŷ haf ac orendy. Cynllun cymesur gyda phortsh canolog, adeiladau dormer trawiadol addurniedig a'r ffenestri gwreiddiol. Rendr llwyd gyda thoeon llechi.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp / yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Plasty gwledig mawr sylweddol ac adeiladau cysylltiedig ar diroedd helaeth, gyda hanes hir (gweler isod). Gwerth grŵp gyda Bythynnod Gwyliau Cwm Tawe (RHO006)

Nodiadau: Sefydlwyd ystâd Cilybebyll yn y 15fed ganrif, ac ar ôl cael ei datblygu gan sawl teulu, erbyn 1838 cofnodwyd mai yno yr oedd y daliad tir mwyaf yn y dosbarth. Ailddatblygwyd y prif dŷ, Plas Cilybebyll, yn 1840 gan Henry Leach, a greodd ffasâd Fictoraidd yn wynebu'r de ar yr eiddo. (Wikipedia). Gweler hefyd Fythynnod Gwyliau Cwm Tawe RHO006. Lluniau ychwanegol ar gael.

Coflein: Mae'r rhan fwyaf o'r adeilad presennol yn dyddio o ailfodelu helaeth yn yr 1840au.

Ward: Rhos	Anheddiad: Cilybebyll	Enw’r Adeilad: Bythynnod Gwyliau Cwm Tawe	
Cyf: RHO006	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E274860 N204103
Cyfeiriad: Heol Cwm Nant Llwyd			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad a fu gynt yn stablau/coetsws i Blas Cilybebyll, ac sydd bellach wedi'i drosi'n fythynnod gwyliau. Cynllun cymesur gyda llety bob ochr i'r brif fynedfa (sydd bellach wedi'i mewnlenwi). Cerrig naturiol a tho llechi.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp / yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeiladau coetsws/stablau urddasol. Gwerth grŵp gydag ystâd Plas Cilybebyll (RHO005).

Nodiadau: Gweler hefyd Plas Cilybebyll RHO005.

Trebannws

Ward: Trebannws	Anheddiad: Trebannws	Enw'r Adeilad: Eglwys Mihangel Sant a'r Holl Angylion	
Cyf: TRE001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E270948 N202430
Cyfeiriad: Heol Abertawe			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad eglwys fach draddodiadol. Adeilad cerrig a llechi gyda thŵr clychau bychan, ffenestri pengrwn a phortsh sylweddol. (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol / Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp / yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Eglwys fach nodweddiadol mewn cyflwr gwreiddiol da ar safle agored mewn lle amlwg yn yr anheddiad.

Nodiadau: Coflein: Mae eglwys Mihangel Sant ar ochr dde-ddwyreiniol Heol Abertawe trwy Drebannws. Fe'i codwyd yn 1912 yn null Lancet yn ôl dyluniad y pensaer G.T.Bassett o Aberystwyth. Mae wedi'i adeiladu o gyrsiau tywodfaen â gorchudd craig o dan doeon llechi. Mae'n eglwys fechan, ac yn cynnwys corff a changell, clochlofft yn y gorllewin, portsh yn nhalcen y gogledd-orllewin a festri yn nhalcen y gogledd-ddwyrain. Mae'r gwydr lliw o waith T.F.Curtis o Ward & Hughes (1912) a Celtic Studios (1951-5).

Ward: Trebanos	Anheddiad: Trebannws	Enw'r Adeilad: Capel y Graig	
Cyf: TRE002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E271132 N202660
Cyfeiriad: Heol Abertawe			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeiladwyd yn 1893, ac mae uwchben y ffordd fawr. Dyluniad traddodiadol o waith cerrig gyda nodweddion cerrig a tho llechi sy'n cadw'r ffenestri pengrwn gwreiddiol trawiadol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol / Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp / yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Adeilad trawiadol mewn cyflwr gwreiddiol sydd mewn lle amlwg yn yr anheddiad.

Nodiadau: Hefyd y neuadd yn ymyl? Coflein: Codwyd y Graig, Capel yr Undodiaid, yn 1893 yn y dull Pengrwn, gyda mynedfa yn y talcen.

<table>
<tr><td>Ward:

Trebanos</td><td>Anheddiad:

Trebannws</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Gosen</td></tr>
<tr><td>Cyf: TRE003</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E271174 N202784</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Abertawe</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Capel yn y dull traddodiadol, wedi'i adeiladu o gerrig gyda nodweddion gwaith cerrig a tho llechi. Dyddiedig 1865, ailadeiladwyd yn 1891. Wedi'i osod yn ôl o'r ffordd fawr.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol / Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp / yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ystyried:

Adeilad trawiadol, amlwg mewn cyflwr gwreiddiol da. I gynnwys y wal flaen, y rheiliau a'r gatiau.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Gosen, Capel yr Annibynwyr yn 1865, ei addasu yn 1869 a'i ailadeiladu yn 1891. Codwyd capel 1891 yn y dull Is-Glasurol gyda mynedfa yn y talcen.

Aberafan

Ward: Aberafan	Anheddiad: Aberafan	Enw'r Adeilad: Eglwys Efengylaidd Bethlehem	
Cyf: ABA001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E275667 N189913
Cyfeiriad: Heol Victoria/Teras Pendarvis			

Cynllun o Leoliad y Safle

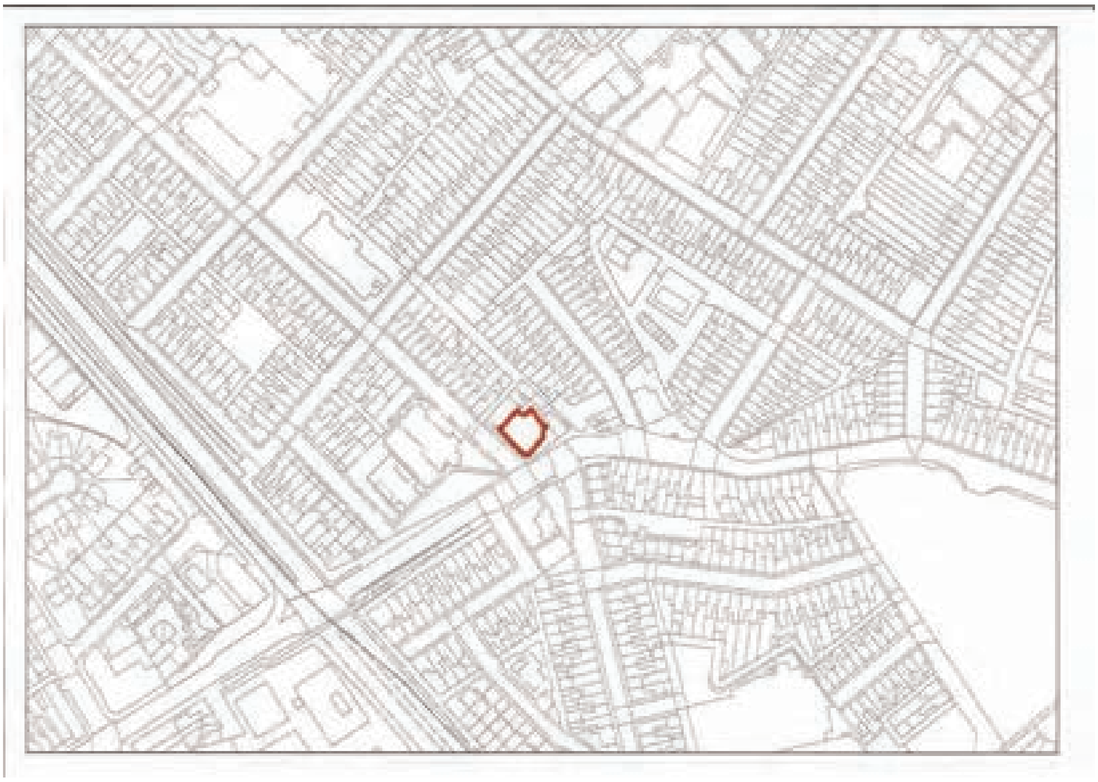

Disgrifiad:

Capel traddodiadol trawiadol o waith cerrig (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Adeilad lleol amlwg, nodedig, sy'n rhan o wead cymdeithasol yr ardal.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Bethlehem, Capel y Methodistiaid, yn 1914 ar safle Neuadd Sandfields (NPRN 404411). Mae wedi'i godi yn y dull Clasurol, gyda mynedfa yn y talcen, ac mae rhan ganol y ffasâd wedi'i gosod rywfaint ymhellach ymlaen na'r ddwy adran allanol. Mae'r drws canolog mawr, sydd â phen crwn, wedi'i amgylchynu â cherrig nadd, ac mae'r dyddiad 1914 ar y maen clo. Uwchben y drysau dwbl mae ffenestr linter gyda chyfres o chwe phanel gwydr grisiog, pen crwn, a ffenestri plwm gyda motiffau Art Noveau mewn gwydr lliw. Uwchben y drws mae ffenestr fawr pen crwn, gyda voussoirs tebyg o ran eu mowldio i'r drws, a maen clo Irage gydag addurno ffliwtiog a throed siâp triongl. Yr arysgrif ar y voussoirs yw 'BETHLEHEM F M HALL'. Mae pen fflat i'r ffenestri ar y llawr gwaelod a'r llawr cyntaf, ac mae panel carreg wedi'i osod yn fertigol rhyngddynt, wedi'i addurno â phetryal wedi'i fewnosod. Uwchben y ffenestri ar y llawr cyntaf ceir pediment trionglog. Nodir y pediment adeiniog gan gyfres o gorbelau bychain wedi'u mowldio sy'n cynnal y cornis a llinell y bargod. Yn 2003 roedd yn dal i gael ei ddefnyddio fel Eglwys Efengylaidd Bethlehem.

Ward: Aberafan	Anheddiad: Aberafan	Enw’r Adeilad: Eglwys ac Ysgol Sul Salem	
Cyf: ABA002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E275703 190075
Cyfeiriad: Heol Sandfields			

Cynllun Lleoliad y Safle

Disgrifiad:

Wedi'i adeiladu o gerrig naturiol gyda manylion cerrig goleuach, gan gynnwys conglfeini ac amgylchyniadau'r ffenestri (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol / diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp / yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad nodedig mewn grid o dai teras bach sy'n arwydd o'r twf cyflym a welwyd yn yr oes ddiwydiannol yn sgîl y gwaith dur a'r porthladd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Ysgol Sul gyntaf ar y safle hwn yn 1814, ac nid ychwanegwyd capel tan ar ôl 1913. Adeiladwyd y capel diweddarach yn y dull Gothig gyda mynedfa yn y talcen. Mae ffenestr hir, fawr ac amlwg iawn yn y ffasâd gyda rhwyllwaith cerrig ac mae'r baeau allanol wedi'u gosod yn ôl ychydig, gyda ffenestri pigyn. Yn 2003, cofnodwyd bod y capel hwn yn segur.

Ward: Aberafan	Anheddiad: Aberafan	Enw’r Adeilad: Eglwys Sant Paul	
Cyf : ABA003	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E275619 N189908
Cyfeiriad: Teras Pendarvis			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Eglwys hardd o waith cerrig ar safle cornel amlwg gyda chwrtil helaeth (Gweler disgrifiad Coflein isod).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Mae'r adeilad yn dirnod ar y brif ffordd o Bort Talbot i Draeth Aberafan ac mae ganddo le pwysig yn y gymuned.

Nodiadau: Coflein: Mae eglwys Sant Paul ar ochr dde-orllewinol Teras Pendarvis. Fe'i hadeiladwyd yn 1910 ar draul Syr Arthur Vivian; ni wyddom enw'r pensaer. Fe'i hadeiladwyd gan ddefnyddio tywodfeini Pennant gyda cherrig nadd Caerfaddon tenau o dan y toeon llechi. Mae ganddi gynllun croesffurf, ac mae echel hir yr eglwys yn rhedeg o'r gogledd-orllewin i'r de-ddwyrain, ac yn cynnwys corff â llofft olau a changell gromfannol o dan un to, cwt cloch sengl yn y gornel rhwng y transept deheuol a'r gangell a festri dalcennog wrth wal dde-ddwyreiniol y transept, a mynedfa yn nhalcen y gogledd-ddwyrain. Y tu mewn, ceir llwybrau ar ffurf aleon, bwâu sy'n ymestyn o'r llawr i amgáu ffenestri'r llofft olau a gwaith brics llwyd yn y golwg.

<table>
<tr><td>Ward:

Aberafan</td><td>Anheddiad:

Aberafan</td><td colspan="2">Enw'r Adeilad: Yr Hen Orsaf Dân</td></tr>
<tr><td>Cyf : ABA005</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E276142 N189925</td></tr>
<tr><td colspan="4">Address: Water Street</td></tr>
</table>

Site Location Plan

Disgrifiad:

Gorsaf Dân Aberafan gynt. Adeilad o waith cerrig gyda ffasâd brics (diweddarach?) sy'n dyddio o 1912. Addaswyd tu blaen yr adeilad ar y llawr gwaelod i gynnwys ffenestri a drws modern.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Gorsaf dân wreiddiol o ddechrau'r ugeinfed ganrif, wedi'i haddasu yn fwy diweddar ar gyfer amryw o ddefnyddiau. Adnewyddwyd ac ehangwyd yr adeilad yn ddiweddar i'w ddefnyddio fel canolfan gyflogadwyedd.

Nodiadau:

Ward: Aberafan	Anheddiad: Aberafan	Enw'r Adeilad: Kash Superstore (y Co-op gynt?)	
Cyf: ABA006	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E276050 N190037
Address: Bailey Street			

Site Location Plan

Disgrifiad: Adeilad siop trawiadol gyda manylion yn null Art Deco, gan gynnwys ffenestr fargodol sy'n nodwedd ganolog, pedimentau ac addurniadau ar ffurf gwaith cerrig geometrig. Mae ffurf wreiddiol blaen y siop i'w gweld yn amlwg er gwaetha'r addasiadau modern.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad amlwg a thrawiadol yn yr ardal leol sydd â hanes a manylion pensaernïol diddorol.

Nodiadau:

Baglan

Ward: Baglan	Anheddiad: Baglan	Enw'r Adeilad: Porthdy Baglan	
Cyf: BAG001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E274699 N192632
Cyfeiriad: Glan Hafren			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad a fu'n borthdy gynt sydd bellach yn agos at ffordd ddeuol brysur. Wedi'i adeiladu â cherrig nadd gyda theils rosemary, teils crib addurniadol, dwy simnai amlwg a nodweddion gwreiddiol eraill.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwydiannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Ar un adeg safai'r adeilad hwn ger y fynedfa i ystâd Plas Baglan ac mae'n ddolen gyswllt i hanes a datblygiad yr ardal. Gweler hefyd BAG004

Nodiadau

Ward: Baglan	Anheddiad: Baglan	Enw'r Adeilad: 5 Old Road ac Eglwys Baglan Sant	
Cyf: BAG002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E274222 N193479
Cyfeiriad: Old Road, Baglan			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad ysgol unllawr o waith cerrig gyda thŷ cerrig deulawr yn gysylltiedig ag ef, a'r cyfan â thoeon llechi. Mae dilyniant o fargodau cul yn ymwthio allan o wal flaen adeilad yr ysgol. Mae'r adeilad wedi'i gadw'n dda yn ei gyflwr gwreiddiol drwyddo draw, gan gynnwys y ffenestri.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwydiannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad nodedig (defnyddir adeilad yr ysgol fel eglwys bellach) sydd wedi'i gadw'n ofalus, ac a fu'n rhan o wead cymdeithasol Baglan.

Nodiadau

Ward: Baglan	Anheddiad: Baglan	Enw'r Adeilad: Porthdy	
Cyf: BAG004	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E274951 N192820
Address: 32 Lodge Drive, Baglan			

Cynllun o Leoliad y Safle

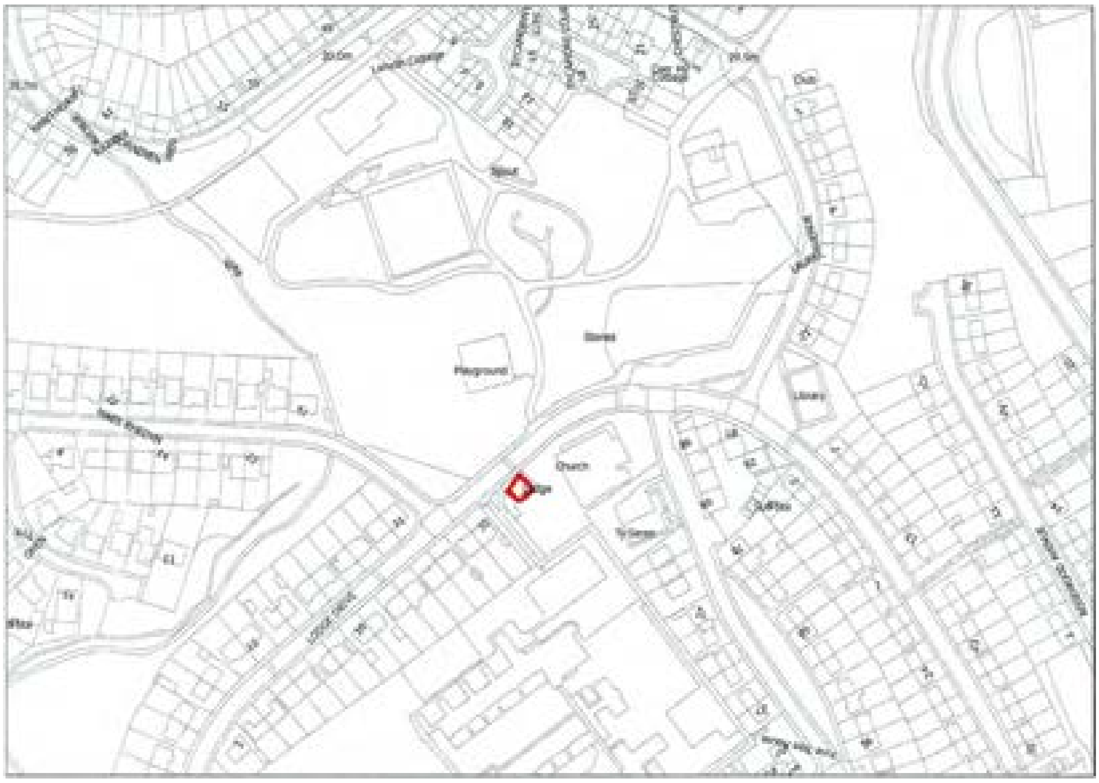

Disgrifiad:

Adeilad a fu gynt yn borthdy i Blas Baglan. Mae'n adeilad cerrig nadd o dan do llechi sydd â nifer o'i nodweddion gwreiddiol o hyd, gan gynnwys y ffenestri dormer, yr addurniadau fframiau pren a'r simnai.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwydiannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Un o adeiladau Ystâd Plas Baglan sy'n ddolen gyswllt i hanes yr ardal. Gweler hefyd BAG001.

Nodiadau

Bryn a Cwmafan

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Oakwood	Enw’r Adeilad: Hen Eglwys Sant Ioan	
Cyf: BCA001	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E279441 N193985
Cyfeiriad: Rhodfa Oakwood			

Cynllun o Leoliad y Safle

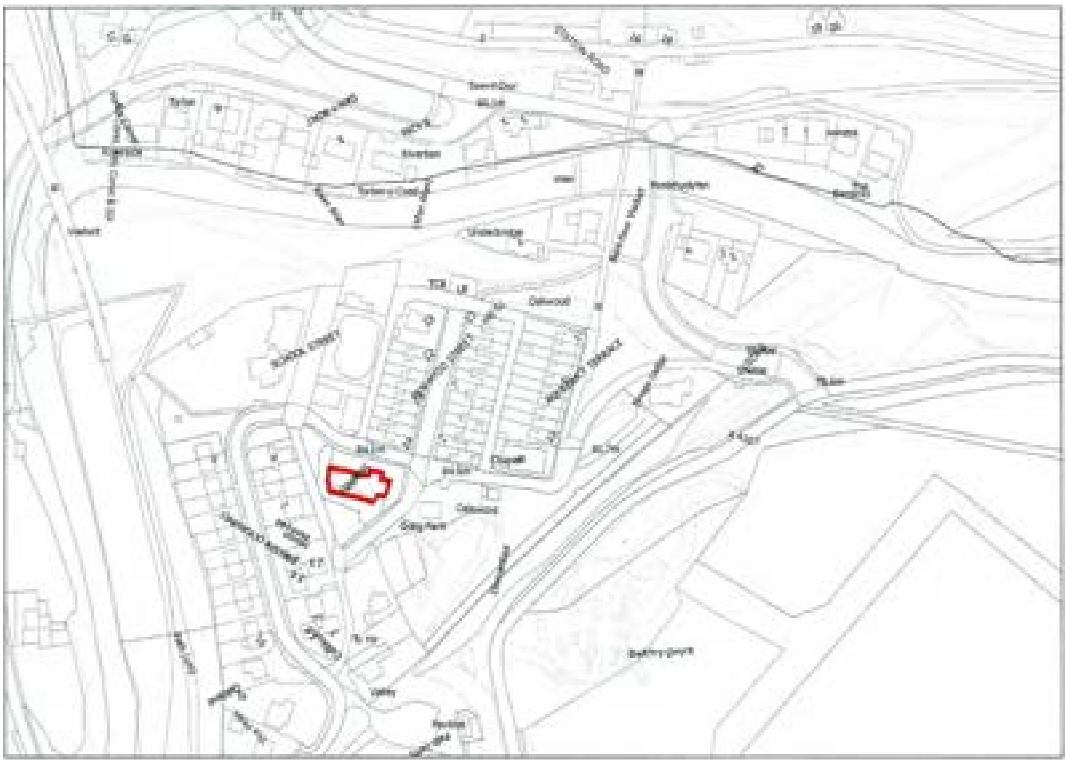

Disgrifiad: Adeilad eglwys traddodiadol o ddechrau'r 20fed ganrif, wedi'i leoli yn y fynwent wreiddiol sy'n nodwedd arwyddocaol ac yn llecyn agored yng nghanol y pentref. Mae'r adeilad wedi'i rendro a'i adnewyddu a'i droi yn breswylfa. Gosodwyd ffenestri newydd yn lle'r rhan fwyaf o'r hen ffenestri neu rannau ohonynt, ond cadwyd rhywfaint o'r rhwyllwaith cerrig gwreiddiol ynghyd â'r nodweddion gwaith cerrig a'r cerrig sy'n amgylchynu'r drws. Mae gan yr adeilad glochdy bach ar y pen gorllewinol a phortsh mynediad sylweddol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad pwysig ac amlwg yng nghanol y pentref sydd wedi'i addasu gan gadw rhywfaint o'i gymeriad a'i ffurf gwreiddiol. Mae ganddo werth grŵp gydag adeiladau ysgol y pentref (BCA002) a Chapel Bethel, sy'n adeilad rhestredig.

Nodiadau: Coflein: Wedi'i nodi ond nid oes rhagor o wybodaeth

<table>
<tr><td>Ward:

Bryn a Chwmafan</td><td>Anheddiad:

Oakwood</td><td colspan="3">Enw’r Adeilad: Ysgol Gynradd Pont-rhyd-y-fen gynt</td></tr>
<tr><td>Cyf: BCA002</td><td colspan="2">Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E277396 N194038</td></tr>
<tr><td colspan="5">Cyfeiriad: Stryd yr Ysgol</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

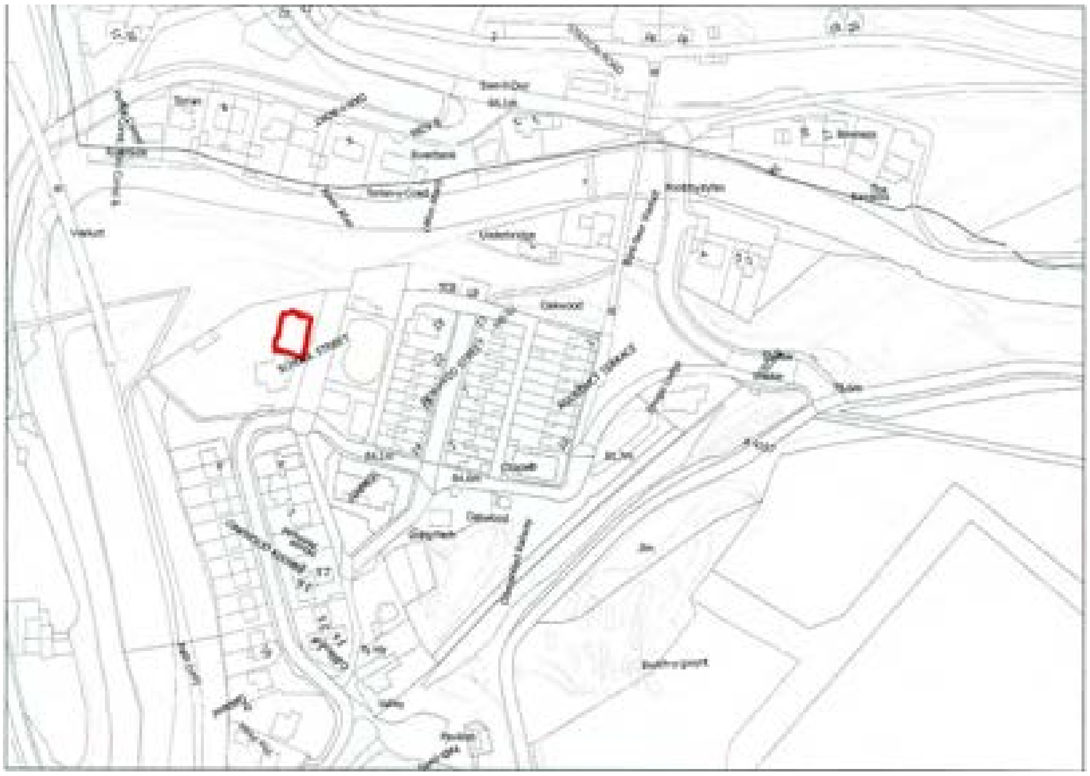

Disgrifiad: Adeilad ysgol unllawr, traddodiadol gyda thalcenni ffenestrog amlwg yn wynebu'r ffordd. Wedi'i adeiladu o gerrig nadd a llechi gyda chonglfeini a gwaith carreg nodwedd o amgylch y ffenestri a'r drysau.

.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeiladau ysgol gynradd traddodiadol yng nghanol y gymuned. Rhoddwyd caniatâd bellach i'w haddasu'n breswylfa. Mae gan yr adeilad werth o ran cymeriad y grŵp neu'r anheddiad gydag Eglwys Sant Ioan (BCA001) a Chapel Bethel, sy'n adeilad rhestredig.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Bryn a Chwmafan</td><td>Anheddiad:

Cwmafan</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Tafarn y Rolling Mill</td></tr>
<tr><td>Cyf: BCA004</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E278774 N192648</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Salem</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tafarn o ddechrau'r ugeinfed ganrif sy'n wynebu'r ffordd fawr rhwng Cwmafan a Phont-rhyd-y-fen. Mae'r llawr gwaelod o waith brics gyda rendr wedi'i baentio ar y llawr cyntaf, a dau ddrws mynediad â bwâu addurniedig.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad amlwg ar y ffordd i mewn i Gwmafan ac iddo rôl gymunedol bwysig. Mae enw'r dafarn yn adlewyrchu hanes yr anheddiad.

Nodiadau:

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Cwmafan	Enw'r Adeilad: Neuadd yr Eglwys	
Cyf: BCA008	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277958 N192082
Cyfeiriad: Teras yr Ysgol			

Cynllun o Leoliad y Safle

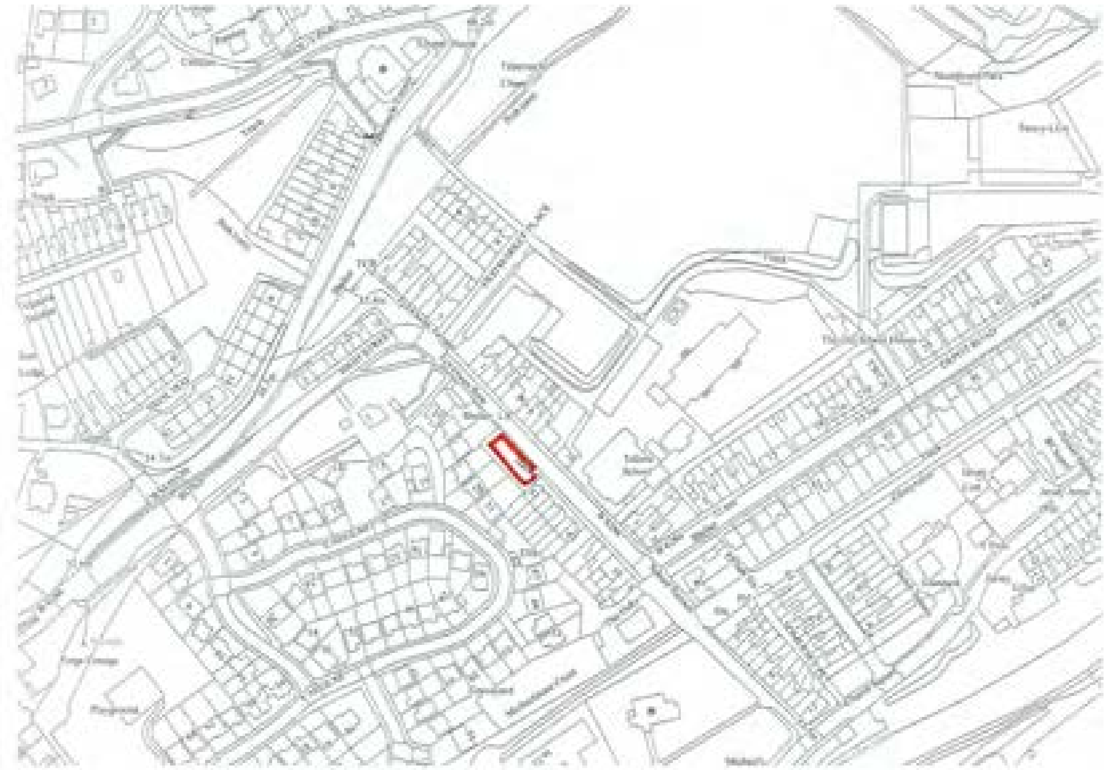

Disgrifiad: Adeilad eglwysig syml ond hardd sydd ar wahân i adeilad rhestredig eglwys Sant Paul, ac yn wynebu'r brif ffordd. Mae'n adeilad carreg naturiol gyda manylion brics llwydfelyn a tho llechi.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad nodedig yng nghanol y pentref, bron gyferbyn â'r ysgol. Mae ganddo werth o ran cymeriad y grŵp a'r anheddiad gyda'r Ysgol Fabanod (BCA003) gyferbyn.

Nodiadau:

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Bryn	Enw’r Adeilad: Bryn Gyrnos	
Cyf: BCA009	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E281015 N192078
Cyfeiriad: Teras y Capel			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Ffermdy traddodiadol o waith cerrig, wedi'i foderneiddio. Credir ei fod yn dyddio o tua 1700. Rendr wedi'i baentio'n wyn a tho teils modern.

Google

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Ffermdy traddodiadol sydd wedi cadw'i ffurf wreiddiol er bod ei olwg wedi newid.

Nodiadau: Coflein: Tŷ hir tair uned, gyda beudy yn y pen uchaf: yn dyddio o tua 1700 ond wedi'i addasu ers hynny.

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Bryn	Enw'r Adeilad: Tafarn y Royal Oak	
Cyf: BCA010	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E281885 N192003
Cyfeiriad: Heol Maesteg			

Cynllun o Leoliad y Safle

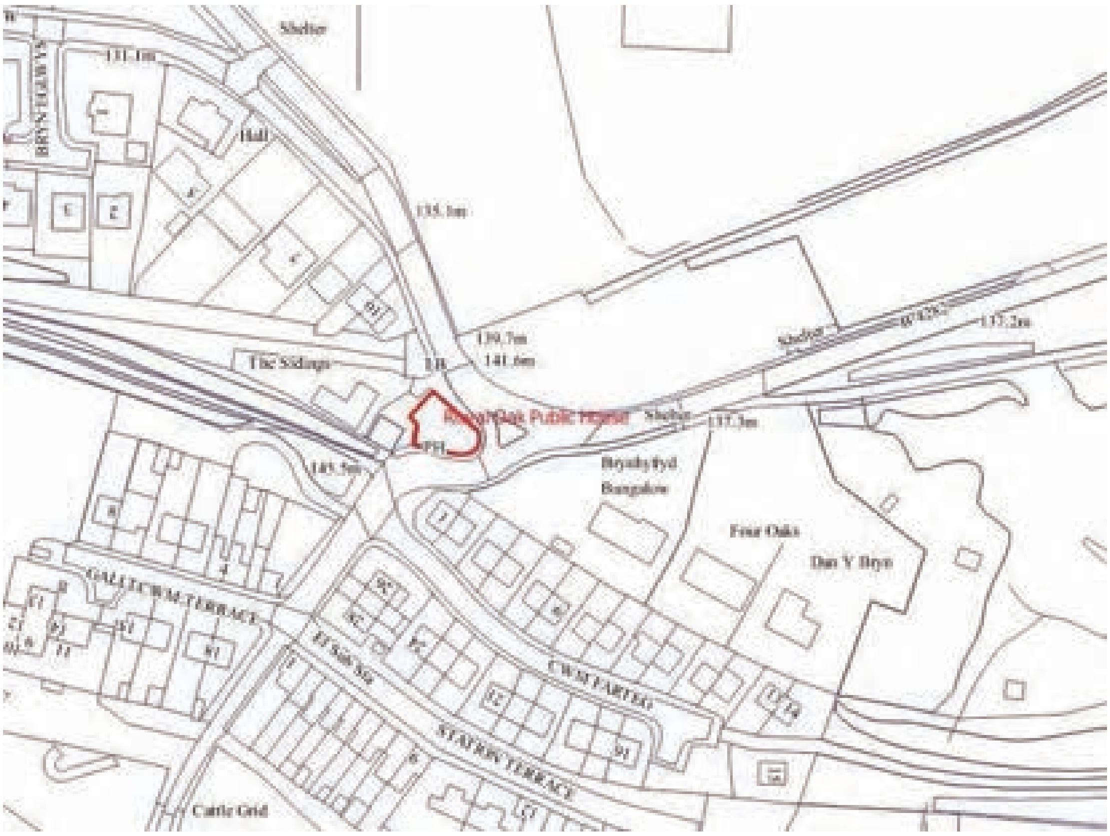

Disgrifiad: Tafarn brics coch sylweddol ei maint sy'n dyddio o Oes Victoria ar safle cornel siâp triongl gyda thu blaen crwm yn wynebu'r gyffordd. Mae gwahanol driniaethau i'r ffasadau, gan gynnwys ffenestri dormer ar y llawr uchaf a ffenestr fae fargodol ar y llawr cyntaf. Mae nodweddion y gwaith cerrig yn cynnwys linteri uwchben y drysau a'r ffenestri. Dyddiedig 1898.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad mawreddog ar safle amlwg ar y ffordd i mewn i'r Bryn. Mae'n adeilad anarferol a gwreiddiol ei olwg yn bennaf ar y ffordd i mewn i'r pentref.

Nodiadau:

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Cwmafan	Enw'r Adeilad: Eglwys Gatholig Sant Philip Evans	
Cyf: BCA011	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E278793 N192736
Cyfeiriad: Heol Salem			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel bach ynghanol rhes o dai preswyl, gyda gwedd flaen addurniadol iawn (Gweler disgrifiad Coflein isod),

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel (Capel Methodistaidd Salem gynt) trawiadol sydd wedi cadw ei nodweddion gwreiddiol ac sydd ynghanol rhes o dai ar ffordd a enwyd ar ei ôl.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Salem yn 1901 yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen. Lluniwyd y ffasâd blaen â haenau o feini garw gyda gorffeniad cerrig nadd o amgylch agoriadau'r drws a'r ffenestri. Mae gan y drws, sydd yn y canol, architraf carreg trwm gyda chorbelau wedi'u cerfio yn cynnal pediment trionglog. Bob ochr i'r drws, mae dwy ffenestr dal, pen crwn gyda meini clo wedi'u cerfio yn yr un dull â'r corbelau gyda phedimentau trionglog bychain ar eu pennau. Yng nghanol y talcen, mae dwy ffenestr pen fflat wedi'u gwahanu gan golofn gerfiedig integrol wedi'i haddurno â dail, gyda phediment trionglog arall ar ei phen.

<table>
<tr><td>Ward:

Bryn a Chwmafan</td><td>Anheddiad:
Cwmafan</td><td colspan="3">Enw’r Adeilad: Y Rock - Capel yr Annibynwyr</td></tr>
<tr><td>Cyf: BCA012</td><td colspan="2">Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E279263
N193233</td></tr>
<tr><td colspan="5">Cyfeiriad: Pwll y Glaw</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

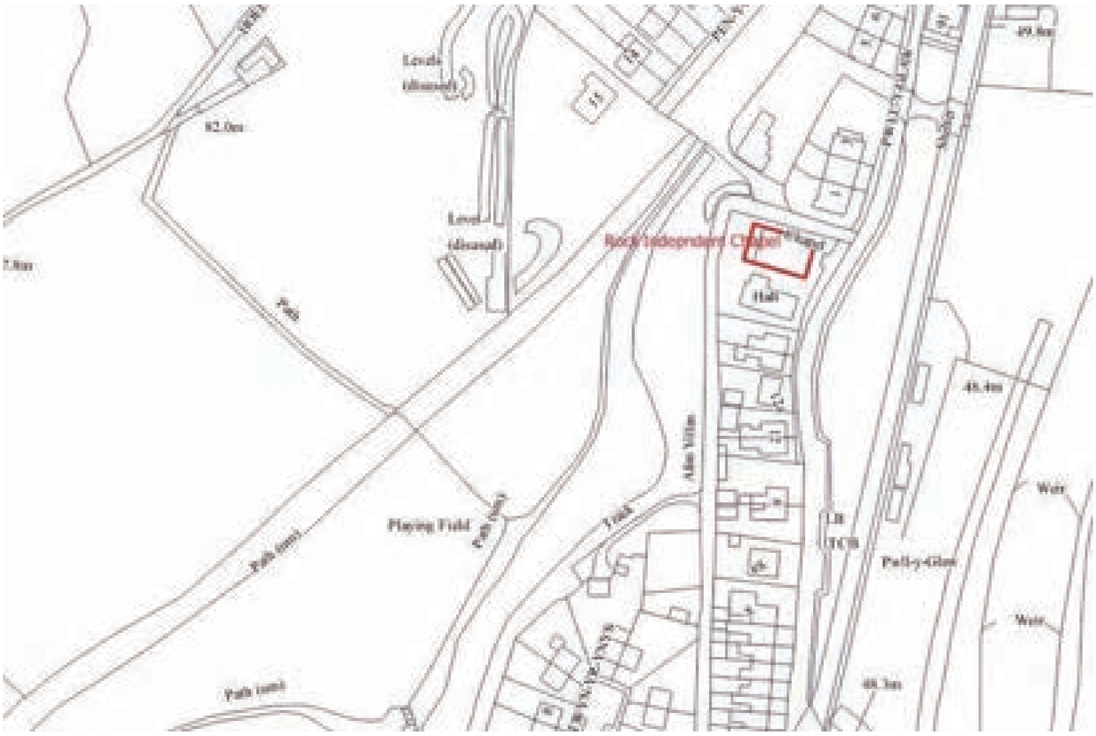

Disgrifiad: Capel mawr carreg gyda waliau, rheiliau a grisiau sy'n cydweddu. Dyddiedig 1870. (Gweler disgrifiad Coflein isod.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel trawiadol, mawreddog yng nghanol rhes o dai, wedi'i osod yn ôl bellach o'r brif ffordd, sydd wedi cadw nodweddion gwreiddiol.

Nodiadau: Coflein: Mae dwy lechen ar y Rock, Capel yr Annibynwyr: un ohonynt yw'r maen dyddiad sy'n dwyn y geiriau 'Sylfaenwyd 1840 Ail Adeiladwyd 1870' a'r llall, sydd uwchben y brif fynedfa, sy'n dwyn yr arysgrif 'Rock Capel yr Annibynwyr 1836-1931'. Adeiladwyd yr adeilad presennol yn y dull "Celfyddyd a Chrefft", â cherrig garw gyda gorffeniad cerrig nadd o amgylch y drysau a'r ffenestri. Mae ganddo borth mawr, pen fflat â ffenestri pen fflat o boptu iddo, a'r rheiny wedi'u gwahanu gan bilastrau plaen, integrol sy'n cynnal linter mawr. Uwchben y porth mae'r maen dyddiad plaen gyda'r arysgrif hwyrach, wedi'i addurno â sgroliau deiliog llifol. Uwchben hwnnw, mae ffenestr fawr, pen crwn gyda physt ffenestri sgwâr, plaen a maen dyddiad plaen.

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Bryn	Enw'r Adeilad: Eglwys Tudful Sant	
Cyf: BCA013	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E281741 N192083
Cyfeiriad: Bryn Eglwys			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys fach, wedi'i rendro a'i haroleuo â cherrig lliw hufen a brics coch, a tho llechi

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad eglwys bach o'r ugeinfed ganrif yn y dull eglwysig traddodiadol. Bu unwaith yn neuadd eglwys i'r eglwys gerllaw (sydd wedi'i dymchwel bellach).

Nodiadau:

Ward: Bryn a Chwmafan	Anheddiad: Cwmafan	Enw'r Adeilad: Tafarn y British Lion	
Cyf: BCA014	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E279298 N193329
Cyfeiriad: Pwll y Glaw			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tafarn fawreddog sydd wedi cadw llawer o'i nodweddion gwreiddiol, gan gynnwys y ffenestri blaen, y bae canolog sy'n estyn allan, gyda'i do bargodol a bracedi addurniadol a'r arwydd gwreiddiol.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Tafarn fawr ar ochr yr hen brif ffordd, sydd wedi cadw ei ffenestri a'i golwg gwreiddiol.

Nodiadau:

Margam

Ward: Margam	Anheddiad: Pen y Bryn	Anheddiad: Pen y Bryn	
Cyf: MAR002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E283604 N184620
Cyfeiriad: Heol y Glo, Pen y Bryn			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel bach, wedi'i rendro a'i baentio, gyda manylion gwaith cerrig a tho llechi. Mae'r fynedfa yng nghanol y talcen ac mae'r enw a'r dyddiad i'w gweld yn amlwg uwchben y ffenestri ar wedd flaen yr adeilad, sydd bellach yn breswylfa.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y Grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy 'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Capel gwledig amlwg ar y ffordd i mewn i Ben y Bryn, sydd wedi'i addasu'n breswylfa mewn modd cydweddus. Dyddiedig 1902.

Nodiadau: Wedi'i gynnwys yng nghronfa Coflein ond nid oes rhagor o wybodaeth

Port Talbot

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Mission Room	
Cyf: POR003	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277193 N189124
Cyfeiriad: Heol Talbot, Port Talbot			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Mae'r adeilad hwn ger adeilad rhestredig Eglwys Sant Theodore wedi'i adeiladu mewn arddull eglwysig gydategol o waith cerrig gyda bandiau o frics a manylion cerrig lliw hufen.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad amlwg yn y casgliad o adeiladau sy'n cynnwys adeilad rhestredig Eglwys Sant Theodore a'r Ficerdy gynt (POR004). Gwerth o ran y grŵp.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Adeilad Forest Veterinary Group	
Cyf: POR004	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277202 N189184
Cyfeiriad: Heol Talbot, Port Talbot			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad mawr sengl, sy’n dyddio o ddechrau’r ugeinfed ganrif, wedi’i leoli ar safle helaeth sy’n ffinio â Pharc Coffa Talbot. Ficerdy Eglwys Sant Theodore yn wreiddiol. Dyluniad a threfn gywrain gyda thalcenni, ffenestri dormer a ffenestri bae. Adeilad o waith cerrig gyda manylion gwaith cerrig.									
Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	
Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad sylweddol a diddorol a arferai fod yn Ficerdy Eglwys Sant Theodore. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda’r eglwys restredig a’r Mission Room (POR003) a’r parc.									
Nodiadau:									

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad:	
Port Talbot	Port Talbot	Banc Lloyds gynt	
Cyf: POR006	Cam Dilysu I	Cam Dilysu I	Cyfeirnod Grid: E276770 N189743
Cyfeiriad: 2 - 4 Heol yr Orsaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad cain sy'n dyddio o ddechrau'r ugeinfed ganrif a arferai fod yn adeilad banc, wedi'i leoli ar lain gornel ar y ffordd i mewn i ganol y dref. Mae'n adeilad o waith cerrig tra addurnedig gyda tho llechi a thalcenni, simneiau nodwedd, ffenestri dormer a phrif fynedfa fawreddog.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Enghraifft gain o bensaernïaeth banciau ac adeilad mawreddog. Mae'n glwb/siop cludfwyd bellach ond nid yw golwg allanol yr adeilad wedi newid. Mae ganddo werth o ran y grŵp gyda Grove House (POR007) gerllaw a Chlwb Eden/St Oswald's Chambers (POR008).

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Port Talbot</td><td>Anheddiad:

Port Talbot</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad:

Grove House</td></tr>
<tr><td>Cyf: POR007</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E276788 N189752</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Grove Place</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad swyddfa o waith cerrig gyda manylion cerrig lliw hufen a tho llechi, ger adeilad Banc Lloyds gynt.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae wedi'i gysylltu yn weledol ac o ran ei ddyluniad â'r banc cyfagos (sy'n adeilad cynharach). Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeilad POR006 ac adeilad POR008.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Port Talbot</td><td>Anheddiad: Port Talbot</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad:

St Oswald’s Chambers</td></tr>
<tr><td>Cyf: POR008</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E276762 N189752</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 6 Heol yr Orsaf</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad a fu gynt yn dafarn drws nesaf i hen Fanc Lloyds. Gorffeniad gwaith cerrig gydag amgylchyniadau ffenestri a chonglfeini nodwedd.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae gwaith cerrig ar flaen yr adeilad hwn, a arferai fod yn dafarn, sy'n adlewyrchu adeilad y banc cyfagos, a ffenestri dormer sy'n creu cysylltiad pensaernïol ag adeiladau eraill yn Heol yr Orsaf. Mae ganddo werth o ran y grŵp gydag adeilad POR006 ac adeilad POR007.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Banc Barclays	
Cyf: POR011	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276681 N189905
Cyfeiriad: 48 Heol yr Orsaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Banc tri llawr mawreddog ar gornel y stryd, adeilad cerrig gyda manylion gwaith cerrig cywrain, gan gynnwys y brif fynedfa, pyst ffenestri o waith cerrig, ffenestri dormer a phedimentau.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

JCyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad banc yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth, ar safle amlwg yng nghanol y dref, sy'n rhan nodedig o'r stryd siopa.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Y Constitutional Club	
Cyf: POR012	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276630 N190026
Cyfeiriad: 62 Heol yr Orsaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

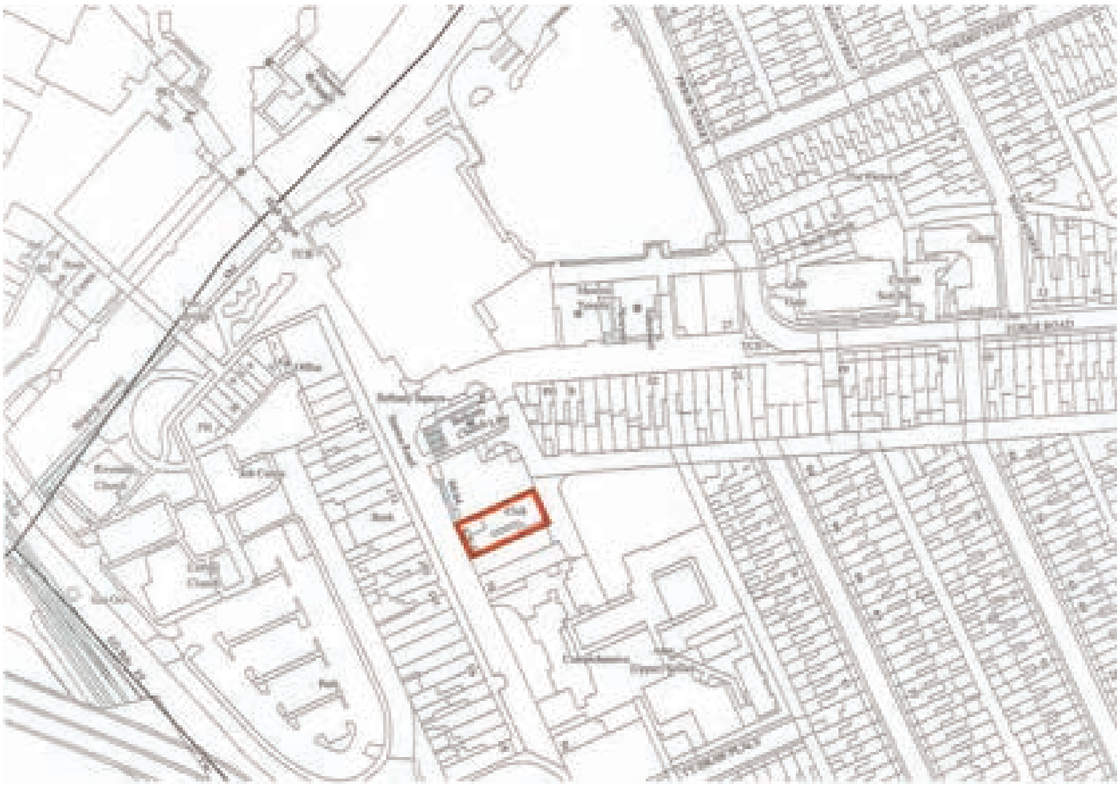

Disgrifiad: Adeilad tri llawr mawreddog, o waith brics coch ar ei ochr flaen, gyda ffenestri bae bargodol ar y llawr cyntaf, talcen canolog a manylion gwaith cerrig. Ar y llawr gwaelod, mae'r fynedfa ysblennydd, ganolog a'r nodweddion blaen siop gyda blaenau siopau modern wedi'u mewnosod ynddynt i'w gweld hyd heddiw

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Er bod blaenau siopau modern wedi'u mewnosod ar y llawr gwaelod, mae strwythur gwreiddiol llawr gwaelod yr adeilad, y brif fynedfa a'r lloriau uwch i'w gweld hyd heddiw.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Port Talbot</td><td>Anheddiad:

Port Talbot</td><td colspan="3">Enw’r Adeilad:

Prif adeilad Ysgol Glan Afan gynt.</td></tr>
<tr><td>Cyf: POR013</td><td colspan="2">Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E276653 N189967</td></tr>
<tr><td colspan="5">Cyfeiriad: Heol yr Orsaf</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad ysgol gwreiddiol o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg sydd â dyluniad cynnil. Mae blaen yr adeilad yn gymesur gyda dau dalcen bob ochr i'r bloc canolog. Mae'n adeilad brics coch gyda manylion gwaith cerrig o amgylch y ffenestri nodwedd. Wedi'i osod yn ôl o'r stryd siopa.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae'n adeilad mewn cyflwr da a chanddo ddyluniad ysgol traddodiadol mewn lleoliad anarferol yng nghanol y dref, sy'n darparu cymeriad gwrthgyferbyniol a mwy agored.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Commercial Buildings	
Cyf: POR014	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276904 N189508
Cyfeiriad: Ar gornel Heol Talbot a Stryd Beverley			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad masnachol, tri llawr, amlwg a thrawiadol sydd â'r rhan fwyaf o'i nodweddion pensaernïol o hyd ar y lloriau uchaf, gan gynnwys gwaith brics a gwaith cerrig gwrthgyferbyniol ar brif weddau'r adeilad, mowldin addurniadol, ynghyd â rhai o'r nodweddion gwreiddiol ar y llawr gwaelod, gan gynnwys y fynedfa amlwg a'r blaenau siopau traddodiadol sy'n edrych dros Stryd Beverley.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad amlwg a nodedig sy'n adlewyrchu hanes masnachol a thwf Port Talbot.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Gwesty'r Grand	
Cyf: POR015	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276793 N189656
Cyfeiriad: Heol Talbot			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Gwesty mawr hynod ac anarferol ar safle amlwg ger un o'r prif byrth sy'n arwain at ganol y dref, gyferbyn â'r orsaf reilffordd. Mae cymysgedd eclectig o arddulliau ar wedd flaen yr adeilad, sy'n ymgorffori portshys mynediad crand, creneliadau, tyrau, talcenni, a gwydr lliw.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae'r adeilad hwn, a godwyd yn wreiddiol gan Emily Talbot ar ddechrau'r ugeinfed ganrif, yn dirnod yng nghanol Port Talbot ac wedi chwarae rhan ganolog ym mywyd y dref.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Romilly Buildings	
Cyf: POR016	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276965 N189439
Cyfeiriad: 42 Heol Talbot			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad masnachol, tri llawr, amlwg sy’n dyddio o 1924. Mae’r gwaith brics a’r nodweddion gwaith cerrig yn adleisio dyluniad Commercial Buildings (POR014), sy’n adeilad cynharach a mwy plaen ei gynllun.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad masnachol amlwg sy’n enghraifft o adeilad o ddechrau’r ugeinfed ganrif pan oedd y dref yn llewyrchus.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Port Talbot</td><td>Anheddiad:

Port Talbot</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad:

Siop Pages DIY</td></tr>
<tr><td>Cyf: POR018</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E277106 189569</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 56 Heol Talbot</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad masnachol sy’n dyddio o’r 1930au, yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth. Mae’n cynnwys elfennau Art Deco gan gynnwys toeon gwastad a theils gwrthgyferbyniol ar ochr flaen yr adeilad a blaen siop sy’n cynnwys gwydr lliw.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad trawiadol a diddorol sydd â chysylltiadau â Sinema’r Plaza, sy’n adeilad rhestredig Gradd II, gan fod yr adeiladau’n rhannu’r un teils faiens a ychwanegwyd yn y 1940au. Mae bron pob un o’r ffenestri gwydr lliw gwreiddiol ar lawr gwaelod yr adeilad i’w gweld hyd heddiw.

Nodiadau:

<table>
<tr><td>Ward:

Port Talbot</td><td>Anheddiad:

Port Talbot</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad:

Lucania Buildings</td></tr>
<tr><td>Cyf: POR020</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II</td><td>Cyfeirnod Grid: E277013 N189371</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: 1 – 6 Lucania Buildings, Heol Talbot/Heol Talcennau</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad o waith brics coch ar gornel Heol Talcennau a Heol Talbot, sydd â nodweddion addurniadol gan gynnwys llin-gyrsiau a brics croes llwydfelyn. Mae rhai o nodweddion gwreiddiol y siopau ar y llawr gwaelod i'w gweld hyd heddiw.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad amlwg a thrawiadol sydd â llawer o'i nodweddion gwreiddiol.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Eagle House	
Cyf: POR021	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276816 N189615
Cyfeiriad: Heol Talbot			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Tafarn/gwesty blaenorol sy'n dyddio o'r bedwaredd ganrif ar bymtheg. Adeilad o waith cerrig gyda nodweddion cerrig gwyn sy'n cynnwys conglfeini ac amgylchyniadau'r ffenestri. Ychwanegiadau modern cydweddus.

Google

Diddordeb pensaernïo	X	Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Hen dafarn min ffordd hirsefydlog ac un o'r adeiladau cyntaf yn yr ardal leol, sydd â lle pwysig yn natblygiad cynnar Port Talbot.

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Capel Cynulleidfaol Grange St.	
Cyf: POR022	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277142 N189542
Cyfeiriad: Grange Street			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeilad eglwys traddodiadol o waith cerrig gyda nodweddion cerrig golau, gan gynnwys conglfeini a ffenestri yn y dull Gothig. Mae to anarferol yng nghefn yr adeilad

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Mae'n adeilad pwysig, o ddiddordeb pensaernïol, sy'n dirnod lleol ac yn chwarae rôl bwysig yn y gymuned.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Annibynnol Grange Street ar ddechrau'r ugeinfed ganrif, yn y dull Gothig gyda mynedfa yn y talcen. Fe'i codwyd o gerrig rwbel a gwaith cerrig nadd. Mae pâr o ddrysau canolog gyda ffenestri bwa pigfain uwch eu pennau sy'n cynnwys rhwyllwaith cerrig. Mae pilastrau integrol bob ochr iddynt, o dan bediment trionglog. Mae ffenestr berbendicwlar fawr ar y llawr cyntaf ac mae tŵr sgwâr integrol bob ochr i'r bae canolog.

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Eglwys Santes Agnes	
Cyf: POR023	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276763 N190119
Cyfeiriad: Forge Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys hynod o waith cerrig garw, yn gynnil ei dyluniad gyda cherrig llyfn cyferbyniol yn ffurfio llin-gyrsiau ac amgylchyniadau'r ffenestri. Yn dyddio o ddechrau'r ugeinfed ganrif

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Eglwys amlwg mewn man canolog ger canol tref Port Talbot.

Nodiadau: Coflein: Lleolir Eglwys Santes Agnes ar ochr ogleddol Forge Road ger ei chyffordd â Prior Road. Mae'n eglwys fawr, blaen a adeiladwyd yn y dull lansed yn unol â dyluniad F.R. Kempson, Caerdydd. Mae bandiau o waith cerrig nadd pinc a llwydfelyn. Mae'r gwydr lliw yn cynnwys gwaith gan Celtic Studios (1950 ac 1967).

Ward:	Anheddiad:	Enw’r Adeilad:
Port Talbot	Port Talbot	

Cyf: POR024	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277439 N189746

Cyfeiriad: 101 a 109 Heol Pen y Cae

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Adeiladau yn y dull 'Celf a Chrefft' gwledig o ddechrau'r ugeinfed ganrif, sy'n anheddau bellach. Gorffeniadau cerrig, teils crog, fframweithiau coed a brics.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad		Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeiladau anarferol a hynod, ysbyty bwthyn gynt.

Nodiadau :

Ward:	Anheddiad:	Enw'r Adeilad:	
Port Talbot	Port Talbot	Eglwys y Bedyddwyr Riverside	
Cyf: POR025	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276472 N190042
Cyfeiriad: Y tu cefn i Heol yr Orsaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

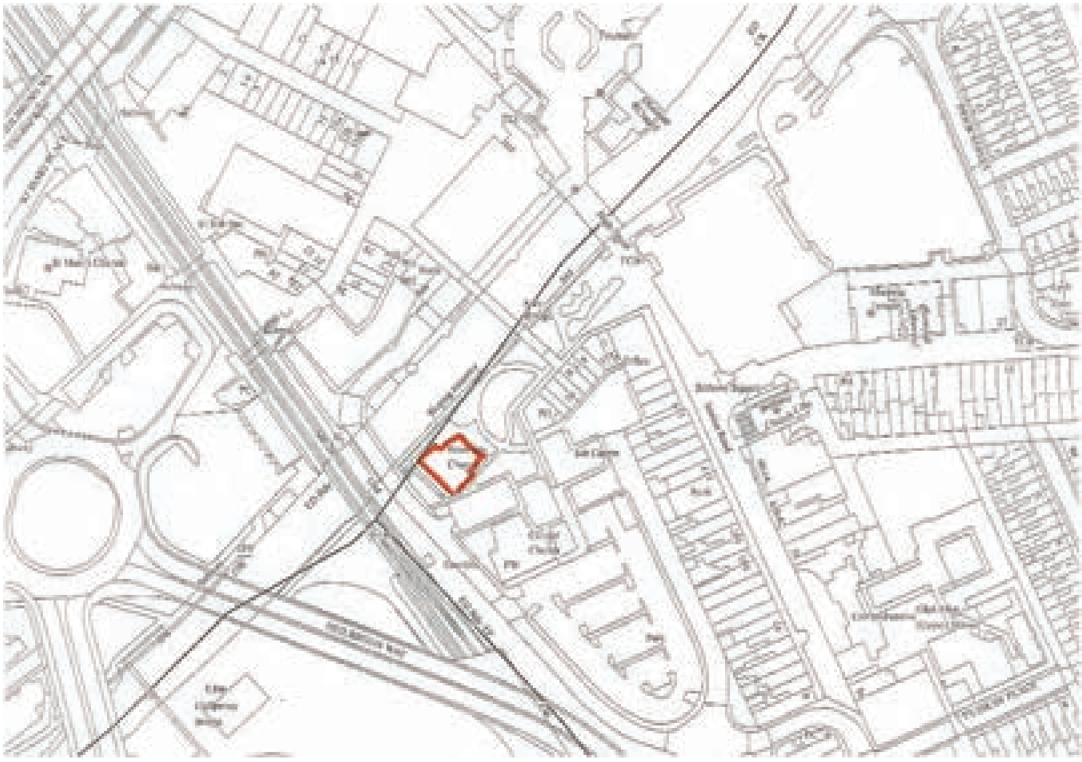

Disgrifiad: Eglwys fodern o waith brics llwydfelyn gydag ymylon bondo gwyn ac amlwg a tho llechi gyda meindwr canolog. Yn ffurfio pâr gydag Eglwys Carmel (POR026) sydd gerllaw.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Un o bâr o eglwysi modern a hynod sy'n helpu i greu cymeriad ac i ddiffinio'r rhan o ganol tref Port Talbot a ailddatblygwyd ar ôl y rhyfel. Mae ganddi werth o ran y grŵp gydag Eglwys Carmel (POR026).

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Eglwys y Bedyddwyr Riverside tua diwedd yr ugeinfed ganrif. Mae ganddi gynllun crwn a chwareli gwydr mawr.

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Eglwys Carmel	
Cyf: POR026	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E276504 N190005
Cyfeiriad: Y tu cefn i Heol yr Orsaf			

Cynllun o Leoliad y Safle

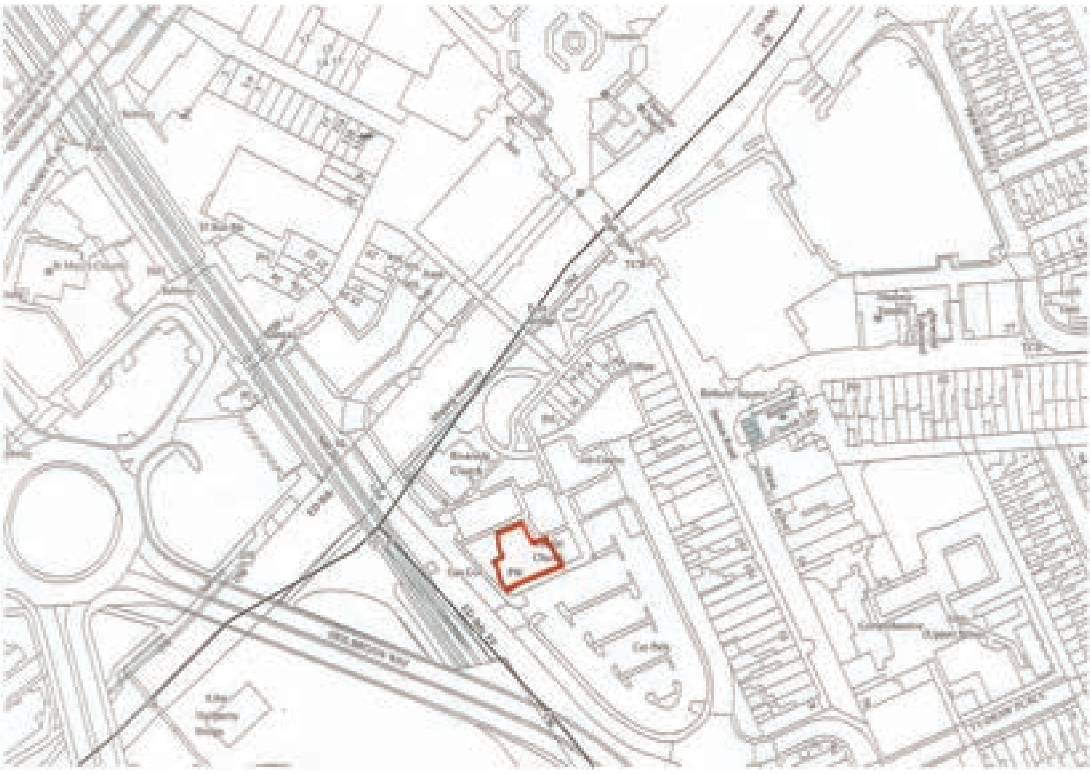

Disgrifiad: Eglwys fodern o waith brics llwydfelyn gydag ymylon bondo gwyn ac amlwg a tho llechi gyda thŵr canolog. Yn ffurfio pâr gydag Eglwys y Bedyddwyr Riverside (POR025).

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy’n hen neu’n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Un o bâr o eglwysi modern a hynod sy’n helpu i greu cymeriad ac i ddiffinio’r rhan o ganol tref Port Talbot a ailddatblygwyd ar ôl y rhyfel. Mae ganddi werth o ran y grŵp gydag Eglwys y Bedyddwyr Riverside (POR025).

Nodiadau:

Ward: Port Talbot	Anheddiad: Port Talbot	Enw'r Adeilad: Capel Saron	
Cyf: POR027	Cam Dilysu I	Cam II	Cyfeirnod Grid: E277260 N190358
Cyfeiriad: : Llety Harri			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Capel traddodiadol a mawreddog o waith cerrig gyda tho llechi a ffenestri pen crwn a'r gwydr gwreiddiol. Mae cerrig llwyd o amgylch y ffenestri a'r drws ac yn ffurfio'r llin-gyrsiau a'r conglfeini.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Capel traddodiadol sydd â rhai o'i nodweddion gwreiddiol o hyd, wedi'i leoli mewn man amlwg ar y ffordd fawr uwchlaw'r dref. Bu ganddo rôl bwysig yn y gymuned leol yn y gorffennol.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Safon, Capel y Methodistiaid, yn 1867 yn y dull Is-glasurol gyda mynedfa yn y talcen.

Gorllewin Sandfields

Ward: Gorllewin Sandfields	Anheddiad: Sandfields	Enw'r Adeilad: Eglwys Fethodistaidd Sandfields	
Cyf: SAW001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E273914 N191330
Cyfeiriad: Rhodfa'r Gorllewin			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Eglwys fodern drawiadol

sy'n cynnwys siapiau geometrig â phanelau wedi'u rendro a tho ar oleddf serth â chroesau arddulliedig ar ei ben.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Eglwys dirnod nodedig a chanddi rôl ganolog yn y gymuned leol.

Nodiadau: Coflein: Agorwyd Eglwys Fethodistaidd Sandfields ar 14eg Hydref 1966. Codwyd yr eglwys o ganlyniad i ddatblygu stad fawr o dai newydd yn Sandfields gyda nifer fawr o deuluoedd newydd yn dod i fyw yn yr ardal. O ganlyniad, teimlai Cylchdaith Methodistiaid Port Talbot ei bod hi'n bryd sefydlu eglwys yn y gymuned newydd. Cynhaliwyd gwasanaethau i ddechrau am 10.30 ar fore Sul yn Ysgol Gynradd Traethmelyn. Codwyd eglwys Rhodfa'r Gorllewin oherwydd bod y lle yn gyfyng yno.

Adeiladwyd yr eglwys yn null diwedd yr ugeinfed ganrif, gydag adran fawr siâp triongl yn gogwyddo i'r dde, adran ganolog, siâp lletem, y mae'i tho yn gogwyddo i'r chwith ac adeilad to gwastad i'r chwith. Mae ffenestri llorweddol a fertigol anghymesur yn ffasâd y bae canolog, ac mae gwaith metel haniaethol, addurniadol ar ben y bae trionglog ar yr ochr dde.

Ward: Gorllewin Sandfields	Anheddiad: Sandfields	Enw’r Adeilad: Eglwys Gatholig Rufeinig St Therese	
Cyf: SAW003	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E274312 N190377
Cyfeiriad: Heol Southdown			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys Gatholig Rufeinig fodern ar ffurf hanner cylch

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad eglwys modern, anarferol a thrawiadol, â chynllun hanner cylch, sydd â rôl bwysig yn y gymuned leol.

Nodiadau: Coflein: Agorwyd eglwys Gatholig St Therese of Lisieux, Port Talbot yn 1971, yn dilyn adeiladu stad Sandfields, i ddarparu cartrefi i deuluoedd y gweithwyr yng ngwaith dur 'Abbey' a oedd newydd agor.

Mae'r eglwys yn nodweddiadol o'i chyfnod ac yn seiliedig ar y litwrgi diwygiedig newydd. Fe'i dyluniwyd gan F. R. Bates, Son & Price yn 1969 gan ddilyn cynllun hanner cylch. Mae ganddi seintwar ar ffurf llabed o farmor gwyrdd a daeargelloedd plyg o goncrid cydnerth yn ymledu o'r seintwar i gyfleu undod y gynulleidfa.

Taibach

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw'r Adeilad: Eglwys Ddiwygiedig Efengylaidd	
Cyf: TAI001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277697 N188441
Cyfeiriad: Heol Margam			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad eglwys traddodiadol o waith cerrig gyda mynedfa a phrif ffenestr hynod. (Gweler disgrifiad Coflein, isod)

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad amlwg a nodedig sy'n wynebu'r ffordd fawr.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Heol Margam yn 1926 yn y dull Gothig, gyda mynedfa yn y talcen. Mae'r ffenestr berbendicwlar fawr â'i rhwyllwaith cerrig yn nodwedd amlwg ar ffasâd blaen yr adeilad. O dan y ffenest, mae drws pen crwn a ffenestr linter wedi'u haddurno â rhwyllwaith cerrig. Mae bwtresi cul ar wedd flaen a gweddau ochr yr adeilad a oedd yn dal i gael ei ddefnyddio fel capel yn 1984.

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw’r Adeilad: Eglwys Gatholig Rufeinig Our Lady of Margam	
Cyf: TAI002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277900 N188300
Cyfeiriad: Heol Margam			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad eglwysig modern o waith brics brown tywyll, gwydr a tho llechi gydag estyll tywydd gwyn gwrthgyferbyniol. Mae ffenestri modern hynod ar ochrau a chefn yr adeilad.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad eglwys modern sy'n dirnod ar y strydlun.

Nodiadau: Coflein: Mae eglwys Gatholig Our Lady of Margam, Port Talbot yn adeilad brics sy'n dyddio o'r 1980au neu oddeutu hynny. Mae cysegr i'r chwith o'r fynedfa.

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw'r Adeilad: Ffrwdwyllt House	
Cyf: TAI003	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277662 N188759
Cyfeiriad: 2 Commercial Road, Taibach			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad mawreddog wedi'i adeiladu o gerrig gydag addurniadau cerrig lliw. Mae ganddo lawer o'i nodweddion gwreiddiol o hyd, gan gynnwys y portsh mynediad mawreddog sydd â phileri a balconi cerrig, a'r to llechi.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Swyddfeydd sy'n dyddio o ddechrau'r 20fed ganrif (mae arysgrifiad Margam Urban Council Offices ar wedd flaen a gwedd ochr yr adeilad). Mae'n rhan o grŵp o adeiladau lleol pwysig. Mae ganddo werth grŵp gydag adeilad rhestredig y Llyfrgell sydd gyferbyn, Capel y Dyffryn, a gatiau a phorthordai Parc Talbot

Nodiadau

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw'r Adeilad: Capel Wesle	
Cyf: TAI004	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277626 N188821
Cyfeiriad: Rhes Incline			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Capel o waith cerrig wyneb garw, gyda cherrig golau yn gonglfeini ac o amgylch y ffenestri. Mae arysgrif ar wedd flaen yr adeilad. To llechi.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad amlwg sy'n dirnod ac yn ganolog i'r gymuned leol. Dyddiedig 1892.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel Methodistaidd Taibach yn 1840 a'i ailadeiladu yn 1892

Ward: Taibach	Anheddiad: Margam	Enw'r Adeilad: Eglwys Dewi Sant	
Cyf: TAI005	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E278385 N187595
Cyfeiriad: Heol Tŷ Fry			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Eglwys fodern o waith brics gyda neuadd ategol. Mae ganddi glochdwr amlwg â chroes fawr bren ar ei ben.   Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Adeilad cymunedol sy'n dirnod amlwg.
Nodiadau

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw'r Adeilad: Clwb Rygbi Taibach	
Cyf: TAI008	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277420 N188904
Cyfeiriad: Commercial Road, Taibach			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad amlwg o waith brics coch sydd â thri llawr a thri thalcen, a manylion brics a rendr

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Mae'r adeilad tirnod hwn yn amlwg iawn ar y brif groesffordd yng nghanol Taibach. Mae'n bwysig o safbwynt gweledol ac fel rhan o wead cymdeithasol yr ardal. Gwesty'r Talbot Arms gynt.

Nodiadau

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw'r Adeilad: Capel Smyrna gynt	
Cyf: TAI010	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277575 N188865
Cyfeiriad: Bythynod Smyrna, Taibach			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Capel cymharol blaen o waith cerrig, gyda ffasâd cerrig a ffenestri pen crwn yn edrych dros lecyn glas siâp triongl. Wedi'i addasu'n fflatiau bellach.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Adeilad capel traddodiadol a mawreddog sydd wedi cadw ei gymeriad ar ôl cael ei addasu.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Smyrna, Capel y Bedyddwyr o waith cerrig yn 1860, yn y dull Is-glasurol Syml gyda mynedfa yn y talcen. Yn 2004, cyflwynwyd cais am ganiatâd cynllunio i droi'r capel yn naw o fflatiau ac yn 2009, roedd y capel yn cael ei adnewyddu.

Ward: Taibach	Anheddiad: Taibach	Enw'r Adeilad: T.J.'s Pet Supplies	
Cyf: TAI011	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277421 N188861
Cyfeiriad: 40 Commercial Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad: Blaen siop gwreiddiol mewn adeilad sydd heb newid i raddau helaeth. Mae'n cynnwys teils o dan y ffenestri, fframiau pren, gwaith brics lliw addurniadol, mynedfa wedi'i mewnosod ac arwydd siop traddodiadol.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried: Enghraifft brin o flaen siop traddodiadol sydd wedi goroesi mewn cyflwr da yn ei ffurf wreiddiol, gan gynnwys y ffenestr ochr.

Nodiadau:

Cwmllynfell

<table>
<tr><td>Ward:

Cwmllynfell</td><td>Anheddiad:

Rhiw-fawr</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Ysgol Gynradd Rhiw-fawr gynt</td></tr>
<tr><td>Cyf: CWL001</td><td>Cam Dilysu I</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E274827 N:210855</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol y Rhiw</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Ysgol bentref fach wledig yn y dull traddodiadol sydd wedi cau bellach a'i newid yn anheddau. Mae'n adeilad o waith cerrig garw gyda manylion brics coch ar y conglfeini ac o amgylch y ffenestri. To llechi sy'n ymgorffori clochdy. Mae dau brif dalcen a thri thalcen llai yn edrych dros Heol y Rhiw.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghraifft dda o ysgol bentref nodweddiadol oedd â rôl ganolog yn y gymuned ac sydd mewn lleoliad canolog yn y pentref.

Nodiadau

<table>
<tr><td>Ward:

Cwmllynfell</td><td>Anheddiad:

Cwmllynfell</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Eglwys St Margaret</td></tr>
<tr><td>Cyf: CWL003</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid: E270902 N213573</td></tr>
<tr><td colspan="4">Cyfeiriad: Heol Newydd</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

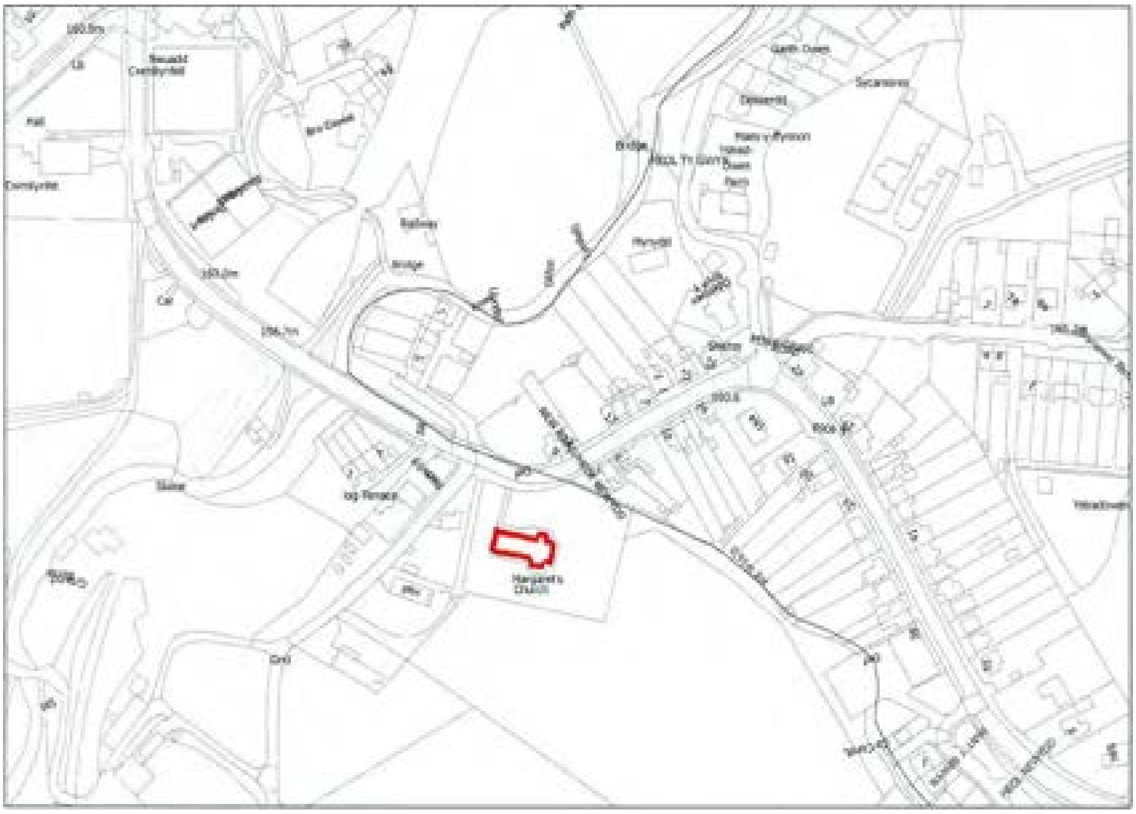

Disgrifiad

Eglwys syml yn y dull gothig traddodiadol gyda chlochdy bach, wedi'i gosod mewn mynwent â wal o'i chwmpas. Mae'n adeilad o waith cerrig gyda tho llechi a ffenestri cerrig yn y dull gothig, a bwâu a llin-gyrsiau cerrig addurniadol.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Justification for Consideration: Important church building with central community role (built after 1900 pre 1920)

Notes:

<table>
<tr><td>Ward:

Cwmllynfell</td><td>Anheddiad:

Cwmllynfell</td><td colspan="2">Enw’r Adeilad: Capel Cwmllynfell</td></tr>
<tr><td>Cyf: CWL004</td><td>Cam Dilysu I:</td><td>Cam II:</td><td>Cyfeirnod Grid:

E270902 N213573</td></tr>
<tr><td colspan="4">Address: New Road</td></tr>
</table>

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel traddodiadol, mawreddog yn ei gyflwr gwreiddiol i raddau helaeth. Mae'n adeilad o waith cerrig gydag agoriadau drysau a ffenestri bwa, pen crwn. Mae'r manylion cerrig goleuach yn cynnwys bwâu a llin-gyrsiau.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad hanesyddol/ diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Mae'r capel yn adeilad pwysig ac amlwg sydd â rôl ganolog yn y gymuned

Mae ei nodweddion diddorol yn cynnwys waliau'r cwrtil, y rheiliau a'r gatiau.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Capel yr Annibynwyr, Cwmllynfell yn 1786, a'i ailadeiladu yn 1814, 1823, 1860 ac, yn olaf, yn 1903. Dyluniwyd y capel presennol, sydd â'r dyddiad 1903, gan y pensaer Owen Powell o Langiwg a'r adeiladwr H.Williams o Langiwg ac fe'i codwyd yn y dull Clasurol gyda mynedfa yn y talcen.

Godre'r Graig

Ward: Godre'r Graig	Anheddiad: Godre'r Graig	Enw'r Adeilad: 168 Heol y Graig	
Cyf: GOD002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E275179 N206836
Cyfeiriad: 168/169 Heol y Graig			

Cynllun o Leoliad y Safle

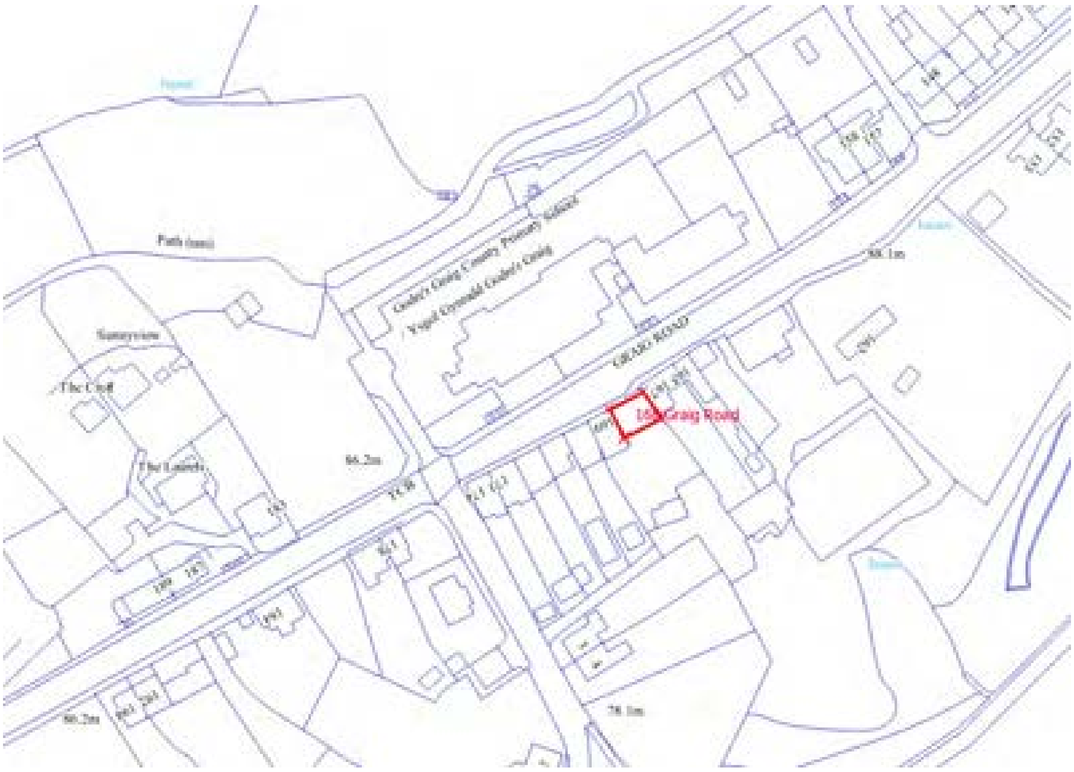

Disgrifiad: Tŷ anarferol a gwreiddiol dros ben â hen flaen siop, stordy/garej ar y llawr gwaelod, grisiau cerrig allanol ar wedd flaen yr adeilad a'r ffenestri gwreiddiol a tho llechi.

Diddordeb pensaernïol		Diddordeb hanesyddol	X	Cysylltiad hanesyddol / diwylliannol	X	Gwerth o ran cymeriad y grŵp/ yr anheddiad	X	Adeiladau lleol sy'n hen neu'n brin	X

Cyfiawnhad dros Ystyried:

Enghraifft brin o dŷ sydd wedi goroesi heb ei altro ac wedi cadw ei edrychiad gwreiddiol a'r hen flaen siop gyda nodweddion gwreiddiol anarferol sy'n rhoi diddordeb a chymeriad hynod i'r adeilad.

Nodiadau

Ystalyfera

Ward: Ystalyfera	Anheddiad: Ystalyfera	Enw'r Adeilad: Capel y Gurnos	
Cyf: YST001	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277157 N209025
Cyfeiriad: Y Brif Heol / Main Road			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad:

Adeilad capel traddodiadol o gerrig gyda ffenestri pen crwn a nodweddion cerrig gan gynnwys arysgrif amlwg (‘Renewed 1914’). Wedi’i osod y tu ôl i wal gerrig isel gyda rheiliau addurniadol.

Architectural Interest	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy’n Hen neu’n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Adeilad capel amlwg a thrawiadol yng nghanol Ystalyfera.

Nodiadau: Coflein wedi’i gynnwys – dim gwybodaeth bellach

Ward: Ystalyfera	Anheddiad: Ystalyfera	Enw’r Adeilad: Eglwys Dewi Sant	
Cyf: YST002	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E277157 N209116
Cyfeiriad: Heol Dewi Sant			

Cynllun o Leoliad y Safle

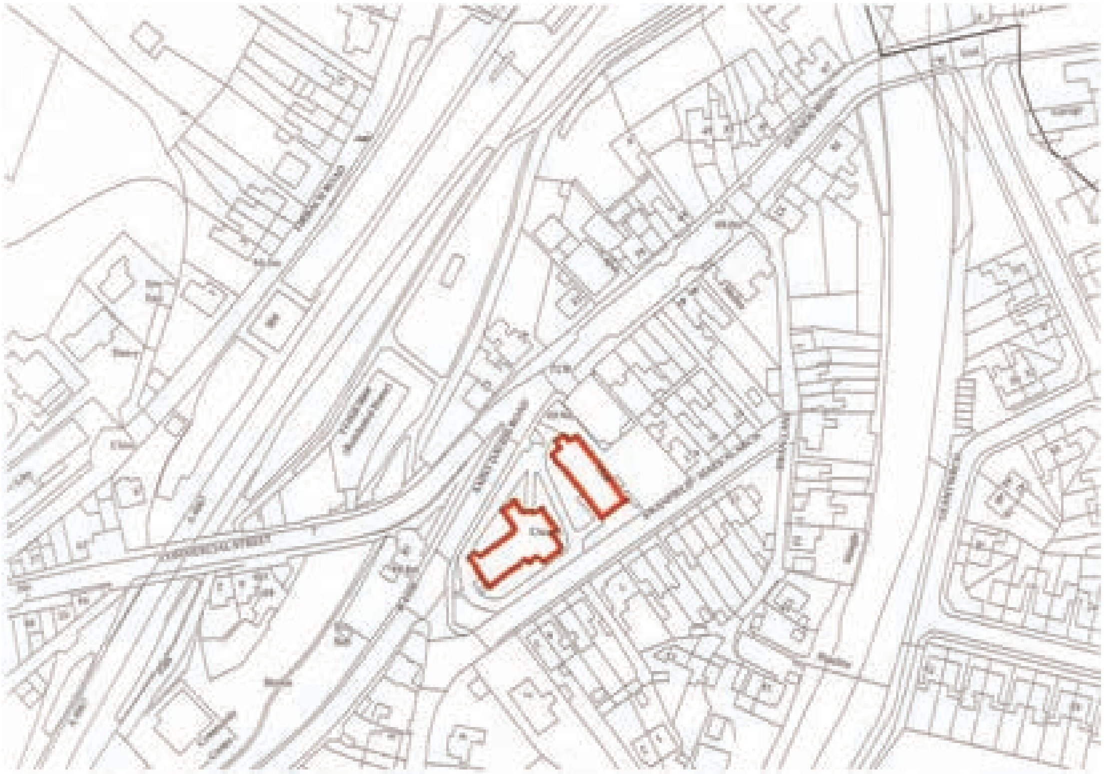

Disgrifiad:

Eglwys drawiadol o gerrig a llechi yng nghanol Ystalyfera, gyda thŵr crwn anghyffredin. Wedi'i gosod mewn tiroedd sy'n cael eu cynnal yn dda ac wedi'u hamgylchynu gan wal isel a rheiliau metel. Mae neuadd yr eglwys, sydd o fewn yr un cwrtil, yn cydweddu â chynllun a chymeriad yr eglwys. (Gweler disgrifiad Coflein isod)

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Adeiladau tirnod pwysig mewn lle amlwg yn y dref.

Nodiadau: Coflein: Mae eglwys Dewi Sant ar ochr dde-ddwyreiniol Heol Dewi Sant (y B4599) wrth y fforch â Swanfield. Fe'i codwyd yn 1889-90 yn ôl dyluniad y penseiri J.Buckley Wilson a Glendinning Moxham. Mae'n adeilad o gyrsiau tywodfaen gydag wyneb creigiog, gyda gorchudd o gerrig Caerfaddon o dan doeon llechi ar oleddf serth. Mae ar ffurf croes (wedi'i halinio o'r gogledd-ddwyrain i'r de-orllewin) ac yn cynnwys corff a changell, portsh yn y de-ddwyrain sydd yn rhan o'r transept deheuol, a thŵr clychau yn y gogledd-ddwyrain wedi'i goroni gan bigyn bychan sy'n rhan o ongl transept y gogledd. Defnyddir treswaith geometrig yn y ffenestr ddwyreiniol, a threswaith-Y mewn mannau eraill. Mae'r tu mewn yn llydan ac yn isel, gydag arwyneb o graig, ffenestri llydan, bwa cangell sydd bron yn hanner cylch, a chynhaliaeth ffurf bwa yn y toeon. Mae'r gwydr lliw yn cynnwys gweithiau gan Horace Wilkinson (1938 a 1940).

Ward: Ystalyfera	Anheddiad: Ystalyfera	Enw’r Adeilad: Capel Caersalem	
Cyf: YST006	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E276316 N208460
Cyfeiriad: Heol y Cyfyng			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad a fu gynt yn gapel wedi'i osod yn ôl o'r ffordd ar lefel uwch. Adeilad o gerrig gyda ffenestri a drysau pen crwn a nodweddion cerrig. Wedi'i amgáu yn y blaen gan waliau cerrig, gatiau a rheiliau gyda grisiau.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Adeilad capel trawiadol mewn man amlwg.

Nodiadau: Coflein: Codwyd Capel y Bedyddwyr, Caersalem yn 1855 a'i ailadeiladu yn 1877. Dyluniwyd y capel diweddarach gan y pensaer D. Williams a'i adeiladu yn y dull Is-Glasurol gyda chynllun mynediad o'r talcen a ffenestri pengrwn.

Ward: Ystalyfera	Anheddiad: Ystalyfera	Enw’r Adeilad: Tafarn Wern Fawr	
Cyf: YST007	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E276610 N208735
Cyfeiriad: 47 Heol y Wern			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Tŷ tafarn traddodiadol trawiadol. Rendr gwyn, to llechi a ffenestri gwreiddiol gyda phortsh ac arwyddion.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Tŷ tafarn pwysig mewn lle amlwg, gyda gwedd allanol sydd heb newid. Gwerth grŵp gyda'r adeilad yn ymyl, a fu gynt yn Swyddfa'r Post a chapel rhestredig y Wern.

Nodiadau

Ward: Ystalyfera	Anheddiad: Ystalyfera	Enw'r Adeilad:	
Cyf: YST008	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E276616 N208743
Cyfeiriad: 45 Heol y Wern			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Adeilad trawiadol a fu gynt yn Swyddfa'r Post. Brics coch gyda nodweddion addurniadol mewn cerrig brown o amgylch y drysau a'r ffenestri, ac mae arysgrif y swyddfa bost yn dal uwchben y drws.

Google

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Tŷ brics coch trawiadol sydd wedi cadw'r nodweddion gwreiddiol ac sy'n cyferbynnu'n dda â'r adeiladau rendr gwyn cymdogol. Gwerth grŵp gyda Thafarn Wern Fawr a Chapel rhestredig y Wern yn ei ymyl.

Nodiadau

Ward: Ystalyfera	Anheddiad: Ystalyfera	Enw'r Adeilad: Capel Jerusalem	
Cyf: YST009	Cam Dilysu I:	Cam II:	Cyfeirnod Grid: E276668 N208794
Cyfeiriad: Heol y Wern			

Cynllun o Leoliad y Safle

Disgrifiad

Capel plaen blaen cerrig gyda ffenestri anghyffredin, a gwaith mowldio hynod addurniedig o amgylch y drysau a'r ffenestri. Ardal amgaeedig agored yn y blaen gyda rheiliau a gatiau. Dyddiedig 1857 ac ailadeiladwyd yn 1881.

Diddordeb pensaernïol	X	Diddordeb hanesyddol		Cysylltiad Hanesyddol/ Diwylliannol	X	Gwerth o ran Cymeriad y Grŵp/ yr Anheddiad	X	Adeiladau Lleol sy'n Hen neu'n Brin	

Cyfiawnhad dros ei ystyried:

Capel trawiadol iawn sydd mewn cyflwr da, ac yn rhoi cymeriad pwysig i'r stryd.

Nodiadau: Coflein: Adeiladwyd Jerusalem, Capel y Methodistiaid, yn 1857 a'i ailadeiladu yn 1881. Mae'r capel diweddarach wedi'i godi yn y dull Is-Glasurol gyda'r fynedfa yn y talcen.

Neath Port Talbot
Castell-nedd Port Talbot
County Borough Council Cyngor Bwrdeistref Sirol

Local Development Plan
Cynllun Datblygu Lleol

www.npt.gov.uk/ldp